

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE POLİTİKALARI

Ayşe Seda KOYUNCU
102612020

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
(İNSAN HAKLARI HUKUKU)

Galma JAHIC, MA

2006

ÖZET

Bu çalışmada, göçmen kaçakçılığı ile mücadele konusunda uygulanan ve uygulanması önerilen politikaların, insan hakları açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda bir çalışmanın yapılabilmesi için öncelikle göçmen kaçakçılığı kavramı, benzer eylemlerle karşılaştırılarak incelenmiştir. Göçmen kaçakçılığının, son dönemlerde uluslararası gündemin önemli konularından biri olmasının sebepleri ise göçmen kaçakçılığının boyutlarının incelenmesi ile açıklanmıştır.

Geliştirilen mücadele politikalarının, göçmen kaçakçılığı sorununun ele alınış biçimine göre çeşitlilik gösterdiği vurgulanmıştır. Göçmen kaçakçılığı uluslararası örgütlü suç içinde değerlendirildiğinde, uygulanmakta olan önlemler uluslararası örgütlü suçla mücadele kapsamındaki önlemlerle örtüşmektedir. Buna karşılık göçmen kaçakçılığını uluslararası göçün bir parçası olarak gören yaklaşımlar farklı mücadele politikaları geliştirmektedirler. Yasal göç olanaklarının artırılması ve sorunun kaynaktan çözümüne ilişkin öneriler çalışma içinde bu çerçevede ele alınmıştır.

Mücadeleye ilişkin politikalar değerlendirilirken, göçmenlerin savunmasız bir grubu oluşturduğu, kaçak göçmenlerin ise, savunmasızlıklarının daha da fazla olduğu hususu göz önüne alınmıştır. Bu sebeple göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamında uygulanacak olan politikalarda, göçmenlerin haklarının göz önünde tutulması gerektiğine ve bunun aynı zamanda devletlerin insan hakları alanındaki uluslararası taahhütlerinin bir gereği olduğuna dikkat çekilmiştir. Çalışma kapsamında, uygulanan ve uygulanması önerilen mücadele politikaları, belirtilen çerçevede incelenmiştir.

ABSTRACT

This study aims to assess the politics on combating migrant smuggling, which have been implemented and proposed to implement, in terms of human rights. In order to achieve a better understanding of the topic, the term of migrant smuggling has been examined comparing with the similar acts. The reasons, moving this issue up in the international policy agenda, have been clarified through the examination of dimension of the phenomenon.

It has been emphasized that the politics on combating migrant smuggling could be various on the basis of approaches. While migrant smuggling is considered in the area of international organized crime, measures to combat smuggling focus exclusively on crime control measures. On the other hand, considering the migrant smuggling is a part of the international migration, different politics are developed. A suggestion with regards to solution of the matter through expanded opportunities for legal labour migration and addressing the root causes of the matter has been discussed in this context.

While assessing the combating measures, migrants were identified as a vulnerable group. From a human rights perspective, politics to combat and prevent migrant smuggling should take a rights-based approach and protection for vulnerable migrants. This should be seen an international obligation of states, in the area of international human rights regime. In the context of this study, politics on combating, which have been implemented and proposed to implement, has been examined in declared framework.

İÇİNDEKİLER	1
GİRİŞ	2
1. GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI KAVRAMI	5
1.1. Göçmen Kaçakçılığının Tanımı	6
1.2. Benzer Eylemlerle Karşılaştırılması	7
1.2.1. Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti	8
1.2.2. Göçmen Kaçakçılığı ve Düzensiz Göç	12
1.3. Göçmen Kaçakçılığının Boyutları	15
1.3.1. İstatistiki Verileri	15
1.3.2. Göçmen Kaçakçılığının Rotaları	20
1.3.3. Göçmen Kaçakçılığının Maliyeti	25
2. GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞINA TEORİK YAKLAŞIMLAR	28
2.1. Göçün itici ve Çekici Faktörleri	29
2.2. Göçmen Kaçakçılığına İlişkin Teorik Çerçeve	38
2.2.1. Cezai Yaklaşım	40
2.2.2. Ekonomik Yaklaşım	43
3. GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE POLİTİKALARI	47
3.1. Hedef Ülkelerin Engelleme Politikaları	48
3.1.1. Yasal Önlemler	49
3.1.2. Fiziki ve Teknik Önlemler	56
3.1.3. Uluslararası İşbirliği	61
3.2. Çözüme İlişkin Diğer Politikalar	67
3.2.1. Yasal Göç Olanaklarının Artırılması Yoluyla Çözümler	70
3.2.2. Sorunun Kaynaktan Çözümü Önerileri	76
4. GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI POLİTİKALARI VE İNSAN HAKLARI	80
4.1. Göçmenlerin İnsan Hakları Korumasından Yararlanması	81
4.1.1. Kaçak Göçmenlerin İnsan Hakları Korumasından Yararlanması	89
4.2. Göçmen Kaçakçılığı Politikalarının İnsan Haklarına Etkisi	94
SONUÇ	101
KAYNAKÇA	107

GİRİŞ

İnsanların yeni arayışlar ya da zorunluluk yaratan koşullar sebebiyle göç etme istekleri her dönemde var olmuş ve her dönemin kendine özgü koşullarının etkisiyle farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Günümüzde ise ulaşım ve iletişim teknolojilerinin yarattığı kolaylıklarla göç eskisine göre daha hızlı ve yoğun şekilde devam etmektedir. Bu göç sürecinin devletlerin denetimi içinde gerçekleşmediği, düzensiz yani devletlerin göç ve sınır mevzuatlarına aykırı şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Bunu yaratan koşullar dünyanın içinde bulunduğu sistemden ayrı olarak düşünülemeyeceği gibi küreselleşmenin ve soğuk savaş sonrası gelişen sürecin çağdaş göçü şekillendirmekte olduğu söylenebilir.

Göçmen kaçakçılığı, düzensiz göçün artmasının ve önlenememesinin sebeplerinden biri olarak görülmektedir. Kaçakçılık temelde düzensiz göçmenlerin üçüncü bir kanal aracılığıyla yasadışı olarak sınır geçmeleridir. Son dönemlerde örgütlü suç gruplarınca gerçekleştirildiği ve insan hareketliliğinin bu grupların kontrolü altına girdiği düşüncesi ile küresel bir tehdit olarak görülmeye başlanmıştır.

G – 8 ülkelerinin 1999 yılında Moskova’da gerçekleştirdikleri zirvede sınır aşan örgütlü suçlar, ‘küreselleşmenin karanlık yüzü’ olarak nitelenmiştir. Bu durumun toplumsal ve ekonomik yaşama bir tehdit oluşturduğu açıkça dile getirilmiştir. Her ulus devletin milli sınırları üzerinde doğrudan ve mutlak kontrol hakkı vardır. Bu hak devletlerin egemenlik hakkı ile doğrudan bağlantılı görüldüğünden, göçmen kaçakçılığı devletlerin egemenlik hakları ile çatışma içindedir. Aynı zamanda her dönemde devletler için denetim altında tutulmak istenen göç olgusunu denetim dışına çıkarması sebebiyle, göçmen kaçakçılığı kamu düzenine ve kamu güvenliğine karşı bir eylem olarak da görülmektedir.

Bu sebeplerle göçmen kaçakçılığı artık ulusal ve uluslararası alanda devletlerin esaslı gündem maddelerinden biridir. Sınır aşan örgütlü suç gruplarının dâhil olması ile karmaşık bir yapı kazanan ciddi bir sorun olarak algılanmaktadır. Devletler anılan sorunun çözümü yönünde çeşitli politikalar geliştirmekte ve mücadele alanında önlemler uygulamaya koymaktadırlar.

Bütün bunların yanında, göçmen kaçakçılığının esas karmaşık yapısını oluşturan insan unsuru göz ardı edilemeyecek niteliktedir. Bu sebeple tek başına uyuşturucu kaçakçılığı gibi örgütlü bir suç olarak nitelendirilip bu yönde geliştirilen mücadele araçları ile sorunun çözümü mümkün görülmemektedir. Göçmenlerin hakları ve ihlal koşulları yaratan kaçakçılık sürecinin sonunda göçmenlerin korunması da önemle üzerinde durulması gereken konulardır.

Bu çalışmada göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamında uygulanan ve uygulanması önerilen politikaların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde politikaların öngörüldüğü gibi çözüm getirip getirmediği ve bu politikaların eleştirilerine yer verilecektir. Uygulanan politikaların göçmenlerin haklarına ve genel olarak insan haklarına etkileri üzerinde durulacaktır. Politikaların ve etkilerinin değerlendirilmesinden önce politikaların oluşumunda önemli rolü olan teorik çerçeveye giriş yapılacaktır. Üçüncü ve dördüncü bölümler bu kapsamda hazırlanmıştır.

Ancak anılan incelemenin gerçekleştirilmesinden önce göçmen kaçakçılığı eyleminin açıklanması gereği doğmaktadır. Göçmen kaçakçılığının sadece göçmenlerin sınır geçişlerinin sağlanması olarak düşünülmesi, içerdiği diğer unsurlar değerlendirilme dışında kalacağından yetersiz olmaktadır. Bu sebeple eylemin bütün unsurlarıyla birlikte açıklanması

gerekmektedir. Benzer şekilde sınır geçişleri içeren diğeri eylemlerle karşılaştırılması yoluyla, hem bu eylemlerden farklı olan noktalar ortaya konacak hem de bu şekilde göçmen kaçakçılığı üzerine detaylı açıklamalara yer verilecektir. Devletler açısından bu eyleme neden bu derece önem atfedildiğı ise eylemin küresel boyutlarının değerlendirilmesi ile anlaşılabilir. Göçmen kaçakçılığının gerçekten iddia edildiğı gibi kamu düzenine ve kamu güvenliğine karşı bir tehdit oluşturacak düzeyde küresel bir sorun olup olmadığı üzerinde durulacaktır. Birinci ve ikinci bölümde konuya giriş teşkil etmesi amacıyla, anılan çerçevede bir inceleme yapılmaktadır.

1.GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI KAVRAMI

İnceleme konumuz olan kavrama ilişkin göçmen kaçakçılığı terimi, bu konudaki temel uluslararası belge olan, ‘Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol¹’de kullanılan terimdir. Daha önce “göçmen ticareti”, “yabancı kaçakçılığı”, “yasadışı insan kaçakçılığı” gibi terimler de aynı eylemi açıklamak üzere kullanılmıştır.² BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol’de “Göçmen Kaçakçılığı” teriminin kullanılması ile bu terimin uluslararası literatürde kabul gördüğü söylenebilir.

Bununla birlikte bu terimin eylemi bütünüyle karşılamadığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır. “Göçmen” terimi genellikle göç etme kararını özgürce, zorlayıcı dış etkenler ve müdahaleler olmaksızın alan kişiler için kullanılmaktadır.³ Bu anlamda göçmen kaçakçılığının konusu sadece göçmenler değildir. Göçmenlerin yanında sığınmacılar, zorla yerinden edilenler de bu eylemin konusu olabilmektedirler. Bu sebeple göçmen kaçakçılığı yerine “insan kaçakçılığı” teriminin kullanılmasının, söz konusu eylemi daha doğru niteleyeceği yönünde öneriler bulunmaktadır.

---

¹ Birleşmiş Milletler bünyesinde 12–13 Aralık 2000 tarihinde Palermo’da düzenlenen konferansta kabul edilmiştir. Protokol’ün 22. maddesi gereği, kırkıncı devletin onaylamasından doksan gün sonra, 28 Ocak 2004 tarihinde, yürürlüğe girmiştir. Türkiye tarafından 13 Aralık 2000 tarihinde imzalanmış ve TBMM tarafından 30.01.2003 tarih ve 4803 sayılı yasa ile uygun bulunmuştur. (04.02.2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete) Sözleşme metni için; 2003/5141 “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”nin, “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne “Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol”ün ve “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol”ün Onaylanması Hakkında Karar (18.03.2003 tarih ve 25052 sayılı Resmi Gazete) Bundan sonra metin içinde “BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol” olarak adlandırılacaktır.

²Obokato, T, (2005) “Smuggling of Human Beings from a Human Rights Perspective: Obligations of Non-State and State Actors under International Human Rights Law”, *International Journal of Refugee Law*, Sayı:17, s.394–415, <http://ijrl.oxfordjournals.org/cgi/reprint/17/2/394.pdf> (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir)

³ IOM, (2004) *Glossary on Migration*, Cenevre

1.1. Göçmen Kaçakçılığının Tanımı

Göçmen kaçakçılığının politik, ekonomik ve sosyal organizasyonunu içerir bir tanımı üzerinde kesin bir uzlaşma sağlanması kolay değildir. Bunun kısmen bir sebebi, eylemin yeni olmamasına rağmen küresel boyutunun, çeşitliliğinin ve karmaşıklılığının yeni olmasıdır. Diğer taraftan, Devletlerin ve eylemcilerin, yer aldıkları tarafa göre sorunu değerlendirmeleri de farklı olabilmektedir. Kaynak ülkeler ile hedef ülkelerin kaygılarının farklı olması da tanım konusundaki uzlaşmayı etkilemektedir.

Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM⁴) 1994 yılında yapmış olduğu tanımlamaya göre eylemin gerçekleşebilmesi için dört temel unsur gereklidir. Buna göre;

- Göç sürecini kolaylaştıran bir aracı ya da kaçakçı olmalıdır.
- Göçmen tarafından ya da onun adına kaçakçıya bir ödeme yapılmalıdır.
- Göç eyleminin kendisi yasadışı olmalıdır ve çeşitli yasadışı eylemlerle desteklenmelidir.
- Bu hareketin bir parçasını oluşturan göçmen gönüllü bir seçim yapıyor olmalıdır.⁵

Göçmen kaçakçılığı ile ilgili resmi kurumların belgeleri incelendiğinde, esasında gerekli unsurlarını kapsayacak şekilde bir suç tipinin tanımlandığı ortaya çıkmaktadır.

Avrupa Polis Dairesi (Europol) Sözleşmesi⁶'ne göre; "Yasadışı Göçmen Kaçakçılığı", Üye Devletlerde geçerli olan kural ve şartların aksine, Avrupa Birliği Üye Devletlerinin

⁴ Uluslararası Göç Örgütü; 1951 yılında oluşturulmuş, göçmen kaçakçılığı dâhil göç konusu ile ilgili çeşitli alanlarda çalışmalar yapan uluslararası bir organizasyondur. www.iom.int Bundan sonra metin içerisinde "IOM" olarak adlandırılacaktır.

⁵ Salt, J. ve Hogarth, J. (2000) Migrant Trafficking in Europe: A Literature Review and Bibliography, Viyana IOM, (s. 150)

topraklarına girmek, yerleşmek veya burada iş bulmak eylemlerini maddi gelir elde etmek için sağlayan ve kolaylaştıran faaliyetlerdir.

BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol'ün tanımlar başlıklı 3. maddesinin (a) bendi ile yapılan tanıma göre; “Göçmen Kaçakçılığı”, doğrudan veya dolaylı olarak, mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimi ikametgâh sahibi olmadığı bir Taraf Devlete yasadışı girişinin temini anlamına gelir.

Haziran 2006 tarihi itibarıyla anılan BM Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Protokol'ün 112 devlet tarafından imzalanmış ve 91 devlet tarafından kabul edilmiş⁷ olması sebebiyle, bu tanım üzerinde uzlaşma sağlandığı söylenebilir.

1.2. Benzer Eylemlerle Karşılaştırılması

Son dönemlerde göçmen kaçakçılığı ile benzer sebeplerle insan ticaretine karşı da uluslararası duyarlılık artmıştır. Kimi zaman göçmen kaçakçılığı ile aynı tartışma alanlarında ve benzer başlıklar altında incelenmesi sebebiyle eylemler arasındaki farklılıkların ortaya konulması bu çalışmanın kapsamının netleştirilmesi için önem taşımaktadır. Bunun yanında inceleme konumuzla benzerliği sebebiyle düzensiz göç de üzerinde durulması gereken kavramlardan biridir. Düzensiz göç kavramının açıklanması ile her düzensiz göçmenin göçmen kaçakçılığının konusu olmadığı ve diğer taraftan bütün kaçak göçmenlerin düzensiz göçmenler olarak sınıflandırılmayacağını ortaya konulması amaçlanmıştır.

---

⁶ Avrupa Polis Dairesi; 1995 yılında kabul edilen sözleşme ile kurulmuştur. Sözleşme Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi'nde 27.11.1995 tarihinde yayınlanmıştır. Bundan sonra metin içinde “Europol” olarak adlandırılacaktır.

⁷ UNODC - United Nations Office For Drug Control and Crime Prevention, (2006)
http://www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_signatures_migrants.html (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir)

1.2.1. Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

Konuya dair geçmiş tarihli değerlendirmeler incelendiğinde, “insan ticareti” teriminin geniş kapsamıyla göçmenlerin organize hareketlerini kapsar şekilde kullanıldığı görülmektedir. Buna karşılık dar anlamıyla insan ticareti modern zamanların köleliği olarak değerlendirilmektedir. İnsanların baskı ve zorlama, tehdit ya da kandırılması yoluyla sömürülmesi ve kişinin özgürlüğünün elinden alınması, borç yükü altına sokulmasıyla özgürlük ve çalışma haklarının ortadan kaldırılması gibi ağır insan hakları ihlalleri içermektedir.

Göçmen kaçakçılığının temel unsuru, yabancı bir ülkeye giriş çıkışın sağlanmasıdır. Göçmen kaçakçılığı zorunlu olarak sınır aşan bir eylem niteliğindedir. Ancak insan ticareti çoğunlukla sınır aşan bir hareketi içermekte ise de, mutlaka mağdurların uluslararası sınırlardan geçirilmesi gerekmemektedir. Mağdurların bir yerden bir yere götürülmesi veya sevk edilmesi hareketi ulusal sınırlar içinde gerçekleşmiş de olsa insan ticareti gerçekleşebilir. Esas olan kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, barındırılması veya teslim alınmasıdır.

İnsan ticareti ile göçmen kaçakçılığı arasındaki bir diğer ayrım noktası, çıkar sağlamak amacıyla kişilerin istismar edilmesi, sömürülmesidir. İnsan ticaretinin temel amacının, çoğu zaman insan hakları ihlalleri içeren koşullar altında, insanların emeklerinin sömürüldüğü durumlarda çalıştırılması olduğu genel kabul görmektedir. Var olan pek çok tanımlamaya göre, insan ticareti ağır işgücü sömürüsü içermektedir. Bunun aksine, göçmen kaçakçılığının esas amacı sadece yasadışı sınır geçişinin kolaylaştırılması olabilir. Fakat bu kaçakçılık süreci içerisinde insan hakkı ihlalleri olmadığı söylenemez. Kaçakçılık tehlikeli bir eylemdir ve

göçmenler zaman zaman trajik sonuçların meydana geldiği çok tehlikeli yolculuklara katlanmaktadır.⁸

İki kavram arasındaki temel ayırım ise eyleme konu olan kişilerin irade özgürlüğünün var olup olmadığı üzerinden yapılmaktadır. Eğer sürecin sonuna kadar kişi özgür iradesi koruyor ise, bu eylem göçmen kaçakçılığıdır; ancak süreç zorlama, yıldırma ve benzeri unsurlar içermekte ise, bu eylem insan ticaretidir. Ancak küçükler söz konusu olduğunda rıza yok sayılacak ve eylem diğer unsurları içermekte ise insan ticareti olarak nitelendirilecektir.⁹ Göçmen kaçakçılığında rıza, eyleme konu olan kişinin bir ülkeden başka bir ülkeye, o ülkenin göç mevzuatına aykırı olarak girişi konusundaki rızasıdır. İnsan ticaretinde ise, kişinin bir ülkeden başka bir ülkeye girişi sürecinde rızası söz konusu olmadığı gibi, bu süreç zorlama tehdit ve benzer koşullar altında gerçekleşmektedir.

Budapeşte Grubu¹⁰ 1999 yılında göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti arasındaki ayrımı şu şekilde değerlendirmiştir;

“ Europol ve Interpol’ün tanımlarına göre, İnsan ticareti ve insan kaçakçılığı kavramları birbirinden farklıdır... Kısaca, insan ticareti sınır geçişini kolaylaştırmanın yanı sıra, bir istismar türüdür ve böylece bu işten para kazanma yolu ikiye katlanmaktadır. Sınır geçişleri de, giriş yapılan ülkedeki durum da yasadışıdır. İnsan kaçakçılığı ise sadece sınır geçişini kolaylaştırmayı içerir.”¹¹

⁸ Salt J., (2000) “Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective”, International Migration, Özel Sayı:2000/1 s.31-56

⁹ Salt, J. ve Hogarth, J, (2000), a.g.e.

¹⁰ Budapeşte Grubu; 1991 yılında oluşturulmuş, 44 Avrupa ülkesi ve 11 uluslararası kuruluşun katılımıyla Avrupa çapında yasadışı göçün ele alındığı istişari bir platformdur. Türkiye 2003 yılından beri Budapeşte Grubu’nun eş başkanlığını yürütmektedir.

¹¹ ICMPD, (1999) “The Relationship Between Organised Crime and Trafficking in Aliens”, Budapeşte Grubu’nun Sekreteryası tarafından hazırlanmış çalışma belgesi, Viyana, <http://www.icmpd.org/uploading/OCandTR.pdf> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir)

Europol Sözleşmesi'nde yer aldığı şekliyle; İnsan ticareti; bir kişinin başka insanların yasadışı etkisi ile, şiddet kullanılarak, tehdit edilerek veya otoritenin istismarı ve dalavere ile fahişelik, cinsel istismarın çeşitli formları ve ergen olmayanlara karşı şiddet veya terkedilmiş çocukların ticaretine maruz kalması anlamına gelmektedir.¹²

Bütün bunların yanında, insan tacirleri sadece ekonomik çıkar elde etmek amacıyla hareket ederler fakat göçmen kaçakçıları ekonomik çıkar amacıyla olduğu kadar insani sebeplerle de hareket edebilirler. Avrupa Birliği “Birliğe İzinsiz Girişi, Transit Geçişi, İkameti Kolaylaştıran Fiilleri Önlemeye Yönelik Cezai Çerçevenin Güçlendirilmesine Hakkında 28 Kasım 2002 Tarihli Konsey Yönergesi¹³”nde bu husus göz önüne alınarak, göçmen kaçakçılığı eyleminin insani yardım amacıyla yapılması halinde üye devletlerce cezalandırılmamaları yolunun seçilebileceğini benimsemiştir. Ayrıca göçmen kaçakçılığının bir göç sorunu iken, insan ticaretinin bir insan hakları sorunu olduğu ve göçmen kaçakçılığının devlete karşı bir eylem, insan ticaretinin ise bireye karşı bir eylem olduğu yönünde değerlendirmeler de bulunmaktadır.¹⁴

Bazı olaylar göstermektedir ki, serbest iradeleri ile göçmen kaçakçıları aracılığıyla bir ülkeye gitmek üzere başlayan yolculuklarda insanlar, süreç sonunda insan ticareti mağdurları haline gelmektedirler. Göçmen kaçakçılığı eylemi, bu eylemin öznesi olan kişiler açısından kolaylıkla insan ticaretine dönüşebilmektedir. Başka bir ülkede mankenlik, fotomodellik ya da garsonluk gibi işler yapmak üzere anlaştıkları kişiler aracılığıyla ülkeye giren kadınlar kendilerini seks endüstrisinin içinde bulabilmektedirler. Kimi durumlarda ise, ülkeye gelen kadınlar seks endüstrisinde çalışmayı kabul etmekte ve fakat bu yolla çok para

¹² No K.316/30 Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi 27.11.95, Sözleşmeye ek içinde tanımlanmış haliyle.

¹³ AB Konseyi'nin 2002/90/EC s. ve 28 Kasım 2002 tarihli yönergesi. (JO, L 328/17, 05.12.2002)

¹⁴ Salt, J. ve Hogarth, J, (2000), (s.22)

kazanacaklarına inandırılmaktadırlar. Ancak olayların gelişimi sonucunda elde edilen paranın büyük kısmını insan tacirleri almakta ve kadınlar yabancı oldukları ülkede insani olmayan koşullar altında insan tacirlerinin elinden kurtulamamaktadırlar.

Diğer taraftan, kaçakçılık parasının gidilen ülkede çalışılarak ödenmesi koşulu içeren anlaşmalar da yapılmaktadır. Örneğin Çin’de göçmenler, ailelerinin ekonomik durumuna göre değişen ve kimi zaman 100 ABD doları bile olabilen bir peşinat ile yolculuğa başlayabilmektedirler. Bu tür anlaşmalara göre, kaçakçılık bedelinin geri kalan bölümü hedef ülkeye ulaşıldıktan sonra ödenecektir. Bu durumda pek çok göçmen hedef ülkede çalışıp, ailelerine de para göndererek, bir şekilde kaçakçılık bedelini ödemeye çalışmaktadır. Göçmen bu parayı ödeyemez ise, baskı ve zorlama ile insan hakları ihlalleri içeren koşullarda çalışmak zorunda kalmakta, uyuşturucu ve para trafiği içinde, yasadışı eylemler yapmaya da zorlanmaktadırlar.¹⁵ Bu gibi durumlarda yine bir ülkeye göçmen kaçakçıları aracılığıyla giren kişiler insan ticareti mağdurlarına dönüşmektedirler.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol¹⁶,ün tanımlar başlıklı 3. maddesinde şu şekilde bir tanım yapılmıştır;

---

¹⁵ Bolz, J. (2001) “Chinese Organized Crime and Illegal Alien Trafficking: Humans as a Commodity”, Asian Affairs, Sayı:22(3), s.147-158

¹⁶Birleşmiş Milletler bünyesinde 12-13 Aralık 2000 tarihinde Palermo’da düzenlenen konferansta kabul edilmiştir. Protokol’ün 17. maddesi gereği, kırkıncı devletin onaylamasından doksan gün sonra, 25 Aralık 2003 tarihinde, yürürlüğe girmiştir. Türkiye tarafından 13.01.2000 tarihinde imzalanmış ve TBMM tarafından 30.01.2003 tarih ve 4804 sayılı yasa ile uygun bulunmuştur. (04.02.2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete) Sözleşme metni için; 2003/5141 “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”nin, “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne “Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol”ün ve “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol”ün Onaylanması Hakkında Karar (18.03.2003 tarih ve 25052 sayılı Resmi Gazete) Mayıs 2006 tarihi itibarıyla 117 devlet tarafından imzalanmış ve 99 devlet Protokole taraftır. Bundan sonra metin içinde “BM İnsan Ticaretine Karşı Ek Protokol” olarak adlandırılacaktır.

“İnsan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.”

Açıklandığı gibi, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti kavramları kimi yönleriyle birbirine benzeyen ve kimi zaman iç içe geçen eylemlerdir. “İnsan Ticareti” ve “Göçmen Kaçakçılığı”nın, teorik olarak ayrılması mümkün ise de karmaşık yapıları sebebiyle pratik düzeyde bu eylemlerin birbirinden ayrılması kolay olmadığı görülmektedir. Bu çalışma kapsamında göçmen kaçakçılığıyla mücadele politikalarının incelenmesi amaçlandığından teorik düzeyde yapılan ayırım temel alınacaktır.

1.2.2. Göçmen Kaçakçılığı ve Düzensiz Göç

Bu konudaki çalışmalar incelendiğinde, aynı ya da kimi yönleriyle çok benzer olguların çeşitli terimlerle ifade edildiği görülmektedir. “Yasadışı Göç” (*illegal migration*) , “Gizli Göç” (*clandestine migration*), “Belgesiz – Kayıtdışı Göç” (*undocumented migration*) ve “Düzensiz Göç” (*irregular migration*) terimleri arasında farklılıklar bulunmakla birlikte, büyük ölçüde birbirinin yerine veya aynı olgular için kullanılmaktadırlar.

‘Yasadışı Göç’ bu grup için eskiden beri kullanılan terimdir. Ancak bu terim suç fikri dahil olumsuz çağrışımlar içerdiği için eleştirilmektedir. Bu grup içindeki göçmenlerin çoğunluğu suçlu değildir. Bunun yanında insanları ‘yasadışı’ olarak nitelemek onların insanlıklarını inkar etmek anlamına geldiği ve statüleri ne olursa olsun, göçmenlerin temel insan haklarına sahip olduğunun unutulmaması gerektiği de bu terimin kullanılmaması yönünde yapılan eleştirilerdir.¹⁷ “Yasadışı göç” teriminin insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı olaylarında kullanılmaması yönünde bir eğilim mevcuttur.¹⁸

Bu ve benzeri eleştiriler sonucunda 1994 yılında, Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı’nda “belgesiz/kayıtdışı göçmen” terimini önermiştir.¹⁹ Bu terim kimi zaman kayıt altına alınmamış göçmenleri ve kimi zaman da pasaport ve benzeri belgelere sahip olmayan göçmenleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Bununla birlikte hedef ülkeye turist vizesiyle giren ama daha sonra bir işe girerek pozisyonu değişen göçmenlerin durumunu karşılamadığı için eleştirilmiştir. Nisan 1999’da Bangkok’ta yapılan Uluslararası Göç Sempozyumunda “düzensiz – *irregular*” sözcüğünün kullanılması tavsiye edilmiştir. Düzensiz göç teriminin bir takım eksiklikler içerdiği bilinmekle birlikte göç alanında çalışan kurumların çoğunluğu tarafından kullanılmaktadır.²⁰

Düzensiz göç;

---

¹⁷ Koser, K., (2005), “Irregular Migration, State Security and Human Security”, BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş Uluslararası Küresel Göç Komisyon’un Politika İnceleme ve Araştırma Programı için hazırlanmış çalışma. <http://www.gcim.org/attachements/TP5.pdf> (En son 03.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

¹⁸ IOM, (2004) Glossary on Migration

¹⁹ Toksöz, G, (2006) Uluslararası Emek Göçü, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı (s.117); ILO (2004) “Towards a Fair Deal for Migrant Workers in the Global Economy”, Uluslararası çalışma Örgütü’nün 2004 yılında yapılan 92. oturumunda sunulan VI. sayılı raporu.

<http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc92/pdf/rep-vi.pdf> (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir)

²⁰ ILO, (2004), a.g.e.

“Hedef, geçiş veya kaynak ülkelerin düzenleyici normlarına aykırı olarak gerçekleştirilen harekettir. Düzensiz göçün kesin ve evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı yoktur. Hedef ülkelerin bakış açısından bir ülkeye o ülke mevzuatına aykırı olarak giriş yapılması, o ülkede yine mevzuata aykırı olarak ikamet edilmesi ya da çalışılmasıdır. Yani göçmenin giriş, ikamet ve çalışmak için söz konusu ülkenin g mevzuatına göre alınmış gerekli izinleri ya da düzenlenmiş belgeleri yoktur. Kaynak ülkenin bakış açısına göre düzensizlik örneğin, bir kişinin uluslararası bir sınırı geçerli pasaport ya da seyahat belgeleri olmaksızın geçmesi veya idari gereklilikleri yerine getirmeksizin ülkeden ayrılmasıdır.”²¹

Düzensiz g bir ülkeye uygun izinleri olmaksızın, gizlice ve sahte dokümanlarla giren kişileri; bir ülkede kalmak için verilmiş izinleri bitmiş olmasına rağmen, muvazaalı evlilikler, evlat edinmeler veya sahte öğrencilik belgeleri ve hileli serbest meslek işleri yaratmak yoluyla ülkede kalanları; göçmen kaçakçıları ve insan tacirleri yoluyla ülkeye girenleri ve sahte sığınma başvuruları ile ülkede kalanları içerir. Göçmen bir ülkeye düzensiz bir şekilde girdikten sonra, sığınma başvurusu yaparak ya da bir düzenleme programına dahil olarak durumunu o ülkenin mevzuatına uygun hale getirebilmektedir. Bunun tersine, göçmen bir ülkeye o ülkenin mevzuatına uygun şekilde girdikten sonra, çalışma izni olmadan çalıştığında ya da vize sresinin sona ermesinden sonra ülkede kalmaya devam ettiğinde, konumu düzensiz hale gelmektedir. Göçmenlerin durumları benzer şekillerde kolaylıkla değişebildiği için, bazen kavramsal karışıklıklar doğabilmektedir.²²

Göçmen kaçakçılığı ve düzensiz göç terimleri, kimi zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. Oysa göçmen kaçakçılığı tanımından da açıkça ortaya çıktığı gibi, bir

---

²¹ IOM, Glossary on Migration, (s.34 – 35)

²² Koser, K, (2005), a.g.m; ILO, (2004) a.g.e.

ülkenin yasal düzenlemelerine aykırı olarak kişilerin o ülkeye girişlerinin kolaylaştırılmasıdır. Düzensiz göç ise açıklandığı üzere, pek çok şekilde gerçekleşebilir. Göçmen kaçakçılığına konu olan kişilerin her zaman düzensiz göçmenler olduğunu söylemek ise mümkün değildir. Daha önce de değinildiği gibi, bir ülkeye göçmen kaçakçıları aracılığıyla giriş yapanlar arasında sığınmacılar veya yerinden edilmiş kişiler de olabilmektedir.

1.3.Göçmen Kaçakçılığının Boyutları

Yıllara ve bölgelere göre kaç göçmenin göçmen kaçakçılığı eylemine konu olduğunun bilenebilmesi ile göçmen kaçakçılığının küresel ve bölgesel büyüklüğü ortaya konabilecektir. Eldeki verilerin kısıtlılığına rağmen kaçakçılığın önemli bir küresel sorun olduğu tartışmasızdır. Göçmenlerin hangi yollar ve ne gibi araçlarla sevk edildiği öncelikle alınacak önlemlerin hangi bölgelerde yoğunlaşması gerektiğini belirlemek açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda kaçakçılığın altında yatan sebeplerin bir kere daha gözden geçirilmesi gereğini ortaya koymaktadır. Bunların yanında kaçakçılığın ekonomik bedeli eylemin küresel düzeyde oldukça karlı bir sektör haline geldiğinin de göstergesidir. Bu durum bir yönüyle kaçakçılar aracılığıyla göç eden göçmenlerin ekonomik durumlarının ve kaçakçıların yasadışı yollardan elde ettikleri gelirlerin değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu başlık altında göçmen kaçakçılığının küresel ve bölgesel düzeyde sayısal ve ekonomik boyutlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3.1. İstatistikî Veriler

Eylemin analizinin yapılabilmesi ve buna karşı önlemlerin daha sağlıklı bir şekilde alınabilmesi için güvenilir verilere ihtiyaç duyulduğu ancak bu alandaki verilerin yetersiz

olduğu göze çarpmaktadır. Kesin ve güvenilir verilere ulaşılmasının önündeki başlıca engel, göçmen kaçakçılığının gizlilik vasfıdır. Sistematik verilerin ancak resmi kanallardan elde edilebileceği düşünüldüğünde kesin verilere ulaşmanın imkânsızlığı ortaya çıkmaktadır. Konuya ilişkin verilerin farklı kaynaklarca farklı yöntemler kullanılarak toplanması da bu verilerin değerlendirilmesinde sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır. Genellikle veriler, bu konudaki çalışmaların gözden geçirilmesi, bu alanda çalışan yetkili memurlarla yapılan görüşmelerden alınan bilgilerin derlenmesi ya da dava dosyalarının incelemesi yoluyla elde edilmektedir.²³ Bu sebeple eldeki veriler çoğunlukla sınırlarda yakalananların sayılarına ve mahkeme kayıtlarına dayanmaktadır. Bunların yanında IOM gibi kurumların ve araştırmacıların yapmış olduğu anketler ve saha çalışmaları yoluyla da veriler elde edilmektedir.²⁴ Ancak bu veriler de seçilen gruplarla sınırlı bilgi sağlamaktadır.

Resmi kanallarla ya da diğer araştırmacıların çalışmalarıyla güvenilir veri elde edilememesinin bir diğer sebebi, kaçakçılar vasıtasıyla ülkeye giren göçmenlerin bilgi vermek istememeleridir. Göçmenlerin bilgi vermemesinin altında yatan sebepler kaçakçıların organize suç örgütü yapısı içinde olması ve bundan kaynaklanan bir korku olabileceği gibi, bu konuda bilgi verdikleri takdirde, buldukları ülkenin yasal mevzuatı çerçevesinde kaçakçılarla birlikte haklarında cezai kovuşturma yapılabilecek olmasıdır. BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol'ünün 5. maddesinde, göçmenlerin konusu oldukları göçmen kaçakçılığı suçundan cezai kavuşturmaya tabi tutulmayacakları düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile, göçmenlerin haklarının korunması dışında, cezalandırılmaları halinde, göçmenin organize suç örgütünün içine itilmesinin önüne geçilmek istendiği yönünde değerlendirmeler

---

²³ UNODC - United Nations Office For Drug Control and Crime Prevention, (1999) "Global Programme against Trafficking in Human Beings" Eylem Taslağı, http://www.uncjin.org/CICP/traff_e.pdf (En son 03.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

²⁴ Salt, J. - Hogarth, J., (2000) a.g.e.

bulunmaktadır.²⁵ Göçmenlerin cezai kovuşturmayaya tabi tutulmamaları aynı zamanda kaçakçılık eylemi hakkında ilk elden bilgi alınmasını da kolaylaştıracaktır.

Uygulamada göçmen kaçakçılığı ile insan ticaretinin kolaylıkla ayrılabilmesi istatistikî verilerin analizinde de güçlükler doğurmaktadır. Yapılan pek çok çalışmada ülkelere girişleri kolaylaştırılan kişilerin göçmen kaçakçılığının mı yoksa insan ticaretinin mi konusu oldukları açıklıkla ortaya konamamaktadır. Bu sebeple mevcut rakamlar çoğunlukla her iki eyleme de ilişkindir.

Europol'ün değerlendirmesine göre;

“Düzensiz göçün yarısı, göçmen kaçakçıları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Çeşitli Avrupa ülkelerindeki güvenlik güçlerinin tahminlerine göre, düzensiz göçlerin göçmen kaçakçıları aracılığıyla gerçekleşme oranı yüzde otuz ile yüzde seksen arasında değişebilmektedir. Irak, Afganistan ve Çin gibi uzak ülkelere gelen göçmenlerin göçmen kaçakçıları ile bağları güçlüdür; yakın mesafelerden gelen göçmenler ve vize uygulanmayan ülkeler aracılığıyla Avrupa Birliği ülkelerine girmek isteyenlerin göçmen kaçakçıları ile bağları zayıftır.”²⁶

Aşağıdaki tablo küresel ve bölgesel düzeyde göçmen kaçakçıları aracılığıyla ülkelere giriş yapan göçmenlerin sayılarına ilişkin tahminleri göstermektedir. Londra Üniversitesi bünyesinde kurulmuş “Göç Araştırmaları Birimi” tarafından, farklı kaynaklarda yer alan

---

²⁵ Sarrica, F., (2005) “The Smuggling of Migrants. A Flourishing Activity of Transnational Organized Crime” *Crossroads*, Sayı.5, s.7–23

²⁶ Jandl, M., (2003) “Estimates on the Numbers of Illegal and Smuggled Immigrants in Europe”, ICMPD, Sekizinci Uluslararası Metropolis Konferansı'na sunulan tebliğ, 15-19 Eylül 2003, Viyana .
<http://www.icmpd.org/uploading/Metropolis%20Presentation%2D9%2D2003%2DMJ%2D1.pdf> (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

sayıların derlenmesi yoluyla elde edilmiştir. Tablo incelendiğinde verilerin birbirinden oldukça farklı olduğu göze çarpmaktadır. Bu farklılığın en temel sebebi verilerin farklı yöntemlerle ve farklı varsayımlar üzerinden elde edilmesidir.

Tablo 1: Göçmen Kaçakçılığına İlişkin Tahmini Veriler, Bölgelere Göre, 1994–2001²⁷

	Kaçak Göçmen Sayısı	Zaman Dilimi	Bölge	Varsayımların Dayanağı	Kaynak
1	100,000 – 200,000	1993	Batı Avrupa ülkelerine	Düzensiz giriş yapan göçmenlerin %15'i ile %30'unun göçmen kaçakçıları ile giriş yaptığı	ICMPD (Transcrime 1996 No:8)
2	300,000	Her yıl	Avrupa Birliği'ne ve Orta Avrupa'ya	Kadınlar (Göçmen Kaçakçılığı)	Economist.com 2000
3	400.000'in üzerinde	1999	Avrupa Birliği ülkelerine	Göçmen kaçakçıları kanalıyla giriş yapan göçmenler. AB'nin yakalama verilerine dayanır. (yakalanan bir kişiye karşı 2 kişinin sınırı geçtiği denklemi ile elde edilmiştir)	Heckmann, F. and Wunderlich, T., 2000. 'Transatlantic workshop on human smuggling: a conference report', Georgetown Immigration Law Journal, 15. 167-182
4	50.000'in altında	1993	Avrupa Birliği ülkelerine	Göçmen kaçakçıları kanalıyla giriş yapan göçmenler. AB'nin yakalama verilerine dayanır. (yakalanan bir kişiye karşı 2 kişinin sınırı geçtiği denklemi ile elde edilmiştir)	Heckmann – Wundelich a.g.m.
5	1 milyonun üzerinde	Her yıl	Küresel Düzeyde	Kadınlar ve kızlar (çoğunluğu ABD'de sonuçlanan, göçmen kaçakçılığı)	BM ve FBI istatistikleri (Tehran Times, 18 Mart 2001)
6	1 – 2 milyon arası	Her yıl	Küresel Düzeyde	Kadınlar ve Çocuklar	ABD Hükümeti (Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi, ECRE,'den alınmıştır, 2001)
7	4 milyon	Her yıl	Küresel Düzeyde	Tümü (Göçmen Kaçakçılığı ya da İnsan Ticareti)	IOM

²⁷ Salt, J, (2000) "Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective", Londra Üniversitesi, Göç Araştırma Birimi (Migration Research Unit) tarafından 2001 yılında tamamlanmış araştırma.

8	700.000 ile 2 milyon arası	Her yıl	Küresel Düzeyde	Kadınlar ve Çocuklar, Uluslararası sınırlardan	Trafficking in migrants No:23 IOM(2001:1) ABD hükümetinin sayılarına dayanır, 1998
9	100.000 üzeri	Her yıl	Sovyetler Birliğinden	Kadınlar ve çocuklar	Miko and Park,2000
10	150.000 üzeri	Her yıl	Güney Asya'dan	Kadınlar ve Çocuklar	ABD Dışişleri Bakanlığı verilerine dayanır. (Miko and Park, 2000)
11	75.000 üzeri	Her yıl	Doğu Avrupa'dan	Kadınlar ve Çocuklar	Miko and Park, 2000

Tabloda 1. satırda yer alan veriye göre, Batı Avrupa ülkelerine 1993 yılında göçmen kaçakçıları aracılığıyla giriş yaptığı düşünülen göçmen sayısı 100.000 ile 200.000 arasında değişmektedir. Bu veri düzensiz göçmenlerin %15'i ile %30'unun göçmen kaçakçıları aracılığıyla ülkelere giriş yaptığı varsayımına dayanmaktadır. Yine aynı yıla ilişkin 4. satırda yer alan veriye göre ise, bu sayı 50.000'in altındadır. Bu veri ise ülkelere girişte yakalanan bir kaçak göçmene karşılık iki kaçak göçmenin sınırı geçtiği düşünülerek elde edilmiştir. Aynı yıl ve aynı bölgeye ilişkin iki verinin birbirinden bu kadar farklı olması, farklı yöntemlerle elde edilen verilerin değerlendirilmesinde yaşanan sorunu bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır. 3. satırda yer alan veri ile 4. satırda yer alan veri aynı yöntem kullanılarak elde edilmiştir. Buna göre kaçak göçmen sayısının 1993 yılında 50.000'in altında olduğu düşünürken, 1999 yılına gelindiğinde 400.000'in üzerinde olduğu düşünülmektedir. Aynı yöntem kullanılarak elde edilmiş veriler olması sebebiyle bu iki veri yıllar içindeki artış oranını göstermesi bakımından karşılaştırmaya uygundur.

Küresel düzeydeki sayıları ilişkin 8. satırda yer alan veriye göre, göçmen kaçakçılığının konusu olan kadın ve çocukların sayısı 700.000 ile 2 milyon arasındadır. 6. satırda yer alan veride ise bu sayının 1 ile 2 milyon arasında olduğu belirtilmiştir. Her iki veri de Amerika Birleşik Devletleri tarafından açıklanan resmi rakamlardır. Ancak 8. satırdaki veri 1998,

diğeri ise 2001 yılına aittir. Bunlar da yine göçmen kaçakçılığının yıllar içinde artmakta olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Eldeki verilerin kısıtlılığına rağmen, dünya çapında her yıl iki milyondan fazlasını çocukların ve kadınların oluşturduğu, dört milyon insanın göçmen kaçakçılığının ve insan ticaretinin konusu olduğu tahmin edilmektedir.²⁸ Sadece bu değerlendirme dahi bu eylemlerin son zamanlarda uluslararası gündemde bu denli ön planda tutulmasının sebebini ortaya koymaktadır.

1.3.2.Göçmen Kaçakçılığının Rotaları

Yapılan incelemeler göçmen kaçakçılarının kullandıkları rotaların çeşitlilik gösterdiğini ve planlanan rotanın yapılan yasal ve idari düzenlemelere karşı kolayca değiştirilebildiğini göstermektedir. Bu konudaki esneklik rotanın seçiminde ve göçmenlerin nakledilmesinde temel özelliği oluşturmaktadır. Bununla birlikte pek çok göçmenin hangi rotadan hedef ülkeye gidecekleri ve kimi zaman hangi ülkeye gidecekleri dahi göçmen kaçakçıları tarafından belirlenmektedir.²⁹

Göçmen kaçakçılarının hedefleri dünyadaki göç akınlarıyla aynı şekilde, temelde Avrupa Birliği ülkeleri, Kuzey Amerika ülkeleri ve Avustralya kıtasıdır. Bunun yanında son dönemde geleneksel hedef ülkeler küreselleşmenin de etkisiyle değişmiştir. 1990'lı yıllarda Avrupa'da Doğu – Batı göçünün yeni bir coğrafyası ortaya çıkmıştır. Artık göçün kaynak ülkeleri Polonya, Romanya ve Macaristan olmayıp Ukrayna, Beyaz Rusya, yakın ve uzak

---

²⁸ Salt, J, (2005) "Current Trends in International Migration in Europe", Avrupa Konseyi için hazırlanmış 14. yıllık rapor. http://www.geog.ucl.ac.uk/mru/docs/current_trends_2004.pdf (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir)

²⁹ Salt, J. - Hogarth, J., (2000) a.g.e.

doğudur. Hedef ülkeler Almanya, Fransa ve Avusturya değil Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'dir. Eski göç veren ülkeler artık göç alan ülkeler haline gelmiştir. Ancak değişen hedef ülkelerin bir kısmının transit göç ile bağlantılı olduğu unutulmamalıdır.

Yakın zamanlarda göçmen kaçakçılığının hız kazanmasının önemli sebeplerinden biri Sovyetler Birliği'nin dağılmasıdır. Bu olay Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa'ya doğru göçmen akınının artmasına katkıda bulunmanın yanında, esas olarak Doğu, Güney ve Orta Avrupa'da kaçakçılara yeni yollar açmıştır. Bu nedenle, geçmişte Batı Avrupa'ya temel kaçakçılık rotaları Güney Kuzey yönü iken son zamanlarda çok sayıda göçmen Batı Avrupa'ya, temel yol olarak Doğu Avrupa rotası kullanılarak getirilmektedir.³⁰

Şekil 1: Avrupa Birliği'ne kaçakçılığın temel rotaları³¹

Europol'ün değerlendirmesine göre; göçmen kaçakçıları Avrupa Birliği'ne özellikle Avusturya, Almanya, Yunanistan ve İtalya sınırlarından giriş yapmaktadırlar. Rusya ve

³⁰ Savona, E. U., (1996) "Dynamics of migration on crime in Europa: New patterns of an old nexus", Transcrime Sayı:8, ISPAC tarafından düzenlenen "Göç ve Suç: Küresel ve Bölgesel Sorunlar ve Çözümler" başlıklı uluslararası konferansta sunulmuş tebliğ.

http://eprints.biblio.unitn.it/archive/00000190/01/Dynamics_of_migration.pdf (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

³¹ Sarrica, F., (1996), a.g.m. (s.10)

Türkiye ile Balkanlarda Saraybosna ve Belgrat, Avrupa Birliği'nin dış sınırlarına ulaşmadan önce bekleme ve buluşma yerleri olarak kullanılan geçiş bölgeleridir. Yapılan çalışmalar kapsamında, göçmen kaçakçılarının kara ve deniz yoluyla yapılan yolculuklar ile, Baltık, Doğu Avrupa, Balkanlar, Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika olmak üzere temel beş rotadan giriş yaptıkları düşünülmektedir. Bunların dışında kaçakçılar Avrupa Birliği'nden çok uzak olan ülkelerden gelen göçmenleri havayoluyla da nakletmektedirler. Ancak havayolu ile yolculuk yapmanın ve bu yolculuk için gereken seyahet belgelerinin hazırlanmasının kaçakçılık bedelini yükseltmesi sebebiyle tercih edilmediği söylenebilir. Ayrıca bu yol küçük gruplar halinde göçmen nakline olanak sağlamaktadır.³²

Şekil 2: Kuzey Amerika'ya kaçakçılığın temel rotaları³³

Kuzey Amerika'ya Avrupa'dan ve son zamanlarda Güney Afrika'dan yapılan kaçakçılık operasyonlarında göçmenlerin, havayoluyla getirildikleri Interpol'ün değerlendirmesinde

³² EUROPOL - http://www.europol.eu.int/index.asp?page=publ_illegalimmigration (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

³³ Sarrica, F., (1996), a.g.m. (s.11)

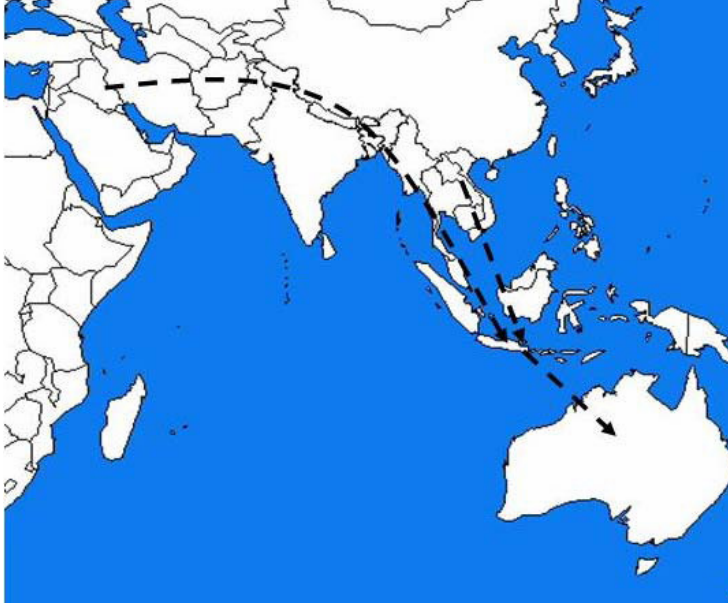
belirtilmiştir. Yine aynı çalışma kapsamında havayolunun kullanılmadığı durumlarda Kuzey Amerika'ya ulaşılabilmesi için pek çok geçiş ülkesinin kullanılmasının zorunlu olduğu; Asya bölgesinden gelen göçmenlerin temelde Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan üzerinden Rusya'ya oradan da Ukrayna, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti kanalıyla Batı Avrupa'ya ve buradan Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Kanada'ya ulaştıkları belirtilmektedir. Deniz yolunu kullanan göçmen kaçakçıları ise Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Kanada'ya batı sahillerinden giriş yapmaktadırlar. Bu rotaların dışında, Amerika Birleşik Devletleri'ne kaçak giriş yapılan en önemli yer Meksika sınırındır. Böylece göçmen kaçakçılarının, yerel kaçakçılık organizasyonlarıyla bağlantı kurabilmek için giderek Orta ve Güney Amerika'ya odaklandıkları da belirtilmektedir.³⁴

Avustralya'ya deniz yoluyla yapılan yolculukta çoğunlukla Orta Doğu ve Güney Asya'dan başlanarak, kıtanın Endonezya takımadalarına yakın batı kıyıları hedeflenmektedir. Asya kökenli göçmenlerin çoğunluğu, bu güzergahta Endonezya adalarına kısa bir geçiş yapmadan önce Malezya'ya geçirilmektedir.³⁵

---

³⁴ INTERPOL - www.interpol.int/Public/THB/PeopleSmuggling/Default.asp (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

³⁵ INTERPOL - www.interpol.int/Public/THB/PeopleSmuggling/Default.asp (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

Şekil 3: Avustralya'ya kaçakçılığın temel rotaları³⁶

Göçmen kaçakçılığında kullanılan güzergahlar incelendiğinde Türkiye'nin, Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkelerinden gelen göçmenler için bir geçiş ülkesi konumunda olduğu görülmektedir. Türkiye'de bu alanda yapılan çalışmalar ve Emniyet Müdürlüğü'nün verileri incelendiğinde, başta İran ve Irak olmak üzere yoğunlukla Pakistan, Bangladeş, Sri Lanka, Somali, Nijerya ve Kongo Cumhuriyeti'nden gelen göçmenlerin Türkiye'yi Batı ülkelerine geçmek için kullandıkları görülmektedir. Buna karşılık Doğu Avrupa ülkelerinden gelen göçmenler için Türkiye hedef ülkedir.³⁷ Türkiye'nin yoğunlukla Batı Avrupa ülkelerine geçiş için kullanılmasının sebeplerinin ise öncelikle üç kıta arasında kalan coğrafi konumu etkili olmaktadır. Bunun yanında vize uygulamasındaki esneklikler ve sınır koruma uygulamalarının zayıf olması da sebepler arasında sayılabilir.

³⁶ Sarrica, F., (1996), a.g.m. (s.12)

³⁷ İçduygu, A., (2004) Türkiye'de Kaçak Göç, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No:2004/65

1.3.3.Göçmen Kaçakçılığının Maliyeti

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği tarafından oluşturulan “Uluslararası Küresel Göç Komisyon”un çalışmaları kapsamında göçmen kaçakçılığının ve insan ticaretinin maliyeti üzerine yakın tarihli bir inceleme³⁸ hazırlanmıştır. Bu çalışmada medyada yer alan haberler ve bu konuda yapılan akademik çalışmalar dahil pek çok alanda, 538 olay üzerinden göçmen kaçakçılarına yapılan ödemeler incelenmiştir. Buna göre, göçmen kaçakçılığı için yapılan ödemelerin rotalara göre ortalaması, 26,041 ABD doları ile 203 ABD doları arasında değişebilmektedir. Asya’dan Kuzey ve Güney Amerika’ya yapılan kaçakçılık, ortalama 26,041 ABD doları ile en pahalı rotadır. Ortalama 203 ABD doları ile Afrika ülkeleri arasındaki kaçakçılık ise en ucuz rotayı oluşturmaktadır.³⁹ Bu çalışmadaki toplam rakamlar ICMPD tarafından Schengen alanına yapılan göçmen kaçakçılığı akınları ile uyumludur. Bu çalışmada, Çin’den 10-15,000 ABD doları ve Afganistan’dan 4-6,000 ABD doları ve Ukrayna’dan 10,000 Euro ve Moldavya’dan 1,500-2000 Euro maliyetle Schengen ülkelerine giriş yapıldığı belirtilmiştir.⁴⁰

Rotalar	Ortalama Maliyet (ABD Doları)
Asya – Kuzey-Güney Amerika	26,041
Avrupa – Asya	16,462
Asya – Avustralya	14,011
Asya Kıtası İçinde	12,240
Asya – Avrupa	9,374
Avrupa Avustralya	7,400
Afrika – Avrupa	6,533
Avrupa – Kuzey, Güney Amerika	6,389
Kuzey Güney Amerika – Avrupa	4,528
Amerika Kıtası İçinde	2,984
Avrupa Kıtası İçinde	2,708

³⁸ Petros, M., (2005) “The Cost of Smuggling and Trafficking” *Global Migration Perspectives*, Sayı:31, BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş ‘Uluslararası Küresel Göç Komisyon’ un araştırma serisi için hazırlanmıştır. <http://www.gcim.org/attachements/GMP%20No%2031.pdf> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

³⁹ a.g.e. (s.6-7)

⁴⁰ Salt, J, (2005) “Current Trends in International Migration in Europe” a.g.e. (s. 36)

Afrika – Kuzey Güney Amerika	2,200
Afrika – Avustralya	1,951
Afrika Kıtası İçinde	203

Tablo 2⁴¹: Göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretinin küresel maliyeti

(ABD doları üzerinden ortalama)

Göçmen kaçakçılığının bedelini değiştiren etkenlerden biri, hedef ve kaynak ülke arasındaki mesafedir. Mesafenin fazla olmasına göre maliyetin artacağı yönünde bir değerlendirme genel olarak kabul görmekte ise de, tespit edilen en uzun yolculuk, 9289 mil ile Türkiye, Avustralya arasında gerçekleşmiş olup, en pahalı yolculuk, 40,000.-ABD doları ile Çin, ABD arasında (6,600 mil) gerçekleşmiştir. Yolculuğun hangi araçlarla gerçekleştiği ve bir geçiş ülkesinin kullanılıp kullanılmadığı da maliyeti etkilemektedir. Buna göre geçiş ülkesi olmaksızın havayolu ile doğrudan hedef ülkeye yapılan yolculuk, diğerine göre daha pahalıdır. Bir defada sevk edilen göçmen sayısı göçmenlerin ödeyecekleri bedeli etkilemektedir. Aileler ve gruplar halinde yapılan yolculuk bireysel olarak yapılan yolculuktan daha ucuzdur. Ayrıca kaçakçılık eyleminin konusunu oluşturan çocuk olduğunda, maliyetin yarı oranında düştüğü de tespit edilmiştir. Göçmen kaçakçılarının sadece hedef ülkeye ulaşımı sağladığı olaylarda maliyet düşerken, yolculuk belgelerinin hazırlanması gibi işleri de üstlendiklerinde maliyet artmaktadır. Bunun yanında yolculuk süresince yiyeceklerin kaçakçılar tarafından sağlandığı durumların da maliyeti etkilemekte olduğu tespit edilmiştir.⁴²

Bu konudaki verilerin kısıtlılığına rağmen, genel bir değerlendirme ile göçmen kaçakçılığı maliyetinin yıllar içinde artış gösterdiği söylenebilir. Veriler değerlendirildiğinde göçmen kaçakçılığı ve düzensiz göç ile mücadele kapsamında sıkılaştırılan sınır önlemlerinin kaçakçılık maliyetlerini artırdığı görülmektedir. 1994 yılında ABD'nin aldığı kararlarla Meksika

⁴¹ Petros M. (2005) a.g.e. (s.4-5)

⁴² a.g.e. (s.12 – 15)

ABD sınırında, düzensiz girişlere karşı sıkı tedbirler alınmıştır. 2000 yılına gelindiğinde ise her ne kadar yetkililer alınan önlemlerin düzensiz geçişleri azalttığı yönünde açıklamalarda bulunmuşlar ise de, gerçekte etkilerinin fazla olmadığı dile getirilmektedir. Ancak alınan bu tedbirler sonucunda göçmen kaçakçılarının yapılan ödemenin ortalaması, 143 ABD Dolarından 1,500 ABD dolarına çıkmıştır.⁴³

Dünya çapında göçmen kaçakçılığında elde edilen kazancın çok yüksek miktarlarda olduğu ve yıllar içinde artan bir seyir izlediği düşünülmektedir. 1994 yılında yapılan bir çalışmada Çinli kaçakçılık şebekelerinin önceki yıllarda 2.4 milyar Dolar civarında olan karının, 3.5 milyar Dolara ulaştığı sonucuna varılmıştır. 1996 yılında Tayland'da yapılan bir çalışmada ise, sadece Tayland çevresinde yılda 3.2 milyar Dolar kazanç elde edildiği belirtilmiştir. 1999 yılında küresel düzeyde, bireysel kaçakçılık ve organize kaçakçılık yoluyla elde edilen kazancın 3 milyar Dolar ile 10 milyar Dolar arasında olduğu tahmin edilmektedir. 2000 yılına gelindiğinde ise bazı kaynaklara göre, dünyada göçmen kaçakçılığında elde edilen kazanç 30 milyar Dolar civarındadır.⁴⁴

---

⁴³ Castles S.ve Miller J. M.,(2003), The Age of Migration, International Population Movements in the Modern World, Palgrave Macmillan, 3. Baskı

⁴⁴ McCulloch, H.,(2002), "Assessing the Involvement of Organised Crime in Human Smuggling and Trafficking", UNAFEI'in 122. Uluslararası eğitim çalışması kaynakları arasında sunulmuştur. [http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms/no62/UK\(2\).pdf](http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms/no62/UK(2).pdf) (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

2.GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞINA TEORİK YAKLAŞIMLAR

Birleşmiş Milletler istatistikî amaçlarla, tanımda birlik sağlamak üzere kendi vatandaşı olduğu ülkeden başka bir ülkede en az 12 ay (bir yıldan fazla) kalan kişileri göçmen olarak tanımlamaktadır.

Birleşmiş Milletlere göre göç;

“Bir kişinin veya bir grup insanın bir coğrafi birimden ötekine, kendi ülkesinden farklı bir yerde geçici veya sürekli ikamet etmek üzere yönetsel veya siyasi bir sınırı aşarak geçmesi hareketidir. Coğrafi alan söz konusu olduğunda köken yeri, yola çıkış yeri, hedef yeri ve varılan yer arasında ayrımlar yapmak gereklidir. Bir diğer ayrım iç göç ve uluslararası göç arasında yapılmaktadır. İç göç bir ülke içinde bir yönetsel birimden diğerine yapılan göç iken, uluslararası göç bir veya birkaç sınırın açılmasını veya bireyin yasal statüsünü değiştirmesini gerektirir. Uluslararası göç sığınmacıların, yerlerinden edilmiş ve ülkelerini terk etmek zorunda bırakılmış kişilerin hareketlerini de içerir. Göç hareketlerinde bir ülkeden çıkış süreci ile bir ülkeye giriş süreci arasındaki farka dikkat etmek gerekmektedir. Göçmen gönüllü olarak (kendi iradesiyle) ve kişisel nedenlerle kendi köken yerini terk eden ve belirli bir hedefe yerleşmek üzere giden kişiye tanımlamaktadır. Bu tanım düzenli veya düzensiz olarak göç edenleri bir arada kapsamaktadır.”⁴⁵

Göçmen kaçakçılığı zorunlu olarak bir sınır geçişini içermekte olduğundan verilen bu tanım içinde uluslararası göç içinde yer almaktadır. Bu yönüyle uluslararası göçün düzensiz kısmını oluşturmaktadır. Uluslararası göçün sebepleri, göçmen kaçakçılığı söz konusu

⁴⁵ Toksöz, G., (2006), a.g.e. s.109'dan IOM, International Organization for Migration, World Migration 2003, Cenevre, s.8

olduğunda göçmenlerin göç etme isteklerinin temel sebepleri ile paraleldir. Diğer taraftan göçmen kaçakçılığının uluslararası göç hareketlerinden bağımsız değerlendirilmesi mümkün görülmemektedir. Bu sebeplerle göçmen kaçakçılığı özelinde yapılan teorik çalışmaların incelenmesinden önce uluslararası göçün sebepleri değerlendirilecektir.

2.1.Göçün İtici ve Çekici faktörleri

Günümüzde göçmen kaçakçılığı, bir yönüyle yasal göç politikalarının sıkılaştırılması ile ve diğer yönüyle yasal olmayan yollardan ülkeye girişin engellenmesi için uygulamaya konulan sıkı denetimlerle yakından ilişkilidir. Ancak bütün bunlar kaçakçılığın altında yatan temel nedenin insanların göç etme istekleri olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Genel teoriler, insanların nüfus yoğunluğu olan bölgelerden, seyrek nüfuslu bölgelere ve az gelirli yerlerden çok gelirli yerlere doğru bir hareket içinde oldukları ya da göçlerin konjonktürel (devrevi) dalgalanmalara bağlı olduğu üzerinde durmaktadır. Bu yaklaşımlar çoğu zaman ‘itici – çekici’ teoriler olarak da adlandırılmaktadır. Buna göre, göçün sebepleri insanları kaynak bölgeleri terk etmeye sürükleyen ‘itici faktörler’ ile onları güvenli kabul ülkelerine çeken ‘çekici faktörler’in birleşimi olarak görülmektedir. İtici ve çekici faktörlerin, gelişmiş ülkelerdeki kısıtlayıcı giriş ve ikamet kuralları sebebiyle göç sürecini yasal olarak tamamlayamayan düzensiz göçmenler için de geçerli olduğu açıkça kabul edilmektedir.⁴⁶

Bugün kaynak ülkelerin hemen hemen hepsinde görülen aşırı nüfus artışı, yoksulluk, politik ve ekonomik istikrarsızlıklar ve işsizlik uluslararası göçe sebep olan başlıca ekonomik itici sebeplerdir. Ekonomik refahı arttırmak için yeterince fırsat eşitliğinin olmaması bir diğer

---

⁴⁶ Savona, E. U., (1996),a.g.e.

itici neden olabilmektedir.⁴⁷ İki ülke arasındaki gelir farklılıklarının çok büyük olması ise göçü tetiklemektedir. Uluslararası göçe katılanlar yaşadıkları geçim sıkıntısı nedeniyle gelir seviyelerini yükseltmek amacıyla da hareket etmektedir. Politik ve ekonomik istikrarsızlığın hüküm sürdüğü kaynak ülkelerde yaşanan yoğun işsizlik, refah düzeyi yüksek ülkelerde arayışlara sebep olmaktadır.

Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı söz konusu olduğunda, Çin ile Amerika Birleşik Devletleri temel kaynak ve hedef ülkelerdir. Bu iki ülke üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, Çin'deki itici faktörler ile ABD'deki çekici faktörlerin göçmen kaçakçıları için büyük olanaklar sağladığı ortaya çıkmaktadır. Çin'de yaşanan ekonomik büyüme ironik şekilde bir itici faktör olmaktadır. Çin'den Amerika Birleşik Devletleri'ne gelen düzensiz göçmenlerin yüzde seksen beşinin Çin'in güney kıyı bölgesinde yer alan Fujian kökenli olduğu tahmin edilmektedir. Bu bölgenin son dönemde Çin'de uygulamaya sokulan ekonomik reformlarla hızlı büyüme içinde olduğu bilinmektedir. Ekonomik reformlar bazı bölgelerdeki yaşam standartlarını yükseltmiş, aynı zamanda daha iyi koşullarda yaşama imkânı varlığı konusunda farkındalığı artırmıştır. Bunun yanında reformlarla birlikte oluşan gelir farklılıkları, nüfusun ve işsizliğin artmasına sebep olmuştur. Ekonomik reformlar en az 20 milyon insanın devlete bağlı işletmelerden çıkarılmasına sebep olmuştur.⁴⁸ Bütün bu etkenler ne kadar zor olursa olsun, hedef ülkelere doğru yolculuğun göze alınmasına sebep olmaktadır.

Göçmenin geldiği ülkede ekonomik ve sosyal bakımdan işsizlik baskısının azalması ve girdilerde artışın sağlanabilmesi için, işgücü arzı fazla olan ülkelerin yönetimleri de göçü desteklemektedir. Bunun bir sebebi, giden işgücünün (yasal/yasal olmayan) çalıştığı ülkede

---

⁴⁷ Ghosh B., (1998), Huddled Masses and Uncertain Shores: Insights into Irregular Migration, Lahey, Martinus Nijhoff Publishers

⁴⁸ Shaw, H.(2000),“Chinese Migrant Smuggling: An Opportunity for U.S.-China Cooperation”, ABD Çin ilişkileri üzerine birleşik komisyon , www.ncuscr.org/Essay_Contest/shaw.htm (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.); Bolz, J. a.g.e.

elde ettiği kazancının bir kısmını kendi ülkesine göndermesidir. Bunun ülkelerin ekonomileri için önemli bir gelir kaynağını oluşturduğu tartışmasızdır. 1998 yılında UNESCO'nun yaptığı tahmine göre geri gönderilen para miktarı yıllık 67 milyar dolar civarındadır. Buna göre emek, dünya ticareti içinde petrolden sonra ikinci sırada yer almaktadır.⁴⁹ Böylece işgücü önemli bir ihracat malı haline gelmektedir. Kaynak ülkelerin anılan ihracat malını değerlendirmek için kaçak gidişlere göz yumdukları yönünde eleştiriler de bulunmaktadır.

Bütün bunların yanında tasarruf eğilimi, sanayileşmiş bir toplumda yeni bilgiler öğrenme, vasıf kazanma, yeni bir mesleğe geçme veya bir mesleği edinme, yabancı bir dil öğrenme veya eğitim görme de kimi zaman göçün itici faktörleri arasında yer almaktadır. Bu amaçlarla yapılan göçlerin, daha çok devletlerin yasal düzenlemeleri çerçevesinde gerçekleştiği söylenebilir. Eğitim ve öğrenim amaçlı göçler, kısa süreli olduklarında göç edilen kaynak ülkenin ekonomik hayatına olumlu etkiler getirmektedir. Bu hem vasıflı işgücü olarak geri dönen göçmen için ve kaynak ülke için de avantajlar oluşturmaktadır.

Politik ve etnik şiddet ya da silahlı çatışmalar ve savaşlar, göçün arkasında yatan diğer önemli nedendir. Yaşanan iç çatışmalar insanları güvenli ülkelere doğru harekete geçirmektedir. Her yıl on milyonun üzerinde insan, sefalet, baskı ve zulüm tehlikesi altında, bir iç çatışmanın veya uluslararası bir savaşın mağduru olmak sebebiyle başka ülkelere gitmektedir. Sosyal ve politik nedenlere dayalı göçü oluşturan en önemli göçmen kategorisi ise sığınmacılardır. 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokol'ü⁵⁰ ile garanti altına alınan sığınma hakkı, savaş ve şiddet hareketleri sonucunda ülkesini terk etmek zorunda kalanları kapsamamaktadır. Afrika'da, Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi ve Latin Amerika'da,

---

⁴⁹ Kümbetoğlu, B., (2003). "Küresel Gidişat, Değişen Göçmenler ve Göçmenlik", Kaya A. ve Özdoğan G.G., (der.), Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar: Göç, Yurttaşlık, İnsan Hakları, Toplumsal Cinsiyet, Küresel Adalet ve Güvenlik, s.284-285, İstanbul, Bağlam Yay.

⁵⁰ Mültecilerin hukuki Statüsüne ilişkin Sözleşme, 28 Temmuz 1951 Cenevre; Mültecilerin hukuki Statüsüne ilişkin 1967 Protokolü

Cartagena Bildirisi gibi bazı bölgesel belgeler, bu koşulları da sığınma hakkı içine dahil etmektedir. 1951 Sözleşmesi kapsamında, sadece savaş ve şiddet ortamında olsun ya da olmasın ırk, milliyet, din, siyasi görüş ve belirli bir sosyal gruba mensubiyete dayalı olarak baskı ve zulüm altında olanlar ve olabilecek kişiler girmektedir. Bu nedenle, savaş ve şiddetten kaçanlar, sadece bu iki sebebi göstererek talep ettikleri sığınma hakkı Batı Avrupa'daki ülkelerce kabul edilmemektedir.⁵¹ Bu durum savaştan kaçan milyonlarca insanı gidecekleri ülkede yasal statüleri belirsiz bir göç sürecine sürüklemektedir.

Sözleşme kapsamında belirlenen koşulların varlığı halinde baskı ve zulüm korkusu içindeki insanların, uluslararası korumadan yararlanmak üzere, iltica hakkından yararlanmaları mümkündür. 1980'lerde Latin Amerika, Afrika ve Asya'daki çatışma bölgelerinden Kuzey Amerika ve Avrupa'ya iltica başvuruları artmıştır. Aynı dönemde Sovyetler Bloğunun dağılması iltica başvurularına hız kazandırmıştır. En çarpıcı akın 1991 ve 1997 yıllarında Arnavutluk'tan İtalya'ya ve eski Yugoslavya'dan başta Avrupa ülkeleri olmak üzere bütün dünyaya, Hırvatistan, Bosna ve Kosova savaşları sırasında gerçekleşmiştir. Aynı süreçte, Avrupa'ya güneyden gelenlerin iltica talepleri de artmıştır. Bunlara ek olarak Polonya, Ukrayna ve diğer Sovyet ülkelerindeki Germen azınlıkların düzensiz göçmenler olarak ana vatanları olan Almanya'ya dönüşü ile durum daha da karmaşık hale gelmiştir.⁵² Yaşanan sorunlar, hedef ülkelerin iltica başvurularına karşı sıkı politikalar geliştirmesi ile sonuçlanmıştır. Politikaların sıkılaştırılmasının altında yatan sebeplerden biri de iltica başvurusunda bulunanların, ekonomik göçmenler olduğu yönündeki eğilimin güç kazanmasıdır.

---

⁵¹ Omdan, T. (2002) "Mülteci Hukukunda Uluslararası Düzenlemeler ve Uluslararası Standartlar", İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi Mülteci ve Sığınmacı Hakları Çalışma Grubu ve İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi'nin Mart 2002 tarihinde düzenledikleri "Türk Mülteci Hukuku ve Uygulamadaki Gelişmeler" konulu toplantısında sunulmuş tebliğ, Türk Mülteci Hukuku ve Uygulamadaki Gelişmeler, İstanbul Barosu Yayınları Sayı:2004/1 s.17-56; Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, <http://www.unhcr.org.tr/multecikimdir.asp> (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

⁵² Castler S. ve Miller J. M., (2003) a.g.e.

Dünyada savaşlar ve iç çatışmalar sebebiyle yaşanan göç akınları Avrupa ve Kuzey Amerika ile sınırlı değildir. 1990'larda Orta Afrika'da gerçekleşen iç savaşlar ve etnik temizlik olayları soğuk savaş sonrası dünyada gerçekleşen başlıca sorunlardan biridir. Ruanda'da yüz binlerce insanın ölümüne sebep olan iç savaş ve etnik temizlik milyonlarca Ruandalı Hutu'nun, Tanzanya ve Zaire'ye kaçması ile sonuçlanmıştır.⁵³ Benzer şekilde Liberya'da iki milyondan fazla insanın yerlerinden edilmesi ve sınır dışı edilmeleri sonucu yaşanan göç akını diğer bir örnektir.

Dünya pazarının küreselleşmesiyle ülkeler arasındaki dengesizliğin azalmadığı aksine arttığı görülmektedir. Toplam küresel gelir artmış olsa da, hem devletler arasındaki hem de devletlerin kendi içlerindeki ekonomik eşitsizliklerin derinleşmesi önlenememiştir. Son otuz yıl içerisinde dünya nüfusunun yüzde beşlik en zengin grubuna giren ülkelerle, yüzde beşlik en yoksul grubuna giren ülkeler arasındaki gelir farklılığı 30:1'den 78:1'e çıkmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin birçoğu hızlı nüfus artışı ile mücadele etmektedir ve iş piyasasına giren milyonlarca genç insan için iş alanı yaratmaya çalışmaktadır. Daha öncesine göre daha fazla ülke vatandaşının çoğulcu demokratik sistemler altında yaşamasına rağmen, pek çok insan zayıf politik idarelerin, yolsuzluğun, insan hakları ihlallerinin, silahlı çatışmaların bulunduğu, kişi güvenliğinin düşük seviyede olduğu otoriter sistemler içinde yaşamaktadır.⁵⁴ Bu koşullar altında, insanların kendi ülkelerinin sınırlarının ötesinde, kendi bölgelerinde ve eğer imkânları var ise dünyanın daha uzak bölgelerinde, bir gelecek arayışı içinde olmaları şartırcı değildir.

---

⁵³ a.g.e.

⁵⁴ GCIM - BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş, Uluslararası Küresel Göç Komisyon'un Raporu (2005) "Migration in an Interconnected World: New Directions for Action", <http://www.gcim.org/attachements/gcim-complete-report-2005.pdf> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

Göç edilen ülkelerdeki işgücü talebi, kullanılabilir alanların varlığı, ekonomik olanaklar ve politik özgürlükler göçe sebep olan çekici faktörler arasında sayılabilir. Tarihsel ve çağdaş göç incelendiğinde devletlerin, özellikle de hedef ülkelerin, göç hareketlerinin başlaması, şekillenmesi ve denetiminde büyük rol oynadıkları görülmektedir. Göçmenlerin ülkeye girmesine izin verilmesinin en önemli sebebi, devletlerin bazen işverenler adına işçi alması şeklinde sonuçlanan işçi ihtiyacıdır, ancak demografik ve insani sebepler de ayrıca önemlidir.

55

Gelişmiş ülkelerin ekonomilerinin genişlediği dönemlerde, artan işgücü talebi dışardan gelecek göçlerle karşılanmaktadır. Bu doğrudan devletin yapacağı yasal düzenlemeler ile de gerçekleştirilmektedir. Ekonomik göç, mevcut kapsamıyla, gelişmiş ülkelerdeki işgücü talebini karşılamaktadır.

Hedef ülkeyi göçmenler açısından çekici hale getiren işgücü açıkları, çeşitli birimlerdeki görevlerin gerçekleştirilmesi sırasında mevcut personelin yeterli olmaması halinde ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş ülkeler açısından incelendiğinde işgücü açıkları iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bir taraftan teknik bilgi ve eğitim gerektiren işler için işgücüne ihtiyaç vardır. Bu “beyin göçü” olarak adlandırılan, eğitilmiş, kalifiye, nitelikli, seçkin, uzman ve yetenekli işgücünün yetiştiği az gelişmiş ya da gelişmekte olan bir ülkeden, gelişmiş bir ülkeye çalışmak için göçü olarak tanımlanabilir. Bu niteliklerdeki işgücüne ihtiyaç duyulduğunda hükümetler farklı politikalar izlemektedir. Buna göre;

“... kimileri önceliği ülke içindeki insan kaynaklarına vererek, çalışma çağında aktif olmayan nüfusu harekete geçirmeyi ve işsizlerin istihdam edilebilirliğini artırmayı hedeflerken, diğerleri bu stratejilerin yanı sıra emek göçüne ilişkin düzenlemeleri

---

⁵⁵ Castler S. – Miller J. M., (2003), a.g.e.

gündeme getirmektedirler. Ülke içindeki grupların harekete geçirilmesi, onlara işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun vasıf ve beceriler kazandırılması hem zaman gerektiren, hem de maliyetli olan bir süreçtir. Oysa göç hazır yetişmiş bir insan gücünü derhal kullanıma sunmaktadır.”⁵⁶

Bununla birlikte, gelişmiş ülkelerde işgücü piyasasının vasıfsız işgücüne ihtiyacı daha fazladır. Hizmet sektöründe özellikle sağlık bakımı, otel ve lokantacılık ve inşaat sektöründe düşük ücretli işlerde işgücü açığı yoğun bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunun altında yatan sebeplerden biri, bu tür işlerin ülkedeki vatandaşların kariyer beklentilerini karşılamaması ya da bu işler karşılığında ödenen ücretlerin düşük olmasıdır. Bu sebeplerle ülkedeki vatandaşlar bu alanlarda çalışmak istememektedirler. Böylece işgücü piyasasında yerli işçilerin daha zor istihdam edildiği daha kirli ve daha tehlikeli işlerde düzensiz göçmenler daha kolay istihdam edilebilir durumdadır. Gelişmiş ülkelerin vasıfsız göçmen işçiler için uyguladıkları göç programlarını özellikle 1970’lerden sonra durdurmuş olması, bu açıkları daha da fazla artırmıştır. Vasıfsız işler için gerekli işgücü, aile birleşmesi kapsamında gelenler, sığınma başvurusunda bulunanlar ve kaçak yollardan ülkeye girenlerden sağlanmaktadır. Bu durum, göçün denetlenemeyen kısmı olarak görülen bu grupların dışında, göçmen akınının sıkı düzenlemelerle engellenmesinin bir diğer sonucudur.

Düzensiz göçmenler özellikle bu tür işler için çok uygun görülmektedirler. Hem devlet hem de işveren için ucuz işgücü anlamına gelmektedirler. Sosyal yardım imkânları ve yasal hakları bulunmamakta bununla birlikte sınır dışı edilme korkusu sebebiyle savunmasız durumda kalmaktadırlar.⁵⁷ Düzensiz göçmenlerin içinde buldukları koşullar sebebiyle daha

---

⁵⁶ Tokgöz G., (2006), a.g.e., (s.158)

⁵⁷ Hayter, T., (2000) Open Borders: The Case Against Immigration Controls. Londra, GBR: Pluto Press, <http://site.ebrary.com/lib/bilgi/Doc?id=2001132&ppg=163> (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

düşük ücretlerle çalışmayı kabul etmeleri, işverenlerin yerel işçiler yerine düzensiz göçmenleri çalıştırmayı tercih etmesine neden olmaktadır. Çalışma izni olmayan yabancıların çalıştırılması halinde işverenlere uygulanacak yaptırımların az olduğu ülkelerde, düzensiz göçmenlere talep daha da artmaktadır.⁵⁸

Türkiye'deki kaçak göçmenler de dünyadaki koşullarla paralel olarak yoğunlukla vasıfsız işgücüne ihtiyaç duyulan alanlarda çalışmaktadırlar. Eldeki veriler ile bir sınıflandırma yapıldığında ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır; (a) Ev işlerine bakan Moldovyalı kadınlar, (b) Doğu Avrupa ülkeleri, Rusya Federasyonu ve Ukrayna'dan gelip eğlence ve fuhuş sektöründe çalışan kadınlar, (c) Doğu Avrupa ülkeleri ile değişik Asya ve Afrika ülkelerinden gelip inşaat sektöründe çalışan erkekler, (d) Doğu Avrupa ülkeleri, Rusya Federasyonu ve Ukrayna'dan gelip tekstil ve giyim sektöründe çalışan kadınlar, (e) Değişik ülkelerden gelip lokanta ve gıda ile ilgili ülkelerde çalışan göçmenler, (f) Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Azerbaycan'dan gelip tarım sektöründe çalışan erkekler. Bu sektörler kayıtdışı ekonominin hüküm sürdüğü, genellikle az para ödenen, pis, tehlikeli ve çalışılması zor alanlardır.⁵⁹

Göç sürecinde gidilecek ülkenin belirlenmesi, o ülkenin ekonomik yapısı ile yakından bağlantılıdır. Güney Avrupa ülkelerinde geniş bir kayıtdışı sektör vardır ve düzensiz göçmenlere sunduğu iş potansiyeli bu ülkelere gitmeyi teşvik etmektedir. Buna karşılık kuzey ülkelerinin çok daha sıkı kontrol edilen işgücü piyasaları kayıtdışı çalışma imkânlarını kısıtlamaktadır. Ekonomik sebepler kadar aile ve sosyal ilişkilere bağlı sebepler de ülke seçimini belirlemektedir. Şüphesiz, gidilecek ülkenin uyguladığı kabul politikaları da bu tercihi şekillendirmektedir.

---

⁵⁸ Ghosh B., (1998), a.g.e

⁵⁹ İçduygu, A. (2004), Türkiye'de Kaçak Göç, a.g.e.

Küresel düzeydeki açıklamalarla benzer şekilde; Türkiye'ye gelen göçmen işçilerin Türkiye'yi tercih etmelerinin en önemli sebebi; mevcut kayıtdışı ekonomi içinde daha kolay iş bulup ülkelerinden daha kolay para kazanabilmeleridir. Bunun yanında ülkeleriyle Türkiye arasındaki mesafenin az olması, yolculuklarını daha kolay ve ucuz hale getirmektedir. Türkiye'de çalışan arkadaş ve aile bireylerinin bulunması ise iş ve seyahat olanakları dahil her türlü bilgiye ulaşmaları ve beraber ev kiralarak yaşam masraflarını düşürebilme imkanları sağladığı için önemli bir sebep olmaktadır.⁶⁰

Teknolojik ilerleme ve küresel bütünleşme çağdaş göç akınları üzerinde azımsanamayacak etkiler doğurmuştur. Küresel bilgi ve ulaşım ağları, insanların diğer ülkelerdeki iş olanaklarını öğrenmelerini ve kolayca seyahat etmelerini sağlamaktadır. Bilgi ve ulaşım alanındaki gelişmeler göçü kolaylaştırıp, ucuzlaştırmıştır. Uluslararası göçün küreselleşmenin hızlanan süreci içinde ülkeler arasında oluşan ekonomik, kültürel ve politik bağlarla yakından ilgili olduğu unutulmamalı ve bu yönüyle çağdaş dünya gelişiminin bir parçası olarak görülmelidir. Küresel bütünleşmenin tüm hızıyla devam etmekte olduğu düşünüldüğünde, göçün ilerleyen yıllarda sayısal olarak büyümesinin muhtemel olduğu dile getirilmektedir.⁶¹

Birleşmiş Milletler'e göre, dünya çapında uluslararası göçmenlerin sayısı 200 milyondur. Bu dünyanın beşinci kalabalık ülkesi olan Brezilya'nın nüfusuna eşittir. Bu yalnızca 25 yıl önce, 1980'de tespit edilen sayının iki katından fazladır.⁶²

---

⁶⁰ İçduygu, A. (2004), a.g.e.

⁶¹ Castles S. – Miller J. M., (2003), a.g.e.

⁶² GCIM, (2005), "Migration in an Interconnected World: New Directions for Action", a.g.e. (s.10)

Milyonlarca insan ekonomik ve sosyal durumlarını geliştirmek çabasıyla ya da içinde buldukları politik, sosyal ve kültürel sorunlar sebebiyle başka ülkelere göç etmek isterken, pek çok hedef ülke, giderek daha seçici ve kısıtlayıcı hale gelen göç politikaları geliştirmektedir. Bu politikalar pek çok insan için yasal göç olanaklarını ortadan kaldırmaktadır. Bu koşullara rağmen göç talebi devam etmekte olduğundan, giderek artan sayıda insan bu ülkelere öngörülen yasal düzenlemelere uymaksızın girmeye çalışmaktadır. Giderek sayısı artan olaylarda ise göçmenlerin kaçakçılar aracılığıyla uluslararası sınırları geçme çabası içinde oldukları görülmektedir.

2.2. Göçmen Kaçakçılığına İlişkin Teorik Çerçeve

Uzun vadede daha etkili önlemlerin geliştirilebilmesi için göçmen kaçakçılığı sürecinin ve kaçakçılığın sonuçlarının çözümlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alandaki teorik incelemeler mücadele politikaları için yol gösterici olacaktır. Uluslararası ve ulusal sınırlar içinde gerçekleşen göç üzerine çok sayıda teorik çalışma bulunmaktadır. Göç, ön plana alınan çeşitli unsurlar doğrutusunda değerlendirilmekte ve bu değerlendirmeler çeşitli yaklaşımların doğuşuna sebep olmaktadır. Ancak göçmen kaçakçılığı alanında teorik çalışmaların fazla olmadığı göze çarpmaktadır. Var olan yaklaşımların ise göçmen kaçakçılığını bütünüyle kapsar nitelikte olup olmadığı tartışmaya açıktır. Bunun sebeplerinden biri doğru ve geniş teorik değerlendirmelerin yapılabilmesi için gerçekçi ve ulaşılabilir verilere duyulan ihtiyaçtır. Önceki bölümlerde üzerinde durulduğu gibi verilerin eksikliği teorik gelişmenin de önünde bir engel oluşturmaktadır.

Göçmen kaçakçılığına ilişkin değerlendirmelerde küreselleşmenin etkisinin bu eylemin gerçekleşmesinde yoğun olduğu ve son otuz yılda bu eylem için zemin hazırladığı ortak noktalardan biridir. Bunun yanında devletlerin göç politikalarını sıkılaştırmış olmasının göçmen kaçakçılığının ortaya çıkışına temel oluşturduğu da göz önüne alınmaktadır.

Bu konuda baskın olan iki teorik yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki, kaçakçılığının bir ticari faaliyet olduğunu üzerine yoğunlaşan “ekonomik yaklaşım”dır. Bu yaklaşım, kaçakçılığı, geniş kapsamı içinde aracılardan ya da kurumların kar etmeyi amaçladıkları bir ticari faaliyet olarak görür. Tarihsel olarak insanların göç etmelerinden kar etmiş grupların varlığı üzerinden yola çıkarak günümüzde bu grupların yerini göçmen kaçakçılarının almış olduğu varsayımından hareket eder. Bu doğrultuda göçmen kaçakçılığı yasadışı bir ticarettir.

Baskın olan diğer yaklaşıma göre, göçmen kaçakçılığı temelde cezai bir eylemdir. Bu eylem ile devletlerin sınır ve göç mevzuatları ihlal edilmektedir. Anılan ihlal hem sınırı geçen göçmen tarafından hem de bu eylemde aracılık eden kaçakçı tarafından gerçekleştirilmektedir. Böylece eyleme katılan herkes suç işlemektedir ve devletlerin bu eylemlere karşı yasal yaptırımlar uygulaması gerekmektedir. Göçmen kaçakçılığının örgütlü bir suç olduğu, sınır aşan bir nitelik taşıması sebebiyle aynı anda pek çok ülke mevzuatının ihlal edildiği ve yüksek kazanç getirisi sebebiyle örgütlü suç gruplarının eylemlerini bu alana kaydırmakta olduğu değerlendirmeleri bu yaklaşım içinde önemle ele alınmaktadır.

Göçmen kaçakçılığına insani ihtiyaçlara bir cevap olarak yaklaşan değerlendirmeler yapıldığı da görülmektedir. Buna göre; göçmen kaçakçıları, gelişmiş ülkelerin sıkılaştırdıkları iltica ve göç prosedürü karşısında, ağır insan hakları ihlallerine maruz kalan insanların bu

koşullardan kurtulabilmek için tek yollarıdır.⁶³ Ancak bu ve benzer çıkış noktalarındaki yaklaşımların tutarlı teorik yapılarının eksik olduğu düşünülmektedir.⁶⁴

2.2.1. Cezai Yaklaşım

Göçmen kaçakçılığı temelde yasal olmayan yollardan göçmenlerin sınır geçişine yardım edilmesidir. Bu eylem tek başına sınır ve göç mevzuatının ihlalini içermektedir. Aynı zamanda göçmen kaçakçılığı çeşitli yönleriyle kamu güvenliğine ve kamu düzenine karşı bir eylem olarak da değerlendirilmekte ve bu yaklaşım içinde caydırıcı yasal yaptırımlara bağlanmasının gerekliliği üzerinde durulmaktadır.

Bu yaklaşım içinde göçmen kaçakçılığının organize bir şekilde gerçekleştirildiği genel olarak kabul edilmektedir. Buna göre; uzun yolculukların gruplar halinde yapılabilmesi ve rotaların gerektiğinde hızla değiştirilebilmesi, yüksek düzeyde bir organizasyon gerektirmektedir. Farklı ülke vatandaşlarının aynı zamanda nakledilmesi, büyük miktarda paranın el değiştirmesi, önlemler geliştirildiğinde karşı önlemlerin hızla geliştirilebilmesi göçmen kaçakçılığının organize yapıda olduğu görüşünü desteklemektedir. Organize yapının varlığının kabulü üzerine; örgütlü suç gruplarının varlığı, eylemlerinin uluslararası bir nitelik taşıyıp taşımadığı ve suç gruplarının göçmen kaçakçılığı üzerindeki etkileri tartışılmaktadır.

Sınır aşan suç örgütleri, “değişken, iyi organize olmuş, uluslararası şartlara kolaylıkla uyum sağlayabilen ve çeşitli ülkelerde çok sayıda eylem içinde olabilen”⁶⁵ bir yapı olarak

---

⁶³ Morrison, J., (2000) “The Trafficking and Smuggling of Refugees the End Game in European Asylum Policy?”, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ nin Politika Araştırma Birimine sunulmuş, yayım öncesi metin. http://www.ecre.org/eu_developments/controls/traffick.pdf (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

⁶⁴ Salt, J., (2000), “Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective”, a.g.m.

tanımlanmaktadır. Ortaya çıkışları, uluslar arasındaki karşılıklı bağımlılık, seyahat ve iletişimde kolaylıklar ile küresel ekonomik ve politik değişikliklerle bağlantılıdır. Bilgi ve ulaşım sektörlerindeki teknolojik ilerlemeler, yüksek düzeyde nakil imkânları sunmaktadır. Bu sebeple, suç örgütlerinin eylemlerini uluslararası alanda genişletmelerinin ve karlarını artırma çabalarının beklenen bir davranış olduğu dile getirilmektedir.

Önceden başka cezai eylemler içerisinde olan uluslararası suç örgütlerinin, son dönemlerde eylemlerini göçmen kaçakçılığı alanına kaydırmakta olduğu düşünülmektedir. Var olan göç talebi ile birlikte düşünüldüğünde çok karlı bir eylem olması ve diğer suçlara oranla daha az ceza öngörülmesi organize suç örgütlerinin bu alana kaymalarının başlıca sebepleri olarak değerlendirilmektedir. Bir değerlendirmeye göre; “göç süreçleri her geçen gün daha da fazla suç haline gelmektedir; suç örgütlerinin akını altındadırlar ve artan bir şekilde organize bir yapı halini almaktadırlar.”⁶⁶ Göçle bağlantılı cezai eylemler daha da karmaşık şekillerde gerçekleştirilmektedir.

Yine de yapılan bu değerlendirmeler, uluslararası suç örgütlerinin göçmen kaçakçılığı eylemini tümüyle kontrol altında tuttukları ya da eylemlerini yoğunlukla bu alanda gerçekleştirdikleri anlamına gelmemektedir. Öncelikle bu yöndeki iddiaları destekleyecek yeterince bilgi bulunmadığı dile getirilmektedir. Ayrıca yerel kaçakçıların da bu faaliyeti kontrol etmekte çok fazla çıkarı bulunduğu unutulmaması gereken bir gerçektir.⁶⁷ Yapılan araştırmalar, kaçakçılık eylemini gerçekleştiren grupların, zaman zaman güvendikleri yerel suç örgütleriyle; pasaport ve vize temini, konaklama için güvenli evlerin bulunması, ya da

---

⁶⁵ Heikkinen H. ve Lohrmann R., (1998) “Involvement of the Organised Crime in the Trafficking in Migrants” http://migration.ucdavis.edu/rs/more.php?id=54_0_3_0 (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

⁶⁶ Lebed, M. A., (1998), “A Few Observations about Trafficking in Women by a Criminologist, in Traffic in Women in Postcommunist Countries of Central and Eastern Europe”

<http://www.brama.com/lastrada/praha3.html> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

⁶⁷ Heikkinen H. ve Lohrmann R. (1998), a.g.m.

göçmenlerin naklini sağlayan araçların kullanılması gibi diğer destekleyici eylemleri gerçekleştiren bireysel suçlularla çalıştığını ortaya çıkarmaktadır. Bu da kaçakçılık sürecine katılan herkesin sınıraşan örgütlü suç grubunun hiyerarşik yapısı içinde yer almadığını göstermektedir.

Ayrıca kaçakçılık eyleminin, sürecin farklı aşamalarında farklı kişilerin dahil olduğu küçük kaçakçılık gruplarınca gerçekleştirildiği de ileri sürülmektedir. Buna göre, Kabil ya da Bağdat'tan yola çıkan bir göçmenin tümüyle yasadışı yollar kullanarak İstanbul'a, Atina'ya veya bir kıtayı aşarak Amerika ya da Avustralya'ya ulaşabilmesi küçük kaçakçılık grupları arasında kurulmuş olan şebekenin yapısıyla da ilgili olabilir. Buna göre; göçmenler küçük kaçakçılık grupları arasında el değiştirmektedir. Bu gruplar içinde yer alanlar, birbirleriyle bağlantılı ancak kendi hesabına çalışan bağımsız kişilerdir. Örneğin Türkiye ile Yunanistan arasındaki sınırı geçen bir göçmenin, Edirne İpsala'da yaşayan yerel kaçakçı ile Yunanistan'ın sınır kasabasında yaşayan kaçakçı arasındaki işbirliğinden yararlandığı söylenebilir. Ancak aynı göçmenin Irak veya İran'dan, Türkiye'ye giriş yapmasında aracılık yapan kaçakçı ile Yunanistan'daki kaçakçı arasında bir bağ olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.⁶⁸ Kaçakçılık sürecinin açıklanan şekilde gerçekleştiği yönünde elde edilen bilgilerle, sürecin mafya tipi sınıraşan suç örgütlerinin kontrolü altında olduğu görüşü zayıflamaktadır. Özellikle Türkiye üzerinden gerçekleşen göçmen kaçakçılığında, daha çok yerel kaçakçıların rol aldığı ve sahte belge temini ya da göçmenlerin geçici barınmalarının sağlanması gibi ihtiyaçların bu alanda kendi hesabına çalışan kişilere yaptırıldığı göze çarpmaktadır.

---

⁶⁸ İçduygu, A., (2004). "Transborder Crime between Turkey and Greece: Human Smuggling and its Regional Consequences", *Southeast European and Black Sea Studies*, Sayı:4, Mayıs 2004, s. 294-314

Bu yönde bilgilere, “örgütlü suç eylemi”nin “örgütlü suç” ile eş anlamlı olmadığı yönünde değerlendirmelerde de yer verilmektedir. “Göçmen kaçakçılığı gibi cezai eylemler, uluslararası suç örgütlerinin katılımı olmadan da planlanabilir. ‘Organize edilmiş suç’ çok karmaşık olabilir, uzun zaman dilimleri içinde işlenebilir ve incelikli düzenlemeler gerektirebilir. Buna rağmen, planlanan eylem gerçekleştirildikten sonra organize yapı dağılır.”⁶⁹

Göçmen kaçakçılığının özünde örgütlü suç gruplarınca gerçekleştirilen bir eylem olduğu yaklaşımı, devletlerin ve devletler üstü kurumların söylemlerinde de dikkati çekmektedir. Bu kurumlar tarafından göçmen kaçakçılığının örgütlü bir suç olduğu tezini kuvvetlendirecek çeşitli kanıtlar sunulmaktadır. Göçmen kaçakçılığının sınır aşan örgütlü suçlardan biri olarak değerlendirilmesi, insan hakları yaklaşımı açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu yaklaşımın bir yönüyle, eyleme katılan herkesi suçlu konumda görmesi, eylemin konusu olan göçmenlerin korunması imkânını azaltmakta ve aynı zamanda korumanın örgütlü suçla mücadele kapsamında geri planda kalmasına sebep olmaktadır.

2.2.2. Ekonomik Yaklaşım

Bu yaklaşımın çerçevesini, göç sürecini elinde tutan “göç tacirleri” kavramı oluşturmaktadır. Bu kavram göçmen kaçakçıları da kapsar şekilde çok geniş olarak tanımlanmıştır. Buna göre göç tacirleri; yasal olup olmadığına bakılmaksızın başkalarının göç etmesinden kazanç elde eden, yasal seyahat acentelerinden, iyi tasarlanmış sınır aşan kaçakçılık şebekelerine kadar, pek çok ülkede çalışan kişilerdir. Tarihsel olarak göç tacirleri,

---

⁶⁹ Heikkinen H. ve Lohrmann R., (1998), a.g.m.’den Finckenaue, J. (1998) “Migration and Crime: The Russian Connection in Migration and Crime, Proceedings of the international Conference on Migration and Crime”

on dokuzuncu yüzyıl ve yirminci yüzyılın başlarında çoğunlukla yasal göç aracılığıyla kazanç elde eden gemicilik şirketleri ve işçi sağlayan kişileri de kapsar.⁷⁰ Bugün ise yasal göç imkânlarının azaltılmış olması sebebiyle göç tacirleri yasal olmayan yollardan insanların göç etmesini sağlamakta ve bundan kazanç elde etmektedirler.

Bazı araştırmacılara göre, hukuka uygun olup olmadığına bakılmaksızın, uluslararası göç dünya çapında binlerce iş sağlayan büyük bir ticari faaliyettir. Bundan ekonomik çıkarı olan bireyler ve kurumlar tarafından idare edilmektedir. “Göç Endüstrisi” olarak adlandırılan bu yapı, göç hareketlerini organize ederek yaşamını kazanan pek çok insandan oluşmaktadır. Yasal yollarla gerçekleşen göç sürecinde çalışan seyahat acentaları, göçmen büroları veya göç olanakları hakkında görüş bildiren avukatlardan, göçmen kaçakçılara kadar geniş bir alanı içermektedir. Göçmenlerin yabancı ülkelerdeki birikimlerini, ülkelerine göndermelerinde özel kolaylıklar sağlayan bankalar da bu endüstrisinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Ayrıca mevzuat içindeki boşlukları gösteren polis yetkilileri ve diğer devlet görevlileri de bu endüstrinin yasal olmayan tarafından para kazanan grupları oluşturmaktadır.⁷¹ Bu ticari faaliyetin hukuka aykırı bölümü olan kaçakçılık, kaynak ve hedef ülkeler arasındaki hareketi kolaylaştıran araçlar sistemini içermektedir. Böylesi bir yaklaşım, insan ticaretini ve kaçakçılığını göçün geniş kavramıyla, kaçakçılık organizasyonunun tamamında veya bir bölümünde yer alan kurumların kar etmek amacı içinde olduğu, bir ticari faaliyet anlayışı içine yerleştirmektedir.⁷²

Göçmen kaçakçılığına ekonomik temelli yaklaşım göç sürecinin tüm unsurlarıyla değerlendirilmesi gereği üzerinde durmaktadır. Tüm gizli ve sahte belgelerle yapılan sınır

⁷⁰ Kyle D. ve Liang, Z., (2001) “Migration Merchants: Human Smuggling from Ecuador to China”, Kaliforniya Üniversitesi, Karşılaştırmalı Göç Çalışmaları Merkezi, 43 sayılı çalışma belgesi <http://www.ccis-ucsd.org/PUBLICATIONS/wrk43.PDF> (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

⁷¹ Castles S. – Miller J. M., (2003), a.g.e. (s.114)

⁷² Salt J., (2000), “Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective”, a.g.m.

geçişlerinin hedef ülkelerce suç haline getirilmesi eleştirilmektedir. Küresel göçmen ticaretinin insanların metalaştırılmasını içermekte olduğu ve göç sürecinin bu duruma gelmesinin arkasında yatan, göç denetim politikalarının yeniden düşünülmesi gerektiği dile getirilmektedir. İnsanların metalaştırılmış olması, göç sürecinde insan hakları konusuna da önem verilmesini gerektirmektedir. Göçün metalaştırılması, bölgesel ve tarihsel gelişmeler ve etnik ve cinsiyete dayalı katmanlaşmaların etkisiyle, küresel bütünleşme ile birlikte ortaya çıkan sosyal ve ekonomik güçlerce sürüklenmektedir.

Diğer taraftan, cezai yaklaşım içinde özellikle ele alınan göçmen kaçakçılığı eylemlerinin arkasında büyük suç örgütleri olduğu iddiası da eleştirilmekte, bu iddianın iki sebeple desteklenemeyeceği belirtilmektedir. Öncelikle kaçakçılık sürecinde yer alan kişilerin hepsi suçlu değildir ve bütün eylemler suç niteliği taşımamaktadır. İkinci olarak, kaçakçılık sürecinin incelikli teknik ve yasal organizasyonlarla gerçekleştirilebileceği düşünülmekte ise de, bu süreçte sosyal ölçütlerin ön planda olduğu göz ardı edilmemelidir. Özellikle göçmenler ile kaçakçılar arasındaki güven önemli bir sosyal ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷³

Ekonomik yaklaşım göçmen kaçakçılığı ile mücadelede insan hakları söylemine yer verilmesine iki sebeple olanak sağlamaktadır. Öncelikle göçmen kaçakçılığını uluslararası göçten bağımsız bir cezai eylem olarak görmemesi, mücadele yöntemlerinin suç ve suçlulukla mücadele araçlarına çevrilmesini engelleyici niteliktedir. Böylece kaçakçılık sürecinde yer alan herkesin suçlu olmadığı düşüncesi temelinde kaçak göçmenlerin korunması mümkün hale gelecektir. İkinci olarak, göçmen kaçakçılığının, göç sürecinin yasadışı bölümünü

---

⁷³ Kyle D. ve Liang, Z.,(2001), a.g.m. (s.22)

oluşturduğu tezine dayanması, m¼cadele y¼ntemlerinin uluslararası g¼c¼n temel sebepleri ¼zerine inşa edilmesini sağlayacaktır.

Bu yaklaşım, g¼c¼men kaçaķçılıđını b¼t¼n¼yle kapsar nitelikte olmadığı; kaçaķçılık s¼recinde ekonomik fakt¼rlere yer verdiği ancak ekonomik olmayan itici fakt¼rlere değinilmediği iddiasıyla eleştirilmektedir. Sığınmacılar gibi temelinde ekonomik sebepler yatmayan g¼c¼ taleplerinin de, g¼c¼men kaçaķçıları aracılığıyla gerçeķleřtirildiđi d¼ř¼n¼ld¼đ¼nde yeterli değerlendirme olanağı sağlamadığı dile getirilmektedir.

3.GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE POLİTİKALARI

Göçmen kaçakçılığının yarattığı ekonomik, sosyal ve politik sorunların devletlerin gündeminde üst sıralara yerleşmesi ile bu eylemle mücadele yollarının arayışı başlamıştır. Bu konuda uygulanması önerilen ve uygulamaya konulan politikalar göçmen kaçakçılığına yaklaşıma göre değişmektedir. Seçilen yaklaşım sorunun çözümü için kullanılacak stratejiyi de belirlemektedir. Göçmen kaçakçılığı hedef ülkeler açısından bir kamu düzeni ve kamu güvenliği sorunu olarak görüldüğünde; mücadele politikaları, sınır denetimlerinin artırılması ya da kaçakçıların cezalandırılması araçlarına çevrilmektedir. Göçmen kaçakçılığının sınır aşan örgütlü suçlar içinde değerlendirilmesi ise bu tür araçların etkinliğinin artırılması gereğini doğurmaktadır.

Bunun yanında, göçmen kaçakçılığının da göç gibi çoğunlukla temel ekonomik sorunlardan kaynaklandığı üzerinden düşünüldüğünde, göçmen kaçakçılığı ile mücadele için geliştirilen politikalar uluslararası göçün kontrolü ya da yönetimine ilişkin değerlendirmeler ile ortak bir alana kaymaktadır. Göç talebinin tüm engelleyici politikalara rağmen var olduğunun kabul edilmesi, göçün kaynağına yönelen politikaları doğurmaktadır. Göçü tetikleyen itici faktörlerin ortadan kaldırılması ya da azaltılması yoluyla çözümler dile getirilmektedir.

Düzensiz göçün ve göçmen kaçakçılığının çeşitli sebeplerle göçe karşı geliştirilen sıkı politikaların sonuçları olduğu yaklaşımı bunu daha da desteklemektedir. Öyle ki göçmen kaçakçıları aracılığıyla ülkelere giriş yapan göçmenlerin ekonomik beklentilerinin baskın olması, kaçakçılar aracılığıyla gerçekleştirilen göçün, geliştirilecek politikalarla yasal yollara

çevrilmesini gündeme getirmektedir. Talep ve arz dengesi üzerinden yasal göç olanaklarının artırılmasının ve çeşitlendirilmesinin düzensiz göçe etkileri değerlendirilmektedir.

Sığınmacıların da göçmen kaçakçılarının aracılığından yararlanması konunun başka bir boyutunun, mülteci hukukunun sorgulanmasını gerektirmektedir. 1990'lı yıllarla birlikte özellikle Avrupa Birliği ülkeleri tarafından mültecilik kriterlerinin artırılmasının doğurduğu sorunlar bu yönüyle çözüme ilişkin politikaları zorlaştırmaktadır.

3.1. Hedef Ülkelerin Engelleyici Politikaları

Göçmen kaçakçılığının, göçün hedefi olan ülkeler tarafından öncelikle bir kamu düzeni ve kamu güvenliği sorunu olarak görülmesi, göçmen kaçakçılığı ile mücadele politikalarının suçla mücadele alanındaki çalışmalar zemininde yürütülmesi sonucunu doğurmuştur. Bu kapsamdaki önlemler, göçmen kaçakçılığı ile mücadele için uzun zamandır uygulanmaktadır ve halen yoğunlukla uygulanması da önerilmektedir. Göçmen kaçakçılığının ve bununla ilişkili eylemlerin suç haline getirilmesi ve var olan cezaların artırılması, uygulanması gerekli görülen önlemlerin başında gelmektedir. Bu eylemle karşı karşıya kalan devletlerin sınırlarındaki önlemleri artırması ve bunların teknik olarak geliştirilmesi üzerinde de önemle durulmaktadır. Eylemin sınır aşan niteliği devletleri hem sınırlarını korumak hem de karşılıklı bilgi paylaşımı gibi alanlarda işbirliğine yönlendirmekte ve ortak çalışmalar yapmayı adeta zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda, hedef ülkelerin mücadele kapsamında uyguladıkları yasal, fiziki ve teknik önlemler ve özellikle önem taşıdığı dile getirilen uluslararası işbirliği çabalarının incelenmesi amaçlanmıştır.

3.1.1 Yasal Önlemler

Göçmen kaçakçılığının cezai bir eylem olduğu ve örgütlü suç gruplarının bu süreçte önemli bir rol oynadığı yaklaşımı çerçevesinde, öncelikle bu eylemin devletlerce suç haline getirilmesine önemle yer verilmektedir. Bu eylemin devletlerin kendi iç mevzuatları içinde tanımlanıp cezai yaptırıma bağlanmaması halinde, eylemi gerçekleştiren kişiler, sınır geçişi sebebiyle ihlal edilen mevzuat hükümleri çerçevesinde cezalandırılmaktadır. Bu durum ise caydırıcı etkiler doğurmamaktadır. Genel olarak yaptırımların hafif ve etkisiz olması ile örgütlü suç gruplarının eylemlerini bu alanda yoğunlaştırmaları arasında yoğun bir bağlantı olduğu düşünülmektedir. Göçmen kaçakçılığında büyük kazanç elde edildiği görülmektedir. Benzer bir kazancın elde edilebileceği eylemlerle kıyaslandığında çok daha az ceza öngörülmüş olması göçmen kaçakçılığını örgütlü suç grupları için oldukça cazip hale getirmektedir. Bu doğrultuda hedef ülkeler göçmen kaçakçılığını, ağır yaptırımlara bağlanmasına öncelik vermişlerdir. Kaynak ve geçiş ülkeleri tarafından da göçmen kaçakçılığının suç haline getirilmesi yönünde uluslararası kamuoyu oluşturulmaktadır. Hafif cezalar uygulayan devletlerin, göçmen kaçakçıları için güvenli limanlar olacağı ileri sürülmektedir.

Bu kapsamda, Avrupa Birliği ülkelerine izinsiz girişi, transit geçişi ve ikameti kolaylaştıran fiilleri önlemeye yönelik cezai çerçevenin güçlendirilmesi amacıyla 28 Kasım 2002 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından iki çerçeve karar oluşturulmuştur.⁷⁴ Her iki çerçeve kararda da, Avrupa Birliğinin temel hedeflerinden birinin bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı sağlamak olduğu ve bu sebeple yasadışı göçün mücadele edilmesi gereken konulardan biri olduğu belirtilmiştir.

---

⁷⁴ 2002/90/JHA – 2002/946/JHA Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi'nde 05.12.2002 tarihinde yayımlanmıştır.

Avrupa Topluluğu Antlaşmasının 61 (a) ve 63 (3) (b) maddelerinin göz önüne alınarak hazırlandığı belirtilen 2002/90 sayılı çerçeve kararda; üye devletlerin yaptırımlar uygulayacağı eylemler birinci madde ile tanımlanmıştır. Bu eylemler;

- Bir kimsenin vatandaşı olmadığı bir üye devlete, o devletin yabancıların giriş ve transit geçiş hukukunun ihlali suretiyle, girmesine veya transit geçişine kasten yardım etmek,
- Bir kimsenin, vatandaşı olmadığı bir üye devlette, o devletin yabancıların ikamet hakkını düzenleyen hukukunun ihlali suretiyle, maddi kazanç amacıyla, ikamet etmesine yardım etmektir.

Üye devletlerin tanımlanan eylemlere karşı uygulayacakları yaptırımlar ise 2002/946 sayılı çerçeve karar ile düzenlenmiştir. Avrupa Topluluğu Antlaşmasının 29, 31 (e) ve 34 (2) (b) maddeleri göz önüne alınarak hazırlandığı belirtilen 2002/946 sayılı çerçeve kararda; etkili, orantılı ve caydırıcı cezaların içereceği tedbirler belirlenmiştir. Suçta kullanılan nakil vasıtalarının müsaderesi, görevini kötüye kullananların meslekten çıkarılması ve sınır dışı etme tedbirlerine başvurulabilecektir (m.2).

Belirtilen suçların tüzel kişilerce işlenmesi halinde tüzel kişilerin de sorumlu olacakları belirlenmiştir(m.2). Üye devletler, tüzel kişilere cezai veya cezai olmayan yaptırımlar uygulayabileceklerdir. Tüzel kişiler, kamu hizmet ve yardımları dışında bırakılabilirler, tüzel kişilerin geçici veya sürekli olarak ticari faaliyetleri durdurulabilir veya hukuki gözetim altında tutulabilirler (m.3). Cezai yaptırımların uygulanacağı kişilerin, tüzel kişiyi temsil, tüzel kişi adına karar alma ve tüzel kişiyi denetleme yetkisine sahip olması gerekir (m.2).

Çerçeve kararda, eylemin örgütlü şekilde işlenmesi⁷⁵ veya suç konusu olan kişilerin hayatlarının tehlikeye atılması suçun ağırlaştırıcı sebepleri olarak sayılmıştır. Bu hallerde verilecek ceza sekiz yıldan az olamayacaktır (m.1/3).

Benzer şekilde BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol'ün 6. maddesinde, göçmen kaçakçılığı ve bununla bağlantılı eylemlerin Taraf Devletlerin yasalarında suç haline getirileceği hükme bağlanmıştır. Buna göre suç haline getirilecek eylemler şu şekilde belirtilmiştir;

- Protokol kapsamında tanımı yapılan göçmen kaçakçılığı,
- Göçmen kaçakçılığının gerçekleştirilmesi amacıyla işlendiği takdirde; sahte seyahat veya kimlik belgesi imali, bu tür belgenin tedariki temini veya bulundurulması,
- İlgili devletin vatandaşı olmayan veya o devlette daimi ikametgâhı bulunmayan bir kişinin, anılan devlette, yasal olarak kalmak için gerekli şartlara uymaksızın orada kalmasına, sahte seyahat ve kimlik belgesi imali ve bu tür bir belgenin tedariki, temini veya bulundurulması veya başka yasadışı yollarla imkân sağlamak.

Sahte pasaport ve vize temini ülkeye yasal olmayan yollardan giriş için sıklıkla başvurulan yollardan biridir. Sahteciliğin, sahte belgelerle yetkili mercilere başvurularak, gerçek vizeler almak yoluyla ya da sahte müdür, evrak, vize pulu ve imzalar kullanılarak tamamen sahte vize ve pasaportlar tanzim edilmesi yoluyla yapıldığı bilinmektedir. Benzer amaçla, çalınmış veya satın alınmış belgeler de kullanılmaktadır. Belçika'da yasal oturma izni

---

⁷⁵ 97/733/JHA sayılı Ortak Eylem planında tanımlanan şekilde işlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

sahibi bir Ganalı'dan, gerçek oturma izninin, aynı ülkeden gelen düzensiz göçmenlere satılmak amacıyla satın alınması ve bu belgenin el değiştirmeye devam etmesi de tespit edilen yöntemlerdendir.⁷⁶

Protokol'e taraf devletlerce suç haline getirilecek eylemlere teşebbüs ve iştirakin ve bu suçları işlemek üzere başkalarını örgütlemenin ve yönetmenin de suç haline getirilmesi öngörülmektedir. Taraf Devletlerin suç haline getirilmesi ile yükümlendikleri eylemlerin ağırlaştırıcı nedenleri de protokol içinde belirtilmiştir. Taraf devletler bu ağırlaştırıcı nedenlere yasal düzenlemeleri içinde yer vereceklerdir. Buna göre hazırlanacak yasal düzenlemelerde; göçmenlerin hayatlarını veya güvenliklerini tehlikeye sokan veya tehlikeye sokması muhtemel durumlar veya bu tür göçmenlerin istismarı dâhil, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelere yol açan haller ağırlaştırıcı nedenler olacaktır.

BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol'ün Türkiye tarafından imzalanmasını takiben, Protokol hükümlerinin gereğini yerine getirmek üzere; göçmen kaçakçılığı, 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na 3.8.2002 tarih ve 4771 sayılı yasa ile 201/a maddesi eklenerek cezai yaptırım bağlanmıştır. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda göçmen kaçakçılığı suçu "Uluslararası Suçlar" başlıklı birinci kısımda düzenlenmiştir.⁷⁷

---

⁷⁶ Salt, J. - Hogarth, J.,(2000), a.g.e.

⁷⁷ Göçmen Kaçakçılığı

Madde 79- (1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek amacıyla, yasal olmayan yollardan;

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkan sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancıların yurt dışına çıkmasına imkan sağlayan,

Kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

Göçmen kaçakçılığının suç haline getirilmesi ve caydırıcı yaptırımlara bağlanması yoluyla göçmen kaçakçılığının önüne geçilip geçilemeyeceği ve bu yaptırımların kaçak göçmenler üzerinde yaratacağı etkiler, üzerinde durulması gereken bir konudur. Öncelikle göçmen kaçakçılığı; diğer sosyal yönleri ve göçmenlerin hakları ele alınmaksızın, sadece devletlerin sınır güvenliğinin ve göç mevzuatlarının ihlalini içerir bir suç olarak değerlendirilmemelidir. Böyle bir yaklaşım göçmenlerin haklarının geri planda kalmasına sebep olacaktır.

Yasal yaptırımlar düzenlenirken mağdurlar ile suçlular arasındaki ayrımın kesin olarak yapılması ve yasal yaptırımlar yoluyla kaçakçılar cezalandırılırken, bir taraftan da mağdurların korunmasının önemi dile getirilmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi için yasalar yapılırken eylemin seçilir kılınması gereklidir. Eylemin tanımı yasal düzenleme içinde kesin ve geniş olarak yapılmalıdır.⁷⁸

Kaçakçılık süreci tamamlandığında kaçak göçmenin hedef ülkeye, o ülkenin yasal mevzuatına aykırı bir şekilde girmiş olması sebebiyle devlet açısından bir ihlal söz konusudur. BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol'ün 5. maddesi ile, göçmenlerin *Protokol'de öngörülen eylemlerin konusu olmaktan dolayı cezai kovuşturmayaya tabi tutulmayacakları* düzenlemiştir. Ancak Devletlerin kendi mevzuatlarından doğan yaptırımları uygulamasının önü, yine Sözleşme'nin 6. maddesinin 4. bendi ile açılmıştır; *Bu Protokol'deki hiçbir hüküm, bir Taraf Devleti, kendi iç hukukuna göre eylemleri bir suç teşkil eden bir kişiye karşı önlem almaktan alıkoyamayacaktır.* Böylece kaçak göçmenler, devletlerin ulusal mevzuatları içinde düzenlenen “göçmen kaçakçılığı” suçundan cezalandırılmayacaklar ancak, devletlerin yasal mevzuatına aykırı olarak ülkeye girmiş olmak sebebiyle, iç hukuklarında öngörülen

---

⁷⁸ Salt, J.- Hogarth, J., (2000), a.g.e. (s.63)

yaptırımlara tabi olacaklardır.⁷⁹ Bu yaptırımlar her ülkenin mevzuatına göre değişiklik göstermekle birlikte esas olarak sınır dışı edilme ve başka cezai yaptırımların uygulanması şeklinde gerçekleşmektedir. Örneğin, Protokol'ü onaylayan ve öngörülen şekilde yasal mevzuatını değiştiren Türkiye'de, kaçak göçmenlerin 5682 sayılı Pasaport Kanununa aykırılık sebebiyle cezai sorumlulukları devam etmektedir. Anılan düzenlemeye göre, Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına her nasılsa pasaportsuz girmiş olan vatandaşların ve yabancıların para cezası ve 6 aya kadar hapis cezası ile cezalandırılmaları öngörülmüştür. Cezalarını çeken yabancılar ise sınır dışı edileceklerdir (m.34). Bakanlar Kurulunca belirlenen yerlerden Türkiye'ye giren veya Türkiye'den çıkanlar (m.35) ve pasaport veya pasaport yerine geçebilecek belgeleri taşımaksızın ülkeyi terk edenler veya terk etmeye teşebbüs edenler için de hapis ve para cezası öngörülmektedir.

Pek çok ülkede göçmen kaçakçılarının adalet önüne getirilmesi ve öngörülen cezalara çarptırılması konusunda büyük zorluklar yaşandığı bilinmektedir. Her ne kadar göçmenlerin cezai kovuşturmayla tabi tutulmayacakları düzenlenmekte ise de açıklandığı üzere göçmenlerin cezalandırılması, kaçakçıların cezalandırılmasından daha kolaydır. Bu durum yasal düzenlemelerin caydırıcılığının sorgulanmasını gündeme getirmektedir.

Göçmen kaçakçılığı ile mücadele için gerekli görülen yasal yaptırımlar, göçmen kaçakçılığı eylemini gerçekleştirilenlerle sınırlı değildir. Düzensiz göçmenleri çalıştıran işverenlere karşı yasal yaptırımların getirilmesi de, önlemler arasında değerlendirilmektedir. Düzensiz göçmenlerin hedef ülkelerde istihdam edilmesi göçün ve aynı zamanda göçmen kaçakçılığının çekici etkenleri arasındadır. İnsanların göçmen kaçakçıları aracılığıyla hedef

---

⁷⁹ Obokato, T., (2005), a.g.m.; Vlassis, D., (2001) "Overview of the Provisions of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and its Protocols" UNAFEI'in 119. Uluslararası eğitim çalışmasında misafir uzman tebliği olarak sunulmuştur http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms/no59/ch23.pdf (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

ülkelere gitme istekleri, kendilerini istihdam etmek isteyen sektörlerden elde edebilecekleri gelire dayanmaktadır. Bu sebeple, artan göçmen kaçakçılığı işveren talebini büyük ölçüde karşılamaktadır. Devletler göçmen kaçakçılığına karşı yaptırımları artırırken, kaçak göçmenleri istihdam eden işverenlere karşı yaptırım uygulamaması veya uygulanan yaptırımların caydırıcı olmaması bir çelişki olarak değerlendirilmektedir.⁸⁰ Böylece büyük boyutta göçmen işçi sömürüsünün koşullarını yaratılmaktadır. Bu alanda gereken düzenlemelerin yapılmaması halinde mücadele kanallarından birinin eksik kalacağı düşünülmektedir.

Düzensiz göçmenlerin çalıştırılmasına karşı hedef ülkelerin çoğunluğunda yaptırımlar uygulanması yönünde yasal düzenlemeler yapılmakta ve var olan düzenlemelerin uygulamasını güçlendirmek yolunda çalışmalar yapılmaktadır. Bu yaptırımlar Batı Avrupa ülkelerinde 1970'lerin ortalarında, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1986 yılında ve İngiltere'de 1997 yılında uygulamaya sokulmuştur.⁸¹ Düzensiz göçmenleri çalıştıran işverenlere para cezası ya da diğer yaptırımların uygulanması, iş mevzuatıyla ve piyasa ekonomisiyle de yakından ilgilidir. İşverenler düzensiz göçmenleri ucuza çalıştırarak ve resmi bir çalışma söz konusu olmadığı için vergi ve benzeri yükümlülükleri yerine getirmeyerek haksız avantajlar elde etmektedir. Bu yolla iş piyasasında haksız rekabet koşullarının oluşmasını engellemek de, düzensiz göçmenleri çalıştıran işverenlere yaptırımlar uygulanmasının sebeplerindedir.

Ancak işverenlere getirilen yaptırımların sıkılaştırılması bir paradoks yaratmaktadır. Bir mücadele yöntemi olarak işlevsel olabilmekle birlikte, ülkede bulunan kaçak göçmenlerin cezai eylemler içerisine çekilmesine olanak sağlamaktadır. Öyle ki göçmen kaçakçıları aracılığıyla

---

⁸⁰ Koslowski, R., (2001) "Economic Globalization, Human Smuggling and Global Governance", Kyle D. Ve Koslowski R., (der.), *Global Human Smuggling: Comperative Perspectives*, s. 337 – 358 The Johns Hopkins University Press

⁸¹ Martin P. ve Miller M., (2000) "Employer Sanctions: French, German And Us Experiences", ILO'nun Uluslararası Göç Şubesi'ne 36 sayılı Uluslararası Göç Araştırması olarak sunulmuştur, <http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/download/imp/imp36.pdf> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir)

ülkeye giren göçmenlerin çalışma imkânları kalmadığında göçmen kaçakçılarının bağımlılıkları artmaktadır. Bu durumda göçmenler, kaçakçılık sürecini organize eden suç örgütlerinin ülke içindeki cezai eylemlerine dâhil olmakta veya bu örgütlerce ağır iş sömürsü içeren koşullarda çalıştırılmaktadırlar. Böylece kaçak göçmenler insan ticareti mağdurları haline gelmektedirler.⁸² Bu ihtimal, önlemlerin tek başına uygulanmasının, başka bir kanaldan çeşitli sorunlar doğurabileceğinin bir örneğidir. İşverenlere getirilen yaptırımların diğer önlemlerle desteklenmesi gerekmektedir. Ülkede mevcut düzensiz göçmenlerin düzenleyici programlarla yasal izinlere kavuşturulması, işveren yaptırımlarını daha etkin hale getirebileceği gibi aynı zamanda anılan sorunların ortaya çıkmasını da engelleyebilir.

3.1.2. Fiziki ve Teknik Önlemler

Hedef ülkeler, göçmen kaçakçıları aracılığıyla ülkelere girişlerin önüne geçmek için sınır denetimlerinin ve sınırlardaki teknik donanımın artırılması yönünde yasal ve teknik düzenlemelere ağırlık vermektedir. Hedef ülkeler, özellikle bu konuda gereken donanıma sahip olmayan geçiş ülkelerinin de, gereken düzenlemeleri yapmaları için destek sağlamak üzere çalışmalar yapmaktadır.

Devletlerin sınırlarını ileri teknolojik araçlarla donatmalarına karşılık, göçmen kaçakçıları paranın satın alabildiği en son teknolojiyi kullanmaktadırlar. Teknolojik gelişmelerin, devletler ile kaçakçılar arasındaki mücadelenin alanını önemli ölçüde değiştirerek sınır denetimine büyük etkisi olduğu inkâr edilemez.⁸³ Kaçakçılarla mücadele

---

⁸² Miller, M.J., (2001) "The Sanctioning of Unauthorized Migration and Alien Employment", David K., Koslowski R., (der.), a.g.e. s.318 - 336

⁸³ Koslowski, R., (2002) "Information Technology, Migration and Border Control", Kaliforniya Üniversitesi Yönetim Araştırmaları Enstitüsüne sunulan tebliğ http://www.igs.berkeley.edu/research_programs/racepapers/rkoslowski_01.doc (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

için devletler, sınırlarında gece görüş teleskopları, yüksek teknolojik kameralar, zemin algılayıcıları, helikopterler ve arazi araçları kullanmaktadırlar. Bu araçların yanında, sınırlarda eğitimli görevlilerin de istihdam edilmesi gerekmektedir. Bütün bunlar devletlerin bütçelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Sınırların anılan teknolojik araçlarla kuşatılmasına rağmen, kaçakçıların eylemlerini gerçekleştirebilmesi benzer teknolojik araçlardan yararlanmakta olduklarını göstermektedir. Kaçakçıların yasaları çiğnemesi ile devletlerin yasaları uygulaması arasındaki çekişme, teknolojik araçlar söz konusu olduğunda daha da içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Çünkü teknolojinin devletin tekelinde ilmaması sebebiyle, kaçakçılar geliştirilen önlemlere karşı önlemler geliştirme olanağına sahip bulunmaktadır.

Hedef ülkeler var olan vize alma zorunluluğunu daha sıkılaştırmaktadırlar. Vize başvurularında daha seçici davranmaktadırlar. Vize başvurularında ve seyahat belgelerinde iris, parmak izi ve yüz tanıma sistemleri gibi biyometrik teknoloji kullanılmaya başlamıştır. Avrupa Birliği ülkelerine giren üçüncü ülke vatandaşlarının vize ve oturma izni başvurusu için ve doğal olarak sığınmacılar ve göçmenler için de bu teknolojinin kullanılması zorunlu hale getirilmiştir. Avrupa Birliği'ne ve ABD'ye göçmenler dâhil girmek isteyenlerden, sınırda biyometrik kimlik bilgilerini sunmaları istenmekte ve bu bilgiler kayıt altına alınıp suçlulara ilişkin veri tabanlarından kontrol edilmektedir.⁸⁴

Sınırların denetimi Avrupa Birliği açısından özel bir önem taşımaktadır. 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması ile Schengen Antlaşması AB'nin yetki alanına dahil edilmiştir. Böylece, Schengen alanına dâhil Avrupa Birliği ülkelerinin, kendi sınırları üzerindeki denetimi kaldırılmıştır. Bununla birlikte, AB'nin genişlemesi sınır denetimlerine

---

⁸⁴ Grant, S., (2005) "International Migration and Human Rights", BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş Uluslararası Küresel Göç Komisyonu'nun çalışmaları kapsamında hazırlanan 5 numaralı tematik araştırma, http://www.ichrp.org/paper_files/122_w_01.doc (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

daha fazla önem verilmesine sebep olmuştur. Schengen alanında, kişilerin serbest dolaşımı, göçmen kaçakçılarının bir dış sınırı geçtikten sonra, AB içinde rahatça dolaşabilmeleri sağlamaktadır. Bu durum karşısında AB ülkeleri, dış sınırlardaki denetimleri teknik ve yasal gereçlerle artırma çabası içine girmişlerdir. Diğer taraftan, genişleme kapsamında birliğe dâhil olan yeni üye devletlerin, sınır denetimi konusunda yeniden yapılandırılmaları bir diğer önemli gündem maddesini oluşturmaktadır.

Yılda yaklaşık üç milyon kişinin yasadışı yollarla Amerika Birleşik Devletleri'ne giriş yaptığı tahmin edilmektedir. Her zaman gündemde olan düzensiz göçmenler, 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen saldırılardan sonra daha da yoğun bir sorun olarak görülmeye başlanmıştır. ABD'nin düzensiz göçmenlerle mücadele politikalarında, sınır denetimleri her zaman ön planda tutulmuştur. Bu doğrultuda 2006 tarihli ve hâlihazırda görüşmeleri devam eden "Kapsamlı Göç Reform Yasası"nda da sınır güvenliği ve sınırda denetimlerin artırılması yönünde uygulamalara yer verilmektedir. Öngörülen uygulamalar; sınırlarda teknik donanımın ve sınırlarda görevli devriyelerin artırılması, giriş çıkış siteminde biyometrik verilerin kullanılması ve sınırlarda yakalanan yabancıların alıkonulmasını içermektedir.⁸⁵

BM tarafından da sınır önlemleri, göçmen kaçakçılığının önlenmesi ve bununla mücadelede etkin yöntemlerden biri olarak değerlendirilmiştir. BM Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Ek Protokol'ün 11. maddesi, kişilerin serbest dolaşımına ilişkin uluslararası taahhütler saklı kalmak kaydıyla, göçmen kaçakçılığının önlenmesi ve tespiti için gerekli olabilecek sınır kontrollerinin, mümkün olduğu ölçüde güçlendirilmesini Taraf Devletlerin yükümlülüklerinden biri olarak belirlemiştir.

---

⁸⁵ ABD Kongresi çevrimiçi kütüphanesi.
<http://www.congress.gov/cgi-bin/bdquery/z?d109:SN02611:@@L&summ2=m&>

Bu doğrultuda Taraf Devletler, ticari nakliyeciler tarafından işletilen ulaşım araçlarının, göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesinde kullanılmasını önlemek için yasal ve diğer uygun önlemleri alacaklardır. Bu önlemler, herhangi bir ulaşım aracının sahibi veya yöneticisi dâhil, bütün yolcularının, giriş yapılan Devlete giriş için gerekli seyahat belgelerine sahip olup olmadıklarını araştırma zorunluluğu getirmeyi de içerecektir. Bu yükümlülüğün ihlali halleri ise yaptırıma bağlanacaktır. Ayrıca, Protokol'de belirtilen suçların işlenmesine karışan kişilerin ülkeye girişlerinin reddine veya vizelerinin iptaline imkân verecek yasal düzenlemeler de yapılacaktır

Devletlerin kara sınırlarını etkili biçimde denetim altında tutabilmelerinin içerdiği zorluklar düşünüldüğünde eylemin deniz yoluyla gerçekleştirilmesi halinde denetim olanaklarının çok daha zor olduğu görülmektedir. Denizden yapılan göçmen kaçakçılığı kaçakçılığın konusu olan göçmenler açısından da oldukça güvensizdir. Uluslararası deniz hukukunun denizlerde etkili bir denetime imkân vermemesi ve devletlerin kara sınırlarındaki denetimleri artırmaları göçmen kaçakçılığının büyük ölçüde deniz yolu ile gerçekleştirilmesine yol açmıştır. Devletler bu konuda öncelikle bölgesel işbirliğine önem vermişlerdir. Bölgesel işbirliği çalışmalarının yanında Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO - International Maritime Organization) tarafından alınan ve taraf devletlerce uygulanması istenen geçici ve tavsiye niteliğindeki kararlar Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol yürürlüğe girene kadar önemli bir boşluğu doldurmuştur. Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün 1998 yılında kabul ettiği ve 2001 yılında bir takım değişiklikler yaptığı geçici kararda, konu hakkında uluslararası düzenleme yapıncaya kadar göçmen kaçakçılığının denizyolu ile yapılmasında seyir güvenliği açısından emniyetsiz uygulamaları önlenmesi amaçlanmıştır⁸⁶.

---

⁸⁶ IMO – International Maritime Organization, (2001) “Interim Measures for Combating Unsafe Practices Associated with The Trafficking or Transport of Migrants by Sea”, IMO, MSC/Circ.896/Rev.1 sayılı ve 12 Haziran 2001 tarihli kararı. http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id=3881/896REV1.pdf (En son 11.11.2006)

Anılan geçici karar kapsamında taraf devletlerin deniz sınırlarında gerçekleşen olayları ve bu konudaki önerilerini düzenli olarak bildirmeleri; toplanan bu bilgilerin IMO tarafından yılda iki defa hazırlanan raporlarla açıklanması yoluyla Taraf Devletler arasında bilgi paylaşımı ve işbirliği yolu da açılmıştır. Uluslararası belge ihtiyacı, BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol ile karşılanmıştır. Protokol ile denizden yapılan göçmen kaçakçılığına ilişkin teknik düzenlemeler detayları ile hazırlanarak taraf devletler arasında bu konuda bir uyum sağlamıştır.

Sınır denetimlerinin sıkılaştırılmasının ve yüksek teknolojik araçlarla sınır denetiminin desteklenmesinin, göçmen kaçakçılığı ile mücadelede ancak kısa dönemli sonuçlar getirebileceği ifade edilmektedir. Göçmen kaçakçılığının daha geniş kapsamlı bir sorun olduğu, uygulanan yöntemin geçici ve sınırlı bir çözüm getireceği, uzun dönemde ise olumsuz sonuçlar doğuracağı yönünde görüşler bulunmaktadır.⁸⁷

Bir değerlendirmeye göre;

“Her ne kadar özellikle sınır kontrolleri üzerinde ülkeler arasında mutlak işbirliği ve mutabakat söz konusu ise de, göçmen kaçakçılığı ile mücadele için öngörülen bu yöntem, sorunu daha da şiddetlendirebilir. Bu çelişki göçmen kaçakçılığının niteliğinin yanlış anlaşılması ve çeşitli göç ve iltica politikaları arasındaki etkileşimin karışık ve karşılıklı ilişkisine yeterince önem verilmemesinden kaynaklanmaktadır.”⁸⁸

Son dönemlerde sınır denetimlerinin kuvvetlendirilmesinin, göçmen kaçakçılığını azaltmak ya da engellemek gibi bir işlevi yerine getirmediği, aksine sorunun başka yönlerini

---

tarihinde girilmiştir.)

⁸⁷ Salt, J ve Hogart J. (2000), a.g.e., (s. 86)

⁸⁸ Koslowski, R., (2001) “Economic Globalization, Human Smuggling and Global Governance”, Kyle D. Ve Koslowski R., (der.), a.g.e. (s. 348)

kuvvetlendirdiği ileri sürülmektedir. Bu yöntemin en yoğun şekilde uygulandığı Meksika ABD sınırında elde edilen veriler bu görüşü destekler niteliktedir. Tahminlere göre, ABD Meksika sınırının yeniden yapılandırılması, ABD'ye girişi sadece yüzde 10 oranında azaltmıştır. Sınır denetimlerinin, kaçakçıların rotalarını değiştirmelerinde daha fazla etkili olduğu görülmüştür.⁸⁹ Kaçakçılara yapılan ödemeler ikiyi ve üçe katlamıştır. Taliplerinin hala istekli olması sebebiyle sıkı sınır denetimleri sonucunda kaçakçıların ücretlerinin artmasıyla, denetimler bir yönüyle kaçakçılığın azalmasını sağlayabilir. Buna karşılık, eğer potansiyel göçmenler ek bedeller ödemekte istekli ise, aynı zamanda daha fazla kişinin kaçakçılık piyasasına girmesine sebep olabilir.⁹⁰

3.1.3. Uluslararası İşbirliği

Göçmen kaçakçılığı eyleminin birden fazla ülke sınırından geçişi içerdiği ve birden fazla ülkeyi etkileyen bir süreç olduğu düşünüldüğünde, ülkeler arasında işbirliği sağlanmasının ve bu alanda çok taraflı politikaların geliştirilmesinin bir zorunluluk olduğu ortaya çıkmaktadır. Eylemin bu niteliğinin yanında, ekonomik eylemlerin küreselleşmesi, hem uluslararası göçün artmasını hem de sınır aşan suçun genişlemesini kolaylaştırmıştır. Dünya devletlerinin işbirliği içinde olmadan küresel etki doğuran sorunları çözebilmeleri mümkün görülmemektedir.

Kolluk kuvvetleri, sivil toplum kuruluşları, IOM, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, UNICEF, BM Uyuşturucu ve Suç Dairesi, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi

---

⁸⁹ Gathmann, C., (2005) "Does Deterrence Work? U.S. Border Enforcement, Migrant Smuggling and Illegal Migration", Policy Brief, Stanford Institute for Economic Policy Research, http://siepr.stanford.edu/papers/briefs/policybrief_mar05.pdf (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

⁹⁰ Koslowski, R., (2001) "Economic Globalization, Human Smuggling and Global Governance", Kyle D. Ve Koslowski R., (der.), a.g.e.

uluslararası kuruluşların işbirliği içinde olması göçmen kaçakçılığı ile mücadelede başarı sağlanabilmesi için önemlidir. Özellikle elde edilen verilerin ve bilgilerin, uygulama örneklerinin paylaşılması, farkındalığın artırılması ve göçün kaynakları konularında işbirliği sağlanmalıdır.⁹¹

Bu hedefler için bölgesel ve uluslararası çapta çeşitli toplantılar düzenlenmektedir. Uluslararası sivil toplum örgütleri devletler arasında bilgi akışının sağlanması ve ortak politikaların geliştirilmesi alanlarında önemli bir rol üstlenmektedir. Özellikle IOM bu konuda uzmanlaşmış ve göçmen kaçakçılığı alanında uluslararası işbirliği konusunda büyük rol oynamaktadır. IOM tarafından organize edilen toplantılarda hedef, geçiş ve kaynak ülkelerin temsilcileri bir araya getirilerek, göçmen kaçakçılığı politikaları üzerine çalışmaların işbirliği içerisinde yapılmasını sağlamaktadır.⁹²

Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamında Türkiye; Budapeşte Grubu, Bern İnisyatifi, Issık Göl Göç Politikası Diyoloğu ve Uluslararası Küresel Göç Komisyonu'nun toplantılarına aktif olarak katılmaktadır. Ayrıca Türkiye, Budapeşte Grubu'nun eş başkanlığını yürütmektedir. Budapeşte Grubu'nun sekreteryaya görevini yerine getiren Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD) ile 2001 yılında bir işbirliği antlaşması imzalanmıştır. Yine ICMPD'nin sekreteryaya görevini üstlendiği Sınır Polisi Konferanslarına ve ICMPD tarafından yürütülmekte olan Akdeniz Bölgesinde Transit Göç Diyoloğu sürecine de dahil olunmuştur. AB'ye üye ve aday üye ülkelerde düzensiz göç

---

⁹¹ IOM, (2006), "International Migration and Development, Perspectives and Experiences of the International Organization for Migration" <http://www.un.int/iom/IOM%20Perspectives%20and%20Experiences.pdf> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

⁹² Koslowski, R., (2001) "Economic Globalization, Human Smuggling and Global Governance", Kyle D. Ve Koslowski R., (der.), a.g.e.

üzerine araştırma ve tartışmaların yapıldığı AB Yasadışı Göç ve Sınır İhlalleri Konusunda Bilgi Değişim Merkezi (CIREFI) çalışmalarına da katılım sağlanmaktadır.⁹³

Uluslararası işbirliğinin ve ilgili ülkeler arasında eşgüdümün sağlanmasının göçmen kaçakçılığının önlenmesi ve bununla mücadele edilmesinde çok önemli görüldüğünü BM Protokolü'nün önsözünde açıkça belirtilmiştir. Protokol'ün 10. maddesi ile, özellikle ortak sınırı olan veya göçmenlerin kaçırıldığı güzergahlar üzerinde bulunan Taraf Devletlerin, Protokol ile hedeflenen amaca ulaşmak için aralarında bilgi alışverişinde bulunacakları belirtilmiştir. Bilgi alışverişinde bulunulacak olan konular şu şekilde belirtilmiştir:

- Protokol'ün 6. maddesinde belirtilen eylemlere karışan örgütlü suç grupları tarafından kullanıldığı bilinen veya kullanılıyor olmasından şüphelenilen yolların, nakliyecilerin ve ulaşım araçlarının yanı sıra, biniş ve varış noktaları,
- Bu Protokol'ün 6. maddesinde belirtilen eylemlere karışıkları bilinen veya karışmış olduklarından şüphelenilen örgütlerin veya örgütlü suç gruplarının kimlik ve yöntemleri,
- Bir Taraf Devlet tarafından düzenlenen seyahat belgelerinin gerçek olup olmadığı ve geçerli belgelerin şekli ve boş seyahat veya kimlik belgelerinin çalınması veya kötüye kullanımı,
- Kişileri gizlemenin ve taşımının yolları ve yöntemleri, bu Protokol'ün 6. maddesinde belirtilen eylemlerde kullanılan seyahat veya kimlik belgelerinin yasadışı yollarla değişikliği, taklidi ve elde edilmesi veya başka biçimlerdeki kötüye kullanımı ve bunları ortaya çıkarmanın yolları,

---

⁹³ T.C. Dışişleri Bakanlığı çevrimiçi sitesi, (2006).

http://www.mfa.gov.tr/MFA_tr/DisPolitika/AnaKonular/TurkiyedeYasadisiGoc/ (En son 02.06.2006) tarihinde girilmiştir.

- Bu Protokol'ün 6. maddesinde belirtilen eylemleri önlemek ve bunlarla mücadele etmek için yasama alanındaki deneyimler, uygulamalar ve önlemler ve,
- Bu Protokol'ün 6. maddesinde belirtilen eylemlerin önlenmesi, ortaya çıkarılması ve soruşturulmasında Taraf Devletlerin karşılıklı yeteneklerin geliştirilmesinde ve bu eylemlere karşıların kovuşturulması için kanunların uygulanmasında faydalı olan bilimsel ve teknolojik bilgi.

Bunun yanında, 14. maddenin 2. fıkrası ile hüküm altına alındığı üzere, Taraf Devletler, Protokol'ün 6. maddesinde belirtilen eylemleri önlemek, bunlarla mücadele etmek, bu eylemleri ortadan kaldırmak ve bu tür eylemlere konu olmuş göçmenlerin haklarını korumak için kendi ülkelerindeki personele yeterli eğitimin verilmesini temin etmek amacıyla; birbirleriyle, yetkili uluslararası örgütlerle, sivil toplum örgütleriyle, diğer ilgili kuruluşlarla ve sivil toplumun ilgili unsurlarıyla uygun şekilde işbirliği yapacaklardır. Bu konuda uzmanlığa sahip Taraf Devletlerce, kaynak ve transit ülke konumunda olan devletlere teknik yardım sağlanacaktır. Taraf Devletler, Sözleşme'nin 27. maddesi saklı kalmak kaydıyla, diğer önlemlerin yanı sıra, doğrudan iletişim kanalları kurmak ve sürdürmek suretiyle, sınır kontrol makamları arasındaki işbirliğini güçlendireceklerdir. Ayrıca, Taraf Devletler, Protokol'ün 6. maddesinde belirtilen eylemleri önlemek ve bunlarla mücadele etmek için en uygun ve etkin önlemleri almak veya kendi aralarında bu Protokol'ü güçlendirmek için, ikili veya bölgesel anlaşmalar veya uygulamaya ilişkin düzenlemeler veya mutabakat muhtıraları yapacaklardır (m.17).

Uluslararası işbirliği göçmenlerin geri dönüşünün sağlanması için de gerekli görülmektedir. Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadelede en temel ve en zor unsurlardan birinin göçmenlerin geri dönüşlerinin sağlanması olduğu düşünülmektedir. Kaçak

Göçmenlerin Geri Dönüşü BM Göçmen Kaçakçılığı Protokol'ünün 18. maddesinde detaylı olarak düzenlenmiştir. 18. maddenin 1. fıkrasına göre;

“Taraf Devletler, Protokol'ün 6. maddesinde belirtilen eylemlere konu olmuş ve kendi vatandaşı olan veya geri dönüş zamanında kendi ülkesinde daimi ikamet hakkı bulunan bir kişinin geri dönüşünü, sebepsiz veya makul olmayan bir gecikmeye yol açmadan kolaylaştırma ve kabul etme hususunda mutabıktır.

Her Taraf Devlet, Protokol'ün 6. maddesinde belirtilen eylemlere konu olmuş ve kendi iç hukuku uyarınca giriş yapılan Devlete giriş zamanında kendi ülkesinde daimi ikamet hakkı olan bir kişinin geri dönüşünü kolaylaştırma ve kabul etme olasılığını değerlendirecektir

Giriş yapılan Taraf Devletin talebi üzerine, talepte bulunulan bir Taraf Devlet, bu Protokol'ün 6 ncı Maddesinde belirtilen eylemlere konu olmuş bir kişinin kendi vatandaşlığını taşıyıp taşımadığını veya kendi ülkesinde daimi ikamet hakkı olup olmadığını, sebepsiz veya makul olmayan bir gecikmeye yol açmadan doğrulayacaktır.

Bu Protokol'ün 6 ncı maddesinde belirtilen eylemlere konu olmuş ve gerekli belgeleri bulunmayan bir kişinin geri dönüşünü kolaylaştırmak için, anılan kişinin vatandaşlığını taşıdığı veya daimi ikamet hakkına sahip olduğu Taraf Devlet, giriş yapılan Taraf Devletin talebi üzerine, o kişiyi kendi ülkesine seyahat etmesini veya yeniden giriş yapmasını sağlamak için gerekli olabilecek seyahat belgelerini düzenlemeyi veya izni vermeyi kabul edecektir.

Bu Protokol'ün 6 ncı maddesinde belirtilen eylemlere konu olmuş bir kişinin geri dönüşü ile ilgisi olan her Taraf Devlet, geri dönüşü, düzenli bir biçimde ve kişinin güvenliği ve haysiyetini göz önüne alarak gerçekleştirmek için uygun olan bütün önlemleri alacaktır.

Bu madde, bu Protokol'ün 6 ncı maddesinde öngörülen eylemlere konu olmuş kişilere giriş yapılan Taraf Devletin iç hukukunca sağlanan herhangi bir hakkı ortadan kaldırmaz”.

Göçmenlerin geri dönmek konusundaki direnci kaynak ülkelerle işbirliği eksikliği ile birleştiğinde, geri dönüş imkânsız hale gelmektedir. Bazı ülkelerin teknik, sosyal ve ekonomik sebeplerle kendi vatandaşlarını ve üçüncü ülke vatandaşlarını kabul etmek konusunda isteksiz olduğu bilinmektedir. Bunun sağlanabilmesi için kaynak ülkelerle işbirliği yapılması gerektiği kabul edilmektedir. Geri kabul antlaşmalarının yapılmasının ise, bu sorunu çözüme kavuşturacak en önemli araç olduğu ifade edilmektedir.⁹⁴

Geri kabul antlaşmaları ile, bir ülkeden diğerine dönüş yapacak düzensiz göçmenin dönüşünün ne şekilde ve ne kadar bir süre içinde gerçekleşeceği düzenlenmektedir. Eğer bir ülke kendi vatandaşlarını ya da üçüncü ülke vatandaşlarını kabulde zorluklar yaratmıyor ise, uygulamada geri kabul antlaşmasının yapılmasına ihtiyaç duyulmaması gerekir. İki ülke arasında böyle bir anlaşmanın zemininin hazırlanmış olması zaten taraf devletlerin bunun aksinde bir iradelerinin olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak, bu iradenin geri dönüşe ilişkin koşulların kesin olarak kabul edildiği bir antlaşmaya dönüştürülmesinde, uygulama için yarar görülmektedir.

Geri kabul antlaşması bir yönüyle politik tutumun ifade edilmesidir. İki ülke arasında düzensiz göç konusunda işbirliğinin varlığı, antlaşma yoluyla açıkça ilan edilmektedir.

---

⁹⁴ ICMPD, (2001) “Conclusion of the meeting of working group on return and readmission of the Budapest Process”, Chisinau, 18-19 Eylül 2001
<http://www.icmpd.org/uploading/Conclusions%20WG%20Readmission%20Chisinau%20September%202001.pdf> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

Böylece kaynak ya da geçiş ülkesinden hedef ülkeye gitme arayışı içinde olan kişiler için, kısa süreli de olsa, caydırıcı bir işlevi olabileceği düşünülmektedir.⁹⁵

3.2. Çözümle İlişkin Diğer Politikalar

Göçmen akınları üzerine yapılan uluslararası tartışmalarda kısıtlayıcı politikaların sadece sınırlı bir başarısı olduğu konusunda büyüyen bir mutabakat vardır.⁹⁶ Göçmen kaçakçılığının artmasında göç konusunda geliştirilen kısıtlayıcı politikaların etkisinin göz ardı edilmemesi gerekliği ifade edilmektedir. Buna göre, göçmen kaçakçılığının artması, kendi başına devletler tarafından daha kısıtlayıcı politikaların uygulamaya konulmasının, bir ölçüde sıkılaştırılmış vize politikalarının ve sınır denetim politikalarının istenmeyen sonucu bile olabilir. Artık göçmenlerin yasal yollardan ülkelere giriş için talepte bulunmaları yüksek maliyet gerektirmektedir. Bu başvuruların başarısız olacağı, kısıtlayıcı politikalar sebebiyle başından bellidir. Bütün bunlar bile tek başına göçmenlerin kaçakçılara yönelmesinin sebepleri olabilir.⁹⁷

Devletlerin sınır denetimlerini ve sığınma politikalarını sıkılaştırmalarıyla, daha fazla kişinin dolaylı olarak kaçakçılık dünyasına girmesini teşvik etmekte olduğu ve kısıtlamaların artırılmasının yasadışı göçün maliyetini ve göçmen kaçakçılığı karını yükselttiği eleştirileri yapılmaktadır. Göçmen kaçakçılığı bir taraftan düzensiz göç akınlarının durdurulması için geliştirilen kısıtlayıcı önemlerin bir sonucu olarak değerlendirilirken, aynı yöntemlerle

---

⁹⁵ IOM, (2002) "International Comparative Study of Migration Legislation and Practice" (s. 49 – 51)
[http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ5XFGNA-en/\\$File/intstudyiom.pdf](http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ5XFGNA-en/$File/intstudyiom.pdf) (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

⁹⁶ Castles S. – Miller J. M., (2003) a.g.e.

⁹⁷ Koslowski, R., (2001) "Economic Globalization, Human Smuggling and Global Governance", Kyle D. ve Koslowski R., (der.), a.g.e.

göçmen kaçakçılığının önüne geçilmesi yoluna gidilmesi istenen sonuca ulaşmak açısından çelişkiler içermektedir.

Devletlerin göçün altında yatan sebeplere eğilerek kapsamlı bir yaklaşım oluşturmaları gerektiği çeşitli platformlarda açıkça dile getirilmektedir;

“İnsanlar bu derece büyük riskler alarak çoğunlukla da insan kaçakçıları yoluyla niçin Avrupa’ya ulaşmaya çalışmaktadırlar? Hedef devletlerin politikaları aslında ülkelere giriş için yasal yolları kapatarak, bu tür suçların artmasını bir taraftan teşvik mi etmektedir ve nihayet göçmenlerin çalışmasının gerekli ve faydalı olduğu bir istihdam biçimi mi yaratmaktadır?”⁹⁸

Küreselleşme ile birlikte gelişen ekonomik koşullar, çatışmalar ve savaşlar ve göçün en temel sebeplerinden biri olan ülkeler arasındaki ekonomik farklılıklar üzerinde durulması gerektiği açıklık kazanmaktadır. Hedef ülkelerin, anılan yaklaşım içinde, bu faktörleri değiştirmesi mümkün değildir. Bu kapsamda, göçmen kaçakçılığı ve düzensiz göç ile mücadelede, sadece kısıtlayıcı politikalara dayanmayan, sorunun başka kanallardan çözümüne ilişkin değerlendirmeler hız kazanmaktadır. Göç talebinin yüksek olduğu toplumların kalkınması hedeflenerek ve yasal işçi göçü olanaklarının artırılması, düzensiz göç baskısını ve göçmen kaçakçılığının azaltabileceği ileri sürülen politikalar.⁹⁹ Böylece göçmen kaçakçılığı ile mücadele, uluslararası göçün yönetimi, kalkınma ve göç arasında var olan bağlantının verimli bir şekilde kullanılması üzerine yapılan çalışmalar içine kaymaktadır.

---

⁹⁸ AGIT – Academic Group on [Im]migration – Tampere, (1999) “Efficient, Effective and Encompassing Approaches to a European Immigration and Asylum Policy”, *International Journal of Refugee Law*, Sayı:11/2, s.338–374, <http://ijrl.oxfordjournals.org/cgi/reprint/11/2/338> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

⁹⁹ IOM, (2006) “International Migration and Development, Perspectives and Experiences of the International Organization for Migration” a.g.m.

BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol ile taraf devletlerin göçmen kaçakçılığının sebeplerine dair çalışmalar yapacağı düzenlenmiştir.

Protokol'ün 15. maddesinin 3. fıkrasına göre;

“Her Taraf Devlet, göçmen kaçakçılığının yoksulluk ve azgelişmişlik gibi sosyo-ekonomik nedenleriyle mücadele etmek için ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki kalkınma programlarını ve işbirliğini, göçün sosyo-ekonomik boyutlarını hesaba katarak ve ekonomik ve sosyal bakımdan zayıf bölgelere özel önem vererek, uygun olduğu ölçüde teşvik edecek veya güçlendirecektir.”

Bunun yanında, yasal göç imkânlarının yaratılması yoluyla göçmen kaçakçılığının önüne geçilebileceği BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol'de değinilmemiş bir konudur. Kaçakçılık mağdurlarının ülkelerine yasal yolla girişini genişleterek ya da düzenleyerek, göçmenlik hak ve menfaatleri konusunda özel düzenlemeler yapılması yönünde bir düzenlemeye yer verilmemiştir.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Bhabha, J., (2005) “Trafficking, Smuggling and Human Rights”, Migration Information Source, Migration Policy Institute, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=294> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

3.2.2. Yasal Göç Olanaklarının Artırılması Yoluyla Çözümler

Göç alan ülkelerin, mevcut göç politikalarında değişiklik yaparak, vasıfsız işgücüne yönelik geliştirecekleri göç programları ile düzensiz göçün ve düzensiz göçte büyük rolü olan göçmen kaçakçılığının önüne geçebilecekleri, çözüme ilişkin önerilen yöntemlerden biridir. Bu kapsamda iki taraflı işgücü antlaşmaları ve işgücü göçüne ilişkin programların uygulanması önerilmektedir. Göç akınının, işgücü talebinin olduğu alanlara doğru yönlendirilmesiyle yasal yollar yaratılmış olacaktır. Böylece, düzensiz göçün azalmasının da sağlanabileceği dile getirilmektedir.¹⁰¹

Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığıyla mücadelede, yasal göç olanaklarının artırılmasının, bir yöntem olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, Avrupa Birliği içinde de son dönemlerde tartışılmaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından, 2004 yılında yasal ve düzensiz göç arasındaki ilişki üzerine yapılan bir incelemede, bu ilişkinin karmaşık ve çok yönlü olduğu belirtilmiştir. Buna göre; var olan dolaylı ilişkinin değerlendirilebilmesi için çok çeşitli faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir.¹⁰² Avrupa Birliği'nin 15-16 Ekim 1999 tarihinde Finlandiya'nın Tampere şehrinde yapılan zirvesinde gündem maddelerinden biri, ortak bir AB iltica ve göç politikasının geliştirilmesidir. Bu gündemin bir amacının da; "bir taraftan, örgütlü ve yasadışı göç dâhil, suça karşı etkili eylemlerin gerçekleştirilmesi ve diğer taraftan bir 'Avrupa Kalesi' imajı vermektan kaçınılması" arasındaki doğru dengenin sağlanması olduğu dile getirilmiştir.¹⁰³ Bir grup akademisyenden oluşan, Göç Üzerine Akademik Grup – Tampere (AGIT – Academic Group on (Im)migration – Tampere), anılan

¹⁰¹ IOM, (2006) "International Migration and Development, Perspectives and Experiences of the International Organization for Migration" a.g.m. (s.11)

¹⁰² Avrupa Toplulukları Komisyonu, (2004), "Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Study on the Links between Legal and Illegal Migration", COM (2004) 412 final s.20, http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2004/com2004_0412en01.pdf (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

¹⁰³ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, (2006) "AB Adalet ve İçişleri Politikası" <http://www.deltur.cec.eu.int/abadalet.rtf>, (En son 31.05.2006 tarihinde girilmiştir.)

zirve öncesinde görüşlerini sunmuştur. Yarı resmi düzeyde de olsa bu sunumda, “AB üye devletlerinin kendi aralarındaki ekonomik amaçlı seyahat özgürlüğüne olumlu yaklaşımları içinde; ekonomik, sosyal ve diğer ihtiyaçlara dayanan göçe yeni yasal kanallar yaratılması” önerilmiş ve “ zorunlu ve faydalı emek göçü” tartışılmıştır.¹⁰⁴

Yasal göç olanaklarının artırılmasına ilişkin uygulamalar, temelde gelişmiş ülkelerin işgücü ihtiyacının karşılanmasını hedeflemektedir. Bu hedef dolaylı yoldan düzensiz göçü ve göçmen kaçakçılığının önüne geçilmesini sağlayacaktır. Gelişmiş ülkelerde, özellikle tarım ve hizmet sektörlerindeki yoğun işgücü ihtiyacı olduğu ve bu alanlarda düzensiz göçmenlerin istihdam edildiği bilinmektedir. Bu sektörlerde çalışacak göçmenlerin ülkedeki konumunun yasal duruma getirilmesi ve çalışma koşullarının yasal düzenlemeler içine alınması halinde düzensiz göç talebinin azalacağı öngörülmektedir. Ekonomik amaçlarla yasadışı yollarla göç eden göçmenlerin, uygulamaya sokulan göçmen işçi programlarıyla ülkelere girişi temin edilecektir.

Gelişmiş ülkelerdeki nüfus artışının son bulduğu ve kimi bölgelerde nüfusun mutlak anlamda gerilemeye başladığı bilinen bir gerçektir. Böylece ilerleyen yıllarda gelişmiş ülkelerin işgücü ihtiyacı şu an olduğundan daha yoğun bir şekilde artacaktır. Bu ihtiyacın karşılanması için işgücü göçü önemli bir araç teşkil edecektir. Orta ve uzun vadede bu yönde politikaların geliştirilmesi, işgücü ihtiyacı sebebiyle kaçınılmaz görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerdeki işgücü talebi ile yoğun göç veren bölgelerdeki işgücü arzının eşleştirilmesinin her iki sorunun etkilerini azaltacağı düşünülmektedir. Küresel işgücü hareketliliğinin geliştirilmesi için, bu eşleştirmenin güvenli, yasal, insani ve düzenli yollarla

---

¹⁰⁴ AGIT – Academic Group on [Im]migration – Tampere, a.g.m.

yapılması gereklidir. Göçün, göç alan ve göç veren ülkelere büyük yararlar getireceği bunun için geçici ve dönemsel işgücü göçünün sağlanması gerektiği dile getirilmektedir.¹⁰⁵

Bu yaklaşım içinde, göçmen işçi programlarının düzensiz göç akınına kısıtlı bir etki yapacağı ve bu etkinin artırılabilmesi için bir takım yan tedbirlerin alınması gerektiği de ifade edilmektedir. Bu, son zamanlarda Avrupa Birliği ülkelerince uygulamaya sokulan göçmen işçi programlarının, düzensiz göçte bir başarı elde edecek kadar yeterli oranda olmadığı değerlendirilmesine dayanmaktadır. Düzensiz göçte bir başarı elde edilebilmesi için, öncelikle uygulamaya sokulan göçmen işçi programlarının, düzensiz göçmen talebini karşılar nitelikte olması gerekmektedir. Diğer taraftan tek başına göçmen işçi alımının genişletilmesinin de düzensiz göçle mücadelede yeterli olamayacağı, başarılı olunabilmesi için başka müdahalelerin de yapılması gerektiği dile getirilmektedir. Buna göre uygulamaya sokulması gereken yan tedbirler şu şekilde belirtilmektedir;

- Kamuoyu göçmen işçi alımının genişletilmesinin olanakları öğretilmelidir ve yerel işsizlik oranları düşürülmelidir.
- Mevcut düzensiz göçmen nüfus, işverenlerin onları işe almaya devam etmesinin engellenmesi için azaltılmalıdır.
- İşverenler göçmen işçi alımı sürecine daha erken dâhil edilmelidir.
- Düzensiz göç ve izinsiz çalışma, göçmenler ve işverenler için bir olanak olmaktan çıkarılmalıdır. Bu da göç ve iş kanunları ile getirilen yasal düzenlemelerin uygulanması yoluyla mümkündür.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ IOM, (2006)“International Migration and Development, Perspectives and Experiences of the International Organization for Migration” a.g.m.

¹⁰⁶ Koser, K., (2005) a.g.m. (s.27)

Gelişmiş ülkelerin işgücü ihtiyacının karşılamak için, yasal göç olanaklarını geliştirmek yolunda çeşitli girişimlerde bulunduğu, ILO tarafından da dile getirilmektedir. Ancak bu girişimlerin, göçmen işçilere haklarının tanınmaması halinde ikili bir sisteme yol açabileceği öne sürülmektedir. Bir tarafta, işverenler tarafından istihdam edilmek istenen fakat hiçbir surette hakları olmayan bir göçmen işçi sınıfı oluşmaktadır. Düzenlenmiş hakları sebebiyle işverenlere yükümlülük getireceği için, işverenlerin çalıştırmak istemediği ülke vatandaşları, diğer bir tarafı oluşturabilecektir.¹⁰⁷ Bu ikili sistem iş piyasasında bir çatışmanın doğmasına sebep olabilecek niteliktedir. Göçmen işçiler açısından bir işgücü sömürüsüne dönüşebilecek bu koşullar, ülke vatandaşlarının işsiz kalmasına ve göçmenlere karşı tepkilere neden olabilecektir.

ABD’de tartışmaları devam etmekte olan 2006 tarihli “Kapsamlı Göç Reform Yasası”nda geçici göçmen işçi programına yer verilmektedir. Amerika’ya çalışmak amacıyla girmek isteyen kişilere yasal bir olanak sağlanmasının sınırdan gizli yollarla giriş çabalarını azaltacağı açıkça dile getirilmiştir. Böylece sınırlardaki denetimler ülke güvenliğini tehdit eden teröristlere, uyuşturucu tacirlerine ve diğer suçlulara odaklanacaktır.¹⁰⁸

Bu program ile yabancı işçi çalıştırmak isteyen işverenlerin talebi, yasal düzenleme aracılığıyla karşılanacaktır. Bu düzenleme geçici ve mevsimlik işler için yapılmakta; tarım ve benzeri alanlardaki vasıfsız işçi ihtiyacının karşılanması amaçlanmaktadır. Düzenleme esasında, ABD vatandaşlarının çalışmak istemediği işler için yapılmaktadır. Nitekim ABD vatandaşının çalışmak için başvurması halinde onların istihdam edileceği belirtilmiştir.

---

¹⁰⁷ ILO, (2004), Forced Labour, Migration and Trafficking in Europe, ILO’nun zorla çalıştırmaya karşı özel eylem programı, (s.18)
http://www.ilo.org/dyn/declaris/DECLARATIONWEB.DOWNLOAD_BLOB?Var_DocumentID=3241 (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

¹⁰⁸ ABD Beyaz Saray çevrimiçi sitesi, (2006) <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/04/20060424-4.html> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

Böylece ILO'nun belirttiği gibi ikili bir yapının da önüne geçilebileceği düşünülebilir. Ancak özellikle ABD örneğinde göçmen işçilerin ya da düzensiz göçmenlerin çalıştığı iş alanlarının ABD vatandaşlarının tercih etmediği alanlar olduğu bilinmektedir. Program dâhilinde gelecek göçmen işçilerin haklarının korunması için düzenlemelere de yer verilmiştir. Göçmenlerin ücretlerinin belirlenen standartların altında olmayacağı ve işverenlerin tarım sektöründe çalışacak göçmenlerin barınma ihtiyacını karşılamaları konuları yasa kapsamında yer almaktadır.¹⁰⁹

İki veya çok taraflı sözleşmelerle göçmen işçi alımlarının artırılması yanında, ülkede bulunan ve çalışan düzensiz göçmenlerin, göçmen affı olarak da adlandırılan düzenleyici programlarla konumlarının yasal bir hale getirilmesi de bu yaklaşım içerisinde uygulanması önerilen bir yöntemdir. Bu uygulamanın sonuçları ve düzensiz göçün azalmasına etkileri ise tartışmalı bir konudur.

Düzensiz göçmenlerin, ülkelerin uygulamaya koyduğu düzenleyici programlarla konumlarının yasal hale getirilmesi için aranan koşullar, farklılık arz etmektedir. Başvuran göçmenin ülkede kaldığı süre, hâlihazırda bir işinin olup olmaması, ülkedeki aile bağları, sağlık durumu ve yaşadığı toplumla bütünleşme çabaları gibi ölçütler üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Kimi zaman belli bir ülke vatandaşlarının uygulama kapsamına alındığı görülmektedir. Bunların yanında uygulamaya dâhil olmak için göçmenlerden belirli miktarlarda ödeme yapılması da istenmektedir.¹¹⁰ Bu ölçütlerin değerlendirilmesi ile ülkede

---

¹⁰⁹ ABD Kongresi çevrimiçi kütüphanesi, (2006) <http://www.congress.gov/cgi-bin/query/F?c109:1:./temp/~c109bSvrdw:e510725>: (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

¹¹⁰ Papadopoulou, A., (2005) "Regularization programmes: an effective instrument of migration policy?" BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş Uluslararası Küresel Göç Komisyon'unun çalışmaları dâhilinde yayınlanan 33 numaralı çalışma, <http://www.gcim.org/attachements/GMP%20No%2033.pdf> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

bulunan düzensiz göçmenlerin bir kısmı uygulamadan yararlanırken bir kısmı uygulama dışında kalmaktadır.

Düzenleyici programlar, ülkedeki göçmenlerin çalışma koşullarının düzenlenmesi yoluyla, göçmenlerin çalışma haklarını güvence altına almaktadır. Diğer taraftan hâlihazırda göçmenleri çalıştıran işverenlerin yasal düzenlemeler içerisine sokulması da sağlanmaktadır. Böylece işverenler vergi ve sosyal güvenlik ödemesi yükümlülüklerini yerine getirmektedirler. Bu uygulamanın artırılması göçmenlerin insan hakları ve çalışma koşulları ile ilgilenen kurumlarca desteklenmektedir. Buna karşılık bu programların uygulamasının daha çeşitli sorunlar getireceği düşüncesi üzerinden karşıt görüşler de dile getirilmektedir. Buna göre; düzenleyici programlar, düzensiz göçün önlenmesinden çok, düzensiz göçü artırıcı olumsuz sonuçlar doğuracak niteliktedir.

Bu tartışma, yakın zamanda ABD göç reformu kapsamında da ortaya çıkmıştır. Ülkede 11 milyonun üzerinde düzensiz göçmen bulunduğu ve bu göçmenlerin durumlarının yasal hale getirilip getirilmemesi üzerine yapılan değerlendirmeler, ülkedeki milyonlarca göçmenin yoğun muhalefeti ile karşılanmıştır. Program dâhilinde ülkeye gelen geçici işçilerin, vatandaşlık başvurusunda bulunabilecekleri düzenlemesi bile, bir tür af olarak değerlendirilerek çeşitli çevrelerin tepkisine neden olmuştur. Eleştiriler, bu yöndeki uygulamaların, ülkeye yasadışı yollarla girmek isteyen göçmenlerin sayısını artıracak noktasına odaklanmaktadır. Bu yöndeki görüşe göre; bu tür programların uygulanması, düzensiz göçmenlerin, ülkedeki konumlarının yasal hale getirileceği beklentisini doğuracak ve bu, potansiyel göçmenler için, bir çekici faktör olacaktır. Bu programlara karşı ileri sürülen bir diğer görüş ise; ülkeye mevzuata aykırı giriş yapan, yani yasaları ihlal eden kişilerin, ödüllendirildiği temeline dayanmaktadır. Düzensiz göçmenlere af yoluyla vatandaşlık

verilmesi halinde, gereken koşulları yerine getirmiş, vatandaşlık için sıra bekleyen insanlara karşı haksız bir ayırım yapıldığı ileri sürülmektedir.

Karşı görüşlere rağmen, düzenleyici programların, düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadelede, dolaylı da olsa olumlu sonuçlar doğurabilecek bir araç olduğunun kabulü gereklidir. Ancak bunun gerçekleşebilmesi için, öncelikle uygulamaya sokulan programın ülkedeki düzensiz göçmenlerin çoğunluğunu kapsamaması gereklidir. Bu tür programlarla hedeflenen, var olan işgücü ihtiyacının yasal istihdam şartları ile karşılanmasıdır. Aynı zamanda işverenlerin ülkede kalan düzensiz göçmenleri çalıştırmaya devam etmesi halinde düzenleyici program amacına ulaşamayacaktır. Bu yönüyle işverenlere ilişkin düzenlemelerin de sıkılaştırılması gereği doğmaktadır.

3.2.3. Sorunun Kaynaktan Çözümü Önerileri

Çeşitli şekillerde gerçekleşen göçün, temel sebepleri olarak görülen, yoksulluk ve çatışmalarla mücadele, göç talebinin azaltılması ile doğrudan bağlantılıdır. Göçün itici faktörleri olarak anılan sebeplerin ortadan kaldırılmasının mümkün olduğunu dile getirmek hayalperestlik olsa da, bu faktörlerle mücadele göç talebinin azalmasını sağlayabilir. Göçün kaynak sebepleriyle mücadele, içerisinde çok çeşitli değişkenler barındırmaktadır. Bunun detayları, ülkeler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıkların yanında küreselleşmenin etkisiyle daha karmaşık hale gelen dünya sistemi içinde saklıdır. Ancak göç akınının yoğun olduğu bölgelerin, özel koşullarının tahlil edilmesi yoluyla, bölgesel çözümler uygulamaya sokulabilir.

Bu konuda zengin ve endüstrileşmiş ülkelerin temelde iki amacı hedeflemesi gerektiği dile getirilmektedir. İlk olarak, olası göçmenlerin ülkelerinde kalmaları teşvik edilmelidir. Bu da kaynak ülkelerdeki ekonomilerin istikrarlı hale getirilmesi yoluyla gerçekleşebilir. Böylece iş olanakları ve daha iyi yaşama koşulları sağlanabilecektir. Bunların gerçekleşmesi ekonomik sebeplerle gerçekleşecek olan göçün önüne geçilmesini sağlayabilir. Kaynak ülkelerin ekonomilerinin desteklenmesi, çeşitli kalkınma politikalarının yürürlüğe konulması ile gerçekleşebilir. Göç akınlarının itici faktörlerinden biri olmaya devam eden, savaşlar ve çatışmaların çözülmesi ve önlenmesi ise endüstrileşmiş ülkelerin ikinci hedefi olmalıdır. Bu noktada, bölgesel çatışmaların ve savaşların, çözüm bulması gerektiği söylenen ülkelere silahların satılmasıyla beslendiğinin de göz önüne alınması gerekmektedir. Sıcak bölgelerdeki çatışmaların ve mültecilerin sayılarının azalması için diğer çözümler içinde en faydalı olanının silah ticaretine daha sıkı önlemlerin alınması olduğu açıkça dile getirilmektedir.¹¹¹

Kaynak ülkelerdeki koşulların düzeltilmesi çabalarının desteklenmesi ve göçün kaynak sebeplerine yönelmesi gereği, gelişmiş ülkelere çeşitli kanallardan dile getirilmektedir. Bu yaklaşıma ilişkin bir gösterge, 1990 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası göç çalışma grubu raporunda yer almaktadır. Anılan raporda, kaynak ülkelerdeki kalkınmanın ve daha iyi iş koşullarının yaratılmasının gelecek yıllardaki göç baskısını azaltmanın tek yolu olduğu açıklanmıştır.¹¹² Benzer şekilde, 1999'da Tampere'deki Avrupa Birliği Zirvesi'nde kapsamlı bir göç politikasının geliştirilmesi gereği üzerinde durulmuş ve göçün kaynak ülkelerinde, yoksullukla mücadele, yaşam ve istihdam koşullarının iyileştirilmesi, insan haklarının korunması ve demokratikleşmeye yönelik çabaların göç ve sığınma politikalarının bir parçası olarak görülmesi gerektiği belirtilmiştir.

---

¹¹¹ Savona, E. U., (1996) a.g.m.

¹¹² Castles S., Miller J. M., (2003) a.g.e.

Kaynak ülkelerin ekonomik olarak desteklenmesi şeklinde özetlenebilecek olan bu yaklaşım, çeşitli çevrelerce şiddetle eleştirilmektedir. Bu eleştirilerin temelinde, göçün önlenmesi yönünde ortaya konulan önlemlerin “göçe karşı olmak” tan kaynaklandığı düşüncesi yer almaktadır. Buna göre; göçün durdurulması ya da azaltılmasının göç veren ülkelerin kalkınmasının teşviki yoluyla gerçekleşebileceği düşüncesi ise, göçün bir kötülük olduğunun kabulünden kaynaklanmaktadır. Oysa ki; göç, insanların değişiminin ve gelişiminin bir işaretidir. Eleştiriler bu noktadan başlamakta ve bu düşüncenin politik olarak ve ahlaken kabul edilmesinin mümkün olmadığı dile getirilmektedir.

Göçün denetimi ya da düzenlenmesi olarak adlandırılan politikalar dâhilinde, gelişmiş ülkelerin göç veren ülkeler ile işbirliği yönünde yaptığı çalışmalara karşı da farklı bir yaklaşım ortaya konulmaktadır. 1999 Tampere Zirvesinde kabul edilen “eşgüdümlü kalkınma” politikaları doğrultusunda AB ülkeleri ile Afrika ülkeleri arasında ticaret antlaşmaları yapılmaktadır. Bu antlaşmalar bir yönüyle göç veren ülkelerin kalkınmasının teşvik edilmesi amacıyla atılan adımlardır. Ancak Afrika hükümetlerinden, giden düzensiz göçmenlerin zorunlu dönüşlerini kabul etmeleri ve geçerli vizeleri olmaksızın ülkelerini terk etmek isteyenleri durdurmaları istenmektedir. Söz konusu vizelere ulaşılması ise gelişmiş ülkelerin vize vermek için aradığı koşullar düşünüldüğünde bu ülke vatandaşları için imkânsıza yakındır. Gelişmiş ülkelerin bu talepleriyle başlayan görüşmelerin, talepleri yerine getirmeleri karşılığında göç veren Afrika ülkelerine parasal yardım yapılacağı ekseninde geliştiği öne sürülmektedir. Bu görüşmeler oldukça sert bir şekilde eleştirilmekte ve bir bakıma Afrika hükümetlerinin halkını satmaya davet edildiği dile getirilmektedir.¹¹³

---

¹¹³ Hayter, T., (2000) a.g.e. (s.168)

Göç veren ülkelerin kalkınmasının teşviki yoluyla göçün azaltılabileceği konusundaki en önemli eleştiri, gelişimin ya da hızlı büyümenin insanların göç etme olasılığını artıracığı olasılığının göz önüne alınmamasıdır. Bunun yakın zamanlardaki örneği, “Asya Kaplanları” denilen Kuzey Kore, Tayvan ve Hong Kong’dan, Amerika’ya göçün, hızlı büyümenin gerçekleştiği ve gelirlerin ve istihdamın arttığı 1997 krizinden önce gerçekleşmesidir. Tam bağlantı olmamasına rağmen, genel olarak olanaklarının ve refahının daha yüksek olduğu ülkeler çok yoksullaşmış ülkelere göre daha fazla göç vermektedirler. Bunun istisnasını iç çatışmalar ve savaşlar sebebiyle yapılan zorunlu göçler oluşturmaktadır. İnsanların daha eğitilmiş hale gelmesi ve böylece bilgiye ulaşmalarının kolaylaşması başka ülkelerdeki yaşamlar ve oralara ulaşma konularında bilgilenmelerinin yolunu açmaktadır. Bu süreçte, kadınların toplumdaki rolünün değişmesi de önemli bir etkidir. Küreselleşme ve çok uluslu şirketlerce yapılan yatırımların, merkez ülkelerle bağlantı oluşturmakta ve bu ülkelerdeki fırsatların fark edilmesine yol açmaktadır.¹¹⁴

Kalkınma ile elde edilen yüksek gelir hareket etme olanağı yaratabilir. Göçmenlerin geldikleri kaynak ülkelerde görece refah düzeyinin yüksek olduğu bilinmektedir. Göç sürecinin maliyeti düşünüldüğünde gelir düzeyi kaynak ülkenin en alt seviyelerinde olan kişilerin göç etme olanağı zaten bulunmamaktadır. İktisadi kalkınma ile göç arasındaki bağlantının süreç içinde farklı sonuçlar doğurduğu; kısa ve orta vadede göçü artıran ancak uzun vadede göçü azaltan bir etkisi olduğu konunun uzmanları tarafından ifade edilmektedir. Bu değerlendirmeye 1990 tarihli ABD Uluslararası Göç raporunda da yer verilmiştir; kısa ve orta vadede kalkınmanın Amerika Birleşik Devletleri’ne olan göçü artırabileceği özellikle belirtmiştir. Benzer görüşler 1993 yılında yapılan NAFTA (Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Antlaşması) toplantısında da tartışmaların esaslı bölümünü oluşturmuştur.

---

¹¹⁴ a.g.e. (s.169-170)

NAFTA'nın özellikle Meksika ile ABD arasındaki sınır bölgesinde büyük yatırımlar yapmış olması ve yeni iş fırsatları yaratmış olması, Meksikalıların göç talebinde yoğun bir değişiklik yaratamamıştır.¹¹⁵

4.GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI POLİTİKALARI VE İNSAN HAKLARI

Göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamında uygulamaya konulan politikalar insan hakları açısından iki yönden değerlendirilebilir. Öncelikle uygulanan önlemlerin, sınır aşan örgütlü suçla mücadele içerisinde yer alması, kaçak göçmenlerin ve genel olarak tüm göçmenlerin haklarının ihlaline yol açabilir niteliktedir. Diğer taraftan, önlemlerin uygulanmasında, göçmenlerin haklarının göz önüne alınıp alınmadığı, kaçak göçmenlerin özellikle savunmasız bir grup olması sebebiyle önem taşımaktadır.

Kaçak göçmenler, göçmenlerin genel olarak içinde buldukları savunmasız durumun yanında kaçakçılık sürecinde sıklıkla yaşadıkları hak ihlalleri sebebiyle, daha fazla korumaya muhtaç koşullar içinde bulunmaktadır. Kaçak göçmenlerin ulaştıkları ülkede düzensiz göçmen konumunda olmaları, savunmasızlıklarını bir kez daha artırmaktadır. Bütün bunların yanında uygulanan politikalarda, son dönemde özellikle üzerinde durulduğu gibi, göçmen kaçakçılığı sınır aşan örgütlü suç grupları tarafından gerçekleştirildiği iddiası düşünüldüğünde, kaçak göçmenlerin bu suç gruplarının elinden kurtarılması da insan hakları ihlallerinin devamını engellemek açısından oldukça önemlidir.

Uygulanmakta olan göçmen kaçakçılığı ile mücadele politikaları, insan hakları söylemiyle çatışan unsurlar içermektedir. Bu uygulamaların, uluslararası insan haklarına ve

---

¹¹⁵ Castles S., Miller J. M., (2003) a.g.e.

kamu özgürlüklerine olumsuz etkileri ve göçmenlerin hak ve özgürlüklerine getirdiği kısıtlamalar; bu uygulamalara devam edilmesinin getirecekleri ve farklı uygulamalara yön vermesi açısından incelenmesi gereken hususlardır.

4.1.Göçmenlerin İnsan Hakları Korumasından Yararlanması

Göçmenlerle ilgili temel haklar; bir ülkeyi terk edebilme hakkı ve kendi ülkesine dönebilme hakkıdır. Bu haklar, mevcut insan hakları rejiminden daha da eskiye dayanan ilkelerdir. Temel insan hakları belgelerinde de açıkça belirtilmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 13. maddesine göre;

“1. Herkes herhangi bir Devletin sınırları dâhilinde serbestçe dolaşma ve yerleşme hakkına haizdir.

2. Herkes, kendi memleketi de dahil, herhangi bir memleketi terk etmek ve memleketine dönmek hakkına sahiptir.”

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 12. maddesinde “seyahat özgürlüğü” başlığı altında belirtildiği üzere;

“1. Bir devletin ülkesinde hukuka uygun olarak bulunan bir kimse, o ülke sınırları içinde seyahat etme özgürlüğüne ve yerleşeceği yeri seçme hakkına sahiptir.

2. Herkes kendi ülkesi de dâhil, bir ülkeden ayrılmakta serbesttir.

3. Yukarıda belirtilen haklar, bu sözleşmede tanınan diğer haklara uygun olarak ulusal güvenlik, kamu düzeni (ordre public), genel sağlık veya genel ahlak veya

başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli sebepler ile hukuken öngörölmüş sınırlamalar dışında hiç bir sınırlamaya tabi tutulamaz.

4. Hiç kimse, kendi ülkesine girme hakkından keyfi olarak yoksun bırakılamaz.”

Bir ülkeyi terk etme hakkının temel sonucu olan, başka bir ülkeye girmeye ilişkin herhangi bir hak düzenlemesi yapılmamıştır. Uluslararası hukuk bir insanın bir ülkeyi terk etme hakkını tanıırken, sığınmacılar için bile, o ülkenin izni olmaksızın bir ülkeye giriş hakkını tanınamaktadır. Aksine bu hak, devlet egemenliğinin en temel ilkesi olan, devletlerin ülkelerine giriş koşullarını belirleme hakkı ile çatışmaktadır.¹¹⁶ Ancak bir devlet tarafından kişinin ülkeye girişi kabul edilmiş ise, bu kişi köken, dil, cinsiyet veya din ayrımı yapılmaksızın o ülkede yaşayan herkesle aynı şartlarda muamele görmelidir. Bir devlette yabancı olmak, hatta o ülkeye mevzuata aykırı yollarla girmiş olmak dahi, devletlerin temel insan hakları belgeleri ile taahhüt ettikleri koruma görevini ortadan kaldırmaz.

İnsan hakları evrensel, bölünemez ve ortadan kaldırılamaz niteliktedir. Bütün toplumlarda ekonomik, politik, sosyal ve kültürel ayrımlara tabi tutulmaksızın “bütün insanlar”, “tüm bireyler” için geçerlidir. Bu kapsamda göçmenlerin insan hakları, temel insan hakları belgeleri ile güvence altındadır. Ancak bu hakların göçmenler ve benzer durumdaki diğer belirli gruplar için uygulanmasını sağlamak uzun ve zorlu bir süreçtir.¹¹⁷

Göçmenlerin temel haklarına saygı gösterilmemesinin ve temel insan hakları standartlarının göçmenlere uygulanmamasının temelinde, insanların yaygın şekilde “yasadışı”

---

¹¹⁶ Grant, S., (2005) “Migrants’ Human Rights: From the Margins to the Mainstream”, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=291> ; Mattila, H.S., (2001) “Protection of Migrants’ Human Rights: Principles and Practice” The Human Rights of Migrants, IOM - BM ortak yayımı, s.53 – 72

¹¹⁷ Taran, P.A.,(2001) “Human Rights of Migrants: Challenges of the New Decade”, The Human Rights of Migrants, IOM - BM ortak yayımı, s.7 – 52

olarak nitelendirmesinin yattığı dile getirilmektedir. Böyle bir nitelendirme ile göçmenler insan hakları korumasının dışına çıkarılmaktadırlar. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile herkesin hukuk kişiliğinin tanınması ve herkesin kanunun eşit korumasından yararlanacağı kabul edilmiştir. Bu uygulamanın anılan ilkelere aykırılık oluşturulduğu ileri sürülmektedir. Göçmenlerin ve göçün; suç ve suçluluk, hastalık ve diğer sosyal ve kültürel rahatsızlıklar ile ilişkilendirilmesi eğiliminin yeniden canlanmakta olduğu ve göçmenleri yasadışı olarak nitelemenin bu eğilime etkisinin büyük olduğu açıkça ifade edilmektedir.¹¹⁸

Göçmenlerin yaşadıkları insan hakkı ihlalleri, göçü tetikleyen sağlık, eğitim ve uygun barınma gibi ekonomik ve sosyal haklardaki “itici faktörler”le başlamaktadır. Çatışma bölgelerinde politik ve medeni hakların ihlali daha yoğundur. Kadınların bilgisizliği ve hukuki ve fiili cinsiyet ayrımcılığı ve kadınların ekonomik açıdan toplumdaki konumu değerlendirdiğinde savunmasızlıkları artmaktadır. İş bulmak, daha güvenli bir hayat veya politik ve ekonomik istikrar arayışı üzerinden açıklanan göç sebeplerinin altında, esas olarak geleceğin belirsiz olmasından duyulan kaygı vardır.

İnsan hakları açısından itici faktörlerdeki hak ihlallerinin değerlendirilmesinin gerekliliği dile getirilmektedir. İtici faktörlerin insan hakları yaklaşımı ile nitelikleri tespit edilmelidir. Bu yolla ekonomik göç akınlarının gönüllülük derecesi de ayrıca değerlendirilebilir.¹¹⁹

Ev sahibi toplumun dışında kalmaları, görece güçsüzlüklerinin etkilerini yaşamaları, göçmenleri özellikle savunmasız bir grup haline getirmektedir. Topluma yabancı oldukları gibi, ulusal dile de yabancı olabilirler. Yasalar ve yasaların uygulaması konusunda toplumdaki

---

¹¹⁸ Taran, P.A.,(2001) a.g.m.

¹¹⁹ Grant, S.,(2005) “Migrant’s Human Rights: From Margins to the Mainstream”, a.g.m.

diğer bireylerden daha az bilgiye sahiptirler ve haklarını ileri sürmeye yatkın olmayabilirler. Ayrımcılıkla ve işte eşit olmayan koşullarla karşı karşıya kalabilirler. Bazı ülkelerin – ILO araştırmasına göre yarından fazlasında – ayrımcılığa karşı ulusal yasal düzenlemeleri, göçmen işçileri kapsamamaktadır. Bazı durumlarda, göçmen işçiler çalışma standartlarının olmadığı ya da uygulanamadığı sektörlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Göçmenin ülkeye mevzuata aykırı olarak girmesi veya yasal statüsünü ülkeye girişten sonra kaybetmesi halinde ise, suiistimal ve sömürüye karşı savunmasızlığı artmaktadır. Düzensiz göçmen işçiler, ILO'nun terimleri ile, “kolayca şartların kurbanı” olabilirler, işveren, göçmenlik acenteleri ve suç şebekeleri tarafından suiistimal ve sömürüye açıklardır. Bu durumda olan kadınlar cinsel sömürü tehlikesi sebebiyle, suiistimal ve sömürüye daha fazla açıktır.

Göçmenler insan haklarının nitelikleri gereği temel insan hakları korumasından yararlanacak olmalarına rağmen, savunmasız bir grup olmaları, uluslararası insan hakları gündeminde haklarının özel olarak düzenlenmesini gerektirmektedir. Bir göçmenin insan hakları genel olarak ait olduğu göçmenlik kategorisine göre ve göçün altında yatan sebeplere göre tanımlanmaktadır. Suiistimalin varlığına rağmen, göçmenlerin hakları pek çok sebeple, insan hakları gündeminin kıyısında kalmıştır.

İnsan hakları alanında çalışan kurumların raporlarının az sayıda olması sebebiyle bu alandaki veri yokluğu ve çalışan haklarını ile insan haklarını koruyan sistemlerin ayrı olması göçmen haklarının insan hakları gündeminin dışında kalmasının sebepleridir. Göç alanında sığınmacıların korunmasının baskın olması ve BM tarafından 1990 yılında göçmen işçilerin ve ailelerinin korunmasına ilişkin sözleşmenin hazırlanmasına kadar, insan hakları hukukunda

göçmenlerle ilgili uluslararası bir belgenin hazırlanmamış olmasının da etkili olduğu düşünülmektedir. İhlal türleri, nerelerde görüldüğü, sıklığı ve nitelikleri konularındaki bilgi eksikliği, politika oluşturulmasında muğlak bir alana sebep olmaktadır. Göçmenler uluslararası alanda, farklı organizasyonların yönetimi arasında kalmaktadırlar. BMMYK ve ILO, her biri ayrı ayrı, sığınmacıların, vatansızların ve göçmen işçilerin çalışma haklarını korumaktadırlar.

Son yıllarda göçmen haklarının algılanması artmıştır. Yeni uluslararası sözleşmelerin yapılması, var olan yasaların yorumlanması, yeni verilerin toplanması ve yeni raporlama sistemlerinin varlığı farkındalığı artırmış ve yeni koruma “araçları” yaratılmasına sebep olmuştur. Göç yönetimi, bölgesel ve uluslararası kurumların gündemindedir. BM tarafından “Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme”nin hazırlanmış olması da önemli bir gelişmedir.¹²⁰ 1997 yılında ise BM İnsan Hakları Komisyonunca göçmenlerin hakları üzerine bir çalışma grubu oluşturulmasına karar verilmiştir. BM İnsan Hakları Komisyonu’nun 53. oturumunda oluşturulan “Göçmenlerin İnsan Hakları Üzerine Hükümetlerarası Çalışma Grubu” göçmenlerin koruma standartları üzerine çalışmaları önemlidir. 1990 tarihli BM Sözleşmesinin kabul edilmesi için girişimlerde bulunmuştur. 1999 yılında yine BM tarafından Göçmenlerin İnsan Hakları konusunda bir özel Raportör atanması ve 4 Kasım 2000 tarihinde BM tarafından 18 Kasım gününün “Uluslararası Göçmenler Günü” ilan edilmesi son dönemde oluşan duyarlılığın göstergesidir.

Birleşmiş Milletler bünyesinde, 18 Aralık 1990 yılında “Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme”¹²¹ imzaya açılmıştır.

---

¹²⁰ Grant, S., (2005) “Migrant’s Human Rights: From Margins to the Mainstream”, a.g.m.

¹²¹ Türkiye 13 Ocak 1999 tarihinde imzalamış olduğu bu Sözleşmeyi, 26.04.2001 tarih ve 4662 sayılı yasa ile uygun bulmuştur, 9 Mayıs 2001 tarih ve 24397 sayılı Resmi Gazete. Sözleşmenin tam metni için bkz. 2004/7502 sayılı, 4662 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunan “Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının

Sözleşme, göçmen işçilerin haklarının belirlenmesi ve bu hakların korunması ve saygı gösterilmesi temelinde tarihi bir değer taşımaktadır. Devletlerin sözleşmenin imzalanması ve yürürlüğe girmesi konusunda var olan çekinceleri, sözleşmenin imzaya açıldıktan sonra yaklaşık 16 yıl gibi uzun bir süre sonra 1 Temmuz 2003 tarihinde yürürlüğe girmesine sebep olmuştur. Mayıs 2006 tarihi itibarıyla Sözleşmeye 34 Devlet taraftır.¹²²

Sözleşme, temel insan hakları belgelerine ve ILO standartlarına dayanmasına ve düzensiz göçün devletlerin birlikte mücadelesi yoluyla engelleneceğini öngörmesine rağmen, az sayıda devlet tarafından kabul edilmiştir. Sözleşmeyi kabul eden ülkeler, yoğunlukla göçün kaynak ülkeleridir. ABD ve AB üye devletleri gibi temel hedef ülkelerden hiçbiri sözleşmeye taraf değildir. Sözleşmenin, yasal göçmenlere yüksek koruma sağlarken, düzensiz göçmenleri de kapsar şekilde bütün göçmenlere koruma sağlıyor olması, devletler tarafından sözleşmenin onaylanmamasının bir sebebi olduğu ileri sürülmektedir. İyimserlere göre; devletler, bunun radikal bir adım olmadığını ve uluslararası insan hakları belgeleri ile zaten korunmakta olan hakların tekrarı olduğunu fark ettiklerinde, Sözleşme'yi onaylamak konusunda daha istekli olacaklar.¹²³

Kayıtlı olmayan veya düzensiz bir durumda bulunan işçilerin, diğer işçilere göre genelde daha olumsuz koşullar içinde istihdam edildiklerinin ve bazı işverenlerin haksız rekabet koşullarının sağlayacağı menfaatlerden yararlanmak amacıyla, bu tür işçileri istihdam etmek eğiliminde olduğunun göz önüne alındığı, Sözleşmenin başlangıç bölümünde açıkça belirtilmiştir. Sözleşmenin önemle vurguladığı noktaların şu şekilde özetlenmesi mümkündür:

Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme'nin ilişik bildirimler ve çekince ile onaylanmasına dair karar,8 Temmuz 2004 tarih ve 25516 sayılı Resmi Gazete

¹²² BM İnsan Hakları Komisyonu çevrimiçi sitesi, (2006)

<http://www.ohchr.org/english/countries/ratification/13.htm> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

¹²³ Grant, S. (2005) "Migrant's Human Rights: From Margins to the Mainstream", a.g.m.

- Göçmen işçiler çalışanlar veya ekonomik varlıklar olmanın ötesinde değerlendirilmektedir. Aileleri ile birlikte sosyal varlıklardır ve buna göre aile birleşmelerini de içeren hakları vardır.
- Sözleşme göçmen işçileri ve aile bireylerini vatandaşı olmadığı bir ülkede çalışmak için yerleşmiş ya da bir geçiş ülkesinde iken korumasız olduklarını kabul etmektedir. Hakları çoğunlukla kabul ülkelerinin veya kendi ülkelerinin ulusal yasalarında düzenlenmemiştir.
- İlk defa bu sözleşme ile göçmen işçinin, göçmen işçi sınıflarının ve aile üyelerinin uluslararası tanımı yapılmıştır. Buna göre Sözleşme'nin 2. maddesi ile "göçmen işçi" kavramı; 'vatandaşlık bağı ile bağlı olmadığı bir Devlette ücret ödenen bir faaliyette çalıştırılacak, çalıştırılmakta olan veya çalıştırılmış olan' kişidir. Ayrıca göçmenlere ve ailelerine muameleye ilişkin uluslararası standartları belirlemiştir.
- Temel insan hakları düzenli ve düzensiz tüm göçmen işçileri kapsar şekilde genişletilmiştir. Düzenli göçmenler ve aileleri için kültürel, sosyal, ekonomik, politik ve sosyal alanlarda çalıştıkları ülkedeki vatandaşlarla eşit muamele hakkı kabul edilmiştir.
- Sözleşme yasadışı ve gizli hareketlere ve düzensiz ve kayıtsız konumlarına son vererek tüm göçmenlerin istismarını engelleyici bir rol üstlenmektedir. Göç olayının neden olduğu insanî sorunların göçün düzensiz bir ortamda yapılması halinde çok daha ciddi sorunlara yol açtığı belirtilmektedir. Bu nedenle gizli göçmen işçi hareketlerinin ve işçi kaçakçılığı olaylarının, aynı zamanda göçmen işçilerin temel insan haklarının korunmasını sağlayarak önlenmesi ve ortadan kaldırılması amacına yönelik uygun tedbirlerin alınmasının teşvik edilmesi gerekmektedir.

- Göçmenlerin ve ailelerinin korunmasında, evrensel olarak kabul edilen minimum standartları oluşturulması için çalışmaktadır. Devletlerin kabul edilen uluslararası standartlarla ulusal yasalarını uyumlaştırmalarında bir araç işlevi görmektedir.
- Her ne kadar Sözleşme, göçmen işçileri ve onların ailelerini hedeflemekte ise de sözleşme hükümlerinin uygulanması savunmasız durumdaki bütün göçmenlerin özellikle düzensiz durumda olanların, temel haklarının korunmasını sağlayacaktır.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün, 1949 tarih ve 97 sayılı "İş Bulma Amaçlı Göç ile İlgili Sözleşme"¹²⁴ ve 1975 tarih ve 143 sayılı "Aşağılayıcı Şartlarda Göçler ve Göçmen İşçilere Yapılacak Muamele ve Sağlanacak İmkânlar Konusunda Eşitlik Prensibinin Teşviki ile İlgili Sözleşme"¹²⁵ göçmen işçilerin hakları konusunda hazırlanmış iki önemli uluslararası belgedir. 1990 tarihli BM Sözleşmesi'nin de bu belgeler göz önüne alınarak hazırlanmış olduğu, Sözleşme'nin başlangıç bölümünde belirtilmiştir. 1996 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü, bu iki sözleşmenin uygulaması ve diğer ülkelerce kabul edilmesinin sağlanması için bir çalışma grubu oluşturmuştur.

Çalışma grubu anılan Sözleşmelerin uygulanmasında devletlerin yasal zorluklar yaşadığını ortaya koymuştur. 97 sayılı Sözleşme'nin "yabancı ve yerli işçilere muamelede eşit davranılması"nı düzenleyen 6. ve "işe alınma ehliyetinin olmaması halinde oturma hakkının muhafazasını" düzenleyen 8. maddesinin; 143 sayılı Sözleşme'nin "işin kaybedilmesi halinde korumayı" düzenleyen 8., "fırsat ve muamele eşitliğini" düzenleyen 10. ve "göçmen işçilerin

---

¹²⁴ Mayıs 2006 tarihi itibarıyla 45 ülke tarafından kabul edilmiştir.

<http://www.ilo.org/ilolex/english/convdisp1.htm> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir)

¹²⁵ Mayıs 2006 tarihi itibarıyla 19 devlet tarafından kabul edilmiştir.

<http://www.ilo.org/ilolex/english/convdisp1.htm> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir)

mesleki hareketliliğini” düzenleyen 14. maddesinin, devletlerin uygulamasında büyük zorluklar oluşturduğunu belirlemiştir.¹²⁶

Göçmenler ve göçmen işçilerle ilgili, devletlerin, genel değerlendirmeler içinde haklarını tanır, fakat bu hakların özel şekilde düzenlenmesi söz konusu olduğunda, çekimser bir eğilim içinde oldukları görülmektedir. Her ne kadar insan haklarının evrenselliği ve bütünselliği üzerinden temel insan haklarının tüm göçmenlere koruma sağladığı prensipte kabul görmekte ise de, uygulamanın bu yönde olmadığı açıktır. Devletlerin, 1990 BM Sözleşmesini ve Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 97 ve 143 sayılı sözleşmelerini imzalamak ve ulusal mevzuatlarında yürürlüğe koymak konusundaki tavırları bunu daha da açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

4.1.1. Kaçak Göçmenlerin İnsan Hakları Korumasından Yararlanması

Organize suç örgütleri tarafından ya da küçük kaçakçılık gruplarınca gerçekleştirilsin, göçmen kaçakçılığı uyuşturucu kaçakçılığı gibi kolayca anlaşılabilir bir cezai eylem değildir. Her ne kadar sınır geçişinin kolaylaştırılması olarak tanımlanmakta ise de, içerdiği insan unsuru bu eylemin karmaşık yapısını oluşturmaktadır. Özellikle insan ticaretinden ayırımı da temeli olan göçmenlerin kendi iradeleriyle yola çıktıkları varsayımı, “kaçak göçmenler kaçakçılık servislerinin müşterileri mi yoksa kaçakçılık sürecinin mağdurları mıdır?” sorusunu önemli hale getirmektedir. Bu soruya verilecek cevap kaçak göçmenlerin insan hakları korumasından yararlanmasını ve devletlerin sorumluluklarını gündeme getirecektir.

---

¹²⁶ Taran, A.T.,(2001) a.g.m.

Kaçak göçmenlerin mağduriyeti iki temel noktada belirmektedir. Öncelikle yolculuk sürecinin çoğunlukla insanlık dışı koşullarda tamamlandığı bilinmektedir. Bu koşullar uluslararası metinlerde insan hakkı ihlalleri olarak kabul edilmiş “işkence, insanlık dışı, haysiyet ve onur kırıcı muamele” kavramları ile özdeştir. Bu koşullar altında yolculuğun yapıldığı kamyonların ya da gemilerin kapalı bölümlerinde havasızlık sebebiyle ya da yaşanan kazalar sonucu toplu şekilde ölümlerin yaşanması da, yaşam haklarının göçmen kaçakçıları tarafından ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Kaçak göçmenlerin kaçakçılık süreci için ödeyecekleri paranın ise bir tür ekonomik sömürü olduğu kabul edilebilir. Hem yapılan ödemelerin çok yüksek olması ve bunun kontrol edilememesi, hem de ödemenin gerçekleşmemesi halinde, göçmen kaçakçıları tarafından kaçak göçmen üzerinde kurulacak baskı ile yaşanacak sorunlar, insan hakları ihlali niteliğindedir.

Bütün bu sürecin sonunda, yolculuğu tamamlayarak hedef ülkelere ulaşan göçmenlerin çoğunluğu şiddet, sömürü ve kötü muamele çemberine hapsolmaktadır. Bu da yolculuğu tamamlayan göçmenlerin kaçak oldukları ülkede yaşayacakları mağduriyetin temelini oluşturmaktadır. Bu ihlaller bir taraftan göçmenin yakalanıp sınır dışı edileceği, diğer taraftan kaçakçılık şebekelerince cezalandırılacakları korkusu ile ilgili birimlere aktarılmamaktadır. Bu sebeple bu ihlallerin ne yoğunlukta olduğu bilinmemektedir.

Türkiye’ye gelen kaçak göçmenlerin en önemli sıkıntıları, ülkeye girişlerine yardımcı olan aracı kurumlar ile göçmen kaçakçılarına olan borçları ve bunların geri ödenmesidir. Bunun yanında kaçak çalışmaları ve oturma izinlerinin olmaması; uzun çalışma saatlerine karşılık az ücret ödenmesi, kimliklerine ve pasaportlarına işverenler tarafından el konulması gibi kötüye kullanmalara sebep olabilmektedir. Ayrıca sürekli polis ve sınır dışı edilme korkusu, eğlence ve fuhuş sektöründe çalışanların ise, cinsel yolla bulaşan hastalıklara açık

olmaları ve bunlara karşı herhangi bir sağlık hizmetine ulaşamamaları yaşanan sıkıntının diğer yönleridir.¹²⁷

Göçmen kaçakçılığı sürecinin, insan hakları ihlalleri içermesi sebebiyle devletlerin kaçak göçmenleri koruma yükümlülüğü olduğu açıkça dile getirilmektedir. Koruma yükümlülüğünün temelinde devletlerin uluslararası insan hakları hukuku ile yükümlendikleri çeşitli yasal sorumluluklar vardır. Bu sebeple ülkelerin kaynak, geçiş ya da hedef ülke olmaları önem taşımamaktadır. Kaçak göçmenlerin aynı zamanda insan hakları ihlallerinin mağdurları olduğu anlayışının güçlendirilmesiyle, göçmen kaçakçılığına bakış açısı insan hakları söylemine çevrilebilir.¹²⁸

“Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme’nin, kaçak göçmenleri içerir şekilde yorumlanması mümkündür. Bu anlamda Sözleşme’nin 16. maddesinin 2. fıkrası da anılan koruma yükümlülüğünü içerir bir hükümdür.

“ Göçmen işçilerin ve aile fertlerinin ister kamu görevlilerinden ister özel kişiler, gruplar veya kuruluşlardan kaynaklansın, şiddet, fiziksel incinme, tehdit ve korkutma gibi eylemlere karşı Devlet tarafından etkili biçimde korunmaya hakları olacaktır. ”

Koruma yükümlülüğü, devletlerin kabul etmiş olduğu insan hakları araçlarından kaynaklanan insan haklarını sağlamak ve başvuru hakkını tanımak görevi ile ilişkilidir. Devletlerin kaynağı ne olursa olsun sözleşmeler ile tanınan hakları ihlal edilenlerin haklarını koruma yükümlülüğü vardır.

---

¹²⁷ İçduygu, A. (2004), Türkiye’de Kaçak Göç, a. g. e.

¹²⁸ Obokato, T., (2005), a.g.m.

Bu koruma göçmenlerin geri gönderilmemesi, geçici veya sürekli oturma izinleri verilmesi gibi çeşitli şekillerde olabilir. Bu önlemlerin bölgesel uygulamalarda ve ulusal yasalarda yoğunlukla insan ticareti mağdurları için uygulandığı bilinmektedir. Bu önlemlerin kaçak göçmenler için uygulanması konusu geri planda kalmaktadır.

Bu çerçevede Avrupa Birliği'nin 29 Nisan 2004 tarihli "Yetkili Makamlarla İşbirliği Yapan İnsan Ticareti Mağdurlarına ve Yasadışı Girişi Kolaylaştırılanlara Kısa Dönem Oturma İzni Verilmesi"¹²⁹ üzerine Konsey Yönergesi'nde, kaçak göçmenlere de belirtilen koşullarda geçici oturma izni verileceği düzenlenmiştir. Üye devletler ayrıca barınma, acil tıbbi ve psikolojik muayene, iş olanağı, eğitim olanağı ve çeşitli rehabilitasyonlar da sağlayacaklardır. Bu korumanın tek koşulunun ise yetkili makamlarla işbirliği yapmak olması, düzenlemenin göçmenlerin korunması amacından çok suçla mücadele amacına hizmet etmekte olduğunun göstergesidir.

BM Göçmen Kaçakçılığı Ek Protokol'ün önsözünde "*göçmenlere insanca muamele yapılmasına ve haklarının bütünüyle korunmasının sağlanmasına*" ihtiyaç duyulduğu ve "*göçmen kaçakçılığının, göçmenlerin hayatlarını ve güvenliklerini tehlikeye atabileceğinden*" endişe edildiği belirtilmiştir. Bu göçmenlerin cezai kovuşturmayla tabi tutulmayacaklarına ilişkin hüküm ile birleştiğinde, temel düzeyde uluslararası korumanın sağlanması için gerekli, önemli ancak yetersiz bir taahhüttür.¹³⁰ Ayrıca Protokol'e taraf devletler "*gemideki kişilerin güvenliklerini ve onlara insancıl muamele yapılmasını sağlayacaktır*" (m.9/1); ve "*belirtilen eylemlere konu olmuş kişilerin, uluslararası hukukun ilgili hükümlerinin sağladığı, özellikle yaşama hakkı, işkenceye veya başka zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı muameleye veya cezaya tâbi tutulmama hakkı gibi haklarını saklı tutmak ve korumak için uluslararası*

¹²⁹ 2004/81/EC sayılı Konsey Yönergesi, 6.8.2004 tarihli ve L 261/19 sayılı Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır.

¹³⁰ Bhabha, J., (2005) a.g.m.

hukuktan doğan yükümlülükleriyle uyumlu olarak, gerekli yasal ve diğer bütün uygun önlemleri alacaktır” (m.16/1).

BM Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Ek Protokol'ü; “insanca muamele ve göçmenlerin insan haklarının korunması” gereğine değinmiş olmasına rağmen, bu hakları ayrıntılarıyla açıklamamış olması sebebiyle eleştirilmektedir.¹³¹ Ayrıca kaçak göçmenlere tıbbi ve psikolojik yardım ya da barınma, istihdam ve meslek eğitimini içerir sosyal iyileştirmeler öngören bir hükme yer verilmemiştir. Tehlike içinde olan göçmenlerin korunması 16. maddenin 2. fıkrası ile düzenlenmiştir. Buna göre taraf devletler “göçmenlere, bu Protokol'ün 6 ncı Maddesinde belirtilen eylemlere konu olmaları nedeniyle, bireyler veya gruplar tarafından yöneltilebilecek şiddete karşı koruma sağlamak için uygun önlemleri” alacaklardır. Anılan “uygun önlemler”in Protokol içinde ayrıntılı olarak düzenlenmemiş olması eleştirilmektedir.¹³²

Ayrıca devletlere sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapma yükümlülüğü getirilmemiş ya da insan ticareti Protokol'ünde yer verilmiş olduğu gibi, göçmenlere geçici yasal oturma verilmesi de düzenlenmemiştir. Aynı zamanda, Protokol ile kaçak göçmenlerin konsolosluka ulaşmalarının devletlerce engellemesini açıkça desteklediği de ifade edilmektedir. Kaçak göçmenlerin devletler tarafından süratle ülkelerine geri gönderilmesinin istenmesi anılan sonucu doğurmaktadır.¹³³ Konsolosluk ilişkileri üzerine Viyana Sözleşmesi'ne göre devletler göçmenlerin konsolosluka ulaşma hakkına saygı göstermeye ve konsolosluk korumasından yararlanmalarını sağlama yükümlülüğü altına girmişlerdir. Devlet, ülkesi sınırları içinde bir yabancıyı yakaladığı takdirde, “vakit geçirmeksizin” yakalanan kişinin vatandaşı olduğu ülkenin konsolosluğuna durumu bildirmekle yükümlüdür. Konsolosluk yetkilileri tutulan kişi

¹³¹ ECRE - European Council of Refugees and Exiles, (2001) “An Overview of Proposals Addressing Migrant Smuggling and Trafficking in Persons”, Background Paper, <http://www.ecre.org/research/smuggle.shtml> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

¹³² Bhabha, J., (2005) a.g.m.

¹³³ Bhabha, J., (2005) a.g.m.

ile görüşerek gereken yasal usulleri tamamlayacaklardır. Konsolosluga ulaşma hakkının ve kişinin konsolosluk korumasından yararlanmasının sağlanması, göçmen haklarının korunması için önemli bir araçtır.

Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Ek Protokol'ün, Birleşmiş Milletler bünyesinde hazırlanması ve göçmen kaçakçılığı konusundaki tek uluslararası belge olması sebepleriyle, insan hakları korumasına özellikle önem vermesi beklenmiştir. Ancak kaçak göçmen haklarının korunmasının muğlak ifadelerle düzenlenmiş olması insan hakları açısından yetersiz bulunmaktadır. Ayrıca bu düzenleme ile, BM Tüm Göçmen İşçilerin ve Ailelerinin Korunması Hakkındaki Sözleşmeyle meydana getirilen güçlü korumanın etkisinin azaltıldığı yorumları yapılmaktadır.

4.2.Göçmen Kaçakçılığı Politikalarının İnsan Haklarına Etkisi

Düzensiz göçün, bunun hızlı artışının ve kontrol edilememesinin sebeplerinden biri olarak görülen göçmen kaçakçılığının, devletlerin güvenlik ve istikrarını tehlikeye sokan, sınır aşan örgütlü bir suç olarak kabul edilmesi, bireysel özgürlükler anlamında kaçak göçmenlerin, mültecilerin ve daha genel olarak bir toplumdaki yabancıların haklarının kısıtlanmasına neden olmaktadır. Uygulanmakta olan göçmen kaçakçılığı politikaları, çoğunlukla var olan arzı hedef ülkenin kapısında durdurmak üzerinden tasarlanmıştır. Bu politikalar doğrultusunda uygulamaya sokulan önlemlerin bir kısmının tek başına ve doğrudan, bir kısmının ise dolaylı olarak insan hak ve özgürlüklerini kısıtladığı görülmektedir

Sınır denetimlerine, organize suçla mücadeleye ve göçmenlerin geri gönderilmesine odaklanan politikalar sonucunda hedef ülkelerde göçmenlere karşı tepkiler oluşmaya

başlamıştır.¹³⁴ Irkçılık ve yabancı düşmanlığı gelişmiş ülkelerin önemli sorunları arasındadır. Politik gerginlik dönemlerinde, göçmenler güvenlik sorunu kapsamında ilk şüpheliler olarak görülmektedirler. Uluslararası teröre karşı uygulamaya sokulan tedbirler ve “teröre karşı savaş” bağlamında göç kontrolleri ile bağlantılı olarak, pek çok devlet, istemeyerek de olsa, göçmenler ve mültecilere karşı yabancı düşmanlığını teşvik etmektedirler.¹³⁵

Göçmen kaçakçılığının örgütlü suç gruplarınca gerçekleştirildiğinin kabulü halinde, bunun göçmenlerin devlet dışı etmenlerce suiistimalinin artması anlamında olduğunun da kabulü gerekmektedir. Bu konunun yasa uygulayıcıları için de oldukça zor olduğunu görülmekle birlikte, devletlerce ortaya konan yaklaşım eleştirilmektedir. Devletlerin yaklaşımı göçü örgütlü suç ve suçluluk ile ilişkilendirerek, insan hakları korumasını sınır hareketleri ve suçla mücadele önlemlerine tabi kılmaktadır. Böylece insan hakları savunucuları için durum daha da zorlayıcı bir hal almaktadır. BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokolü, devletlerin bu eğilimini yansıtmakta olduğu için ayrıca eleştirilmektedir. Protokol’ün ağırlıklı olarak suçu bastırma ve suçla mücadele önlemleri üzerine kurulmuş olduğu dile getirilmektedir. Uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarınca sunulan, göçmenler ve sığınmacılarla ilgili temel insan hakları koruması hakkındaki çekincelere protokolde yer verilmemiş olduğuna dikkat çekilmektedir.¹³⁶

Organize suç örgütlerinin göçmen kaçakçılığı eylemlerine dâhil olması sebebiyle bu önlemlere mücadelede yer verilmesi gerekli olduğu düşünüldüğünde ise;

---

¹³⁴ Taran, P.A., (2001), a.g.m.

¹³⁵ Grant, S., (2005) “Migrants’ Human Rights: From Margins to the Mainstream”, a.g.m.

¹³⁶ Taran P.A., (2001), a.g.m.

“ ... devletlerin bu önlemleri yürürlüğe koyarken ve uygularken taahhüt ettikleri temel insan hakları korumalarını dikkate almaları gereklidir. Aksi takdirde, bu önlemlerin yürürlüğe konulması ve uygulanması insan hakları açısından çeşitli tehlikeler oluşturmaktadır. Bu protokollerin uygulanması, devletlere göç alanında insan hakları koruması standartlarının yerine getirilmesinden kaçınma olanağı sağlamaktadır. Protokoller BM Göçmen İşçilerin Korunması Sözleşmesi ve ILO Sözleşmeleri ile paralel uygulanmalıdır. Bunların göz ardı edilmesi göç rejimlerini insan hareketliliğine getirilen kısıtlayıcı denetimler ve sıkı uygulama konularına tabi kılacaktır.”¹³⁷

Özellikle sınır denetimlerine odaklanmış önlemler, korunmaya ihtiyacı olan insanların sınırları geçerken her şekilde tehlike altında olmalarına sebep olmaktadır. Sınır denetimlerinin giderek artırılması ve bu derece yüksek bir düzeye getirilmesi ile, sınırı geçmeye çalışan göçmenlerin yaşamları eskisine göre daha fazla tehlikeye girmiştir. ABD'nin Meksika sınırında yaşanan ölümlerin 1994 yılından 2000 yılına kadar altı kat arttığı bilinmektedir. Her yıl sınırı geçmeye çalışan 500'den fazla göçmen; boğularak, vücut ısısının normalin altına düşmesi ya da sıcak çarpması sebepleriyle ölmektedir. Bu rakamlar Meksika polisinin ve ABD sınır karakolunun bulunduğu cesetleri içermektedir. Gerçek rakamların daha da fazla olduğu düşünülmektedir.¹³⁸

Bu yılın başında, ölümleri azaltmak amacıyla Meksika bir girişimde bulunmuştur. Meksika hükümeti tarafından finanse edilen Ulusal İnsan Hakları Komisyonu tarafından, 25 Ocak 2006 tarihinde sınırı geçmeye çalışan kişilerin kullanması için 70.000'den fazla harita hazırlandığı ve bu haritaların dağıtılacağı açıklanmıştır. Bu haritaların Arizona çölündeki karayolları ve su tankları gibi kişilerin ölüm tehlikesi ile karşı karşıya kaldığında

---

¹³⁷ Taran, P.A, (2001), a.g.m. (s. 27)

¹³⁸ Gathmann, C., (2005), a.g.m.

yararlanabileceği acil kurtuluş noktalarını göstermekte olduğu belirtilmiştir. Bu açıklamayı takiben ABD makamları böyle bir girişimin düzensiz göçü desteklemek anlamına geleceği ve göçmen kaçakçılarını artırabileceği yönünde açıklamalar yapmış ve bu haritaların dağıtılmasına karşı olduklarını en açık şekilde dile getirmişlerdir. Ulusal İnsan Hakları Komisyonu bu haritaların düzensiz göçü teşvik etmek anlamına gelmeyeceği, insanları ölüm tehlikesinden korumayı ve karşılaşacakları tehlikelerden haberdar etmeyi amaçladıkları yönünde açıklamalar yapmıştır. Ancak anılan muhalefet sonucu, Meksika Ulusal İnsan Hakları Komisyonu 27 Ocak 2006 tarihinde haritaları dağıtma planını askıya alındığı açıklamasını yapmak zorunda kalmıştır.¹³⁹

Sınır kontrollerine ek olarak getirilen vize zorunlulukları ve ulaşım araçlarına kısıtlamalar uluslararası hukuk kurallarına aykırı olarak, bireylerin seyahat özgürlüğünü kısıtlayabilir niteliktedir.¹⁴⁰ BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün 11. maddesi ile devletlerin, ticari nakliyecilerin ülkeye giriş yapan bütün yolcularının gerekli belgelere sahip olup olmadıklarını araştırma zorunluluğu getirmesini öngörmektedir. Bunun yanında devletler ticari nakil araçlarının Protokol kapsamında belirlenen suçlarda kullanılmasını önlemek için gerekli yasal ve diğer uygun tedbirleri alacaklardır. Bu önlemler göçmen kaçakçılarının denetimi sağlayacak olsa da örgütlü suç içinde yer almayan bireylere karşı da uygulanacaktır. Bu sebeple bir ayrımcılık teşkil ettiği ve seyahat özgürlüğünü kısıtladığı ifade edilmektedir.

Seyahat ve kimlik belgelerinde, iris, parmak izi ve yüz tanıma sistemleri gibi biyometrik teknolojinin kullanımının yerleşmesi ise özel hayatın dokunulmazlığının ihlali olarak değerlendirilmektedir. Özel hayatın gizliliği temel insan hakları belgeleri olarak kabul edilen

---

¹³⁹ CNN Haber Arşivi, 27.01.2006 <http://edition.cnn.com/2006/WORLD/americas/01/26/border.maps.ap/> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.), <http://www.civilrights.org/issues/immigration/details.cfm?id=39939> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir.)

¹⁴⁰ ECRE - European Council of Refugees and Exiles, (2001), a.g.m.

İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 12., Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8., BM Medeni ve Politik Haklar Sözleşmesi'nin 17. maddesi ile bir hak olarak düzenlenmiştir. Cinsiyet, yaş, vatandaş ya da göçmen olma ayrımı yapılmaksızın herkes için uygulanacaktır. Ayrıca 1990 tarihli BM Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme'nin 14. maddesi ile düzenli ve düzensiz göçmen işçilerin kişisel dokunulmazlık hakkı açıkça düzenlenmiştir.

Biyometrik teknolojinin kullanılmasının, özel hayata ve kişisel dokunulmazlık hakkına getirebileceği müdahaleler sebebiyle, BM Genel Konseyi, Avrupa Konseyi ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü tarafından "minimum standartlar" belirlenmiştir. Buna göre; veriler hukuka uygun bir şekilde alınmalı, alınan veri sağlam ve güvenli bir şekilde saklanmalı, veriler doğru ve güncel olmalı ve belirtilen özel amaç dışında kullanılmamalıdır.¹⁴¹ Bu standartların getirilmesi zorunluluğu kullanılan bu teknolojinin özel hayatın gizliliğine ve dokunulmazlığına olası olumsuzluklarını ortadan kaldırmaktır. Ancak bu standartların uygulanmasında da zorluklar yaşanmaktadır. Bu teknolojinin kullanımının göçmenlere ve azınlıklara karşı ayrımcılığı artıracığı ve kolaylaştıracağından korkulmaktadır. Getireceği olumsuz sonuçların, meşru amaçlarını gereğinden fazla aşacak nitelikte olduğu ifade edilmektedir.¹⁴²

Bu teknolojinin kullanılmasıyla kişisel bilgiler uygun düzenlemeler ve uygulamalar olmaksızın bölgesel ya da uluslararası veri tabanlarının bir parçası haline getirilmektedir. Göçmenler ve sığınmacılar için özellik arz eden tehlikeler içermekle birlikte, benzer bir tehlikenin bu ülke vatandaşları için de geçerli olduğu dile getirilmektedir. Ancak

---

¹⁴¹ Thomas, R. (2005) "Biometrics, Migrants and Human Rights" BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş Uluslararası Küresel Göç Komisyon'un Politika İnceleme ve Araştırma Programı için hazırlanmış çalışmadır. <http://www.gcim.org/gmp/Global%20Migration%20Perspectives%20No%2017.pdf> (En son 02.06.2006 tarihinde girilmiştir)

¹⁴² Grant, S., (2005), "International Migration and Human Rights" a.g.m.

vatandaşların verilerin korunması ile ilgili getirilen mevzuat çerçevesinde müracaat edebilecekleri merciler oluşturulmaktayken, göçmenler tehlikeli bir alanda kalmaktadırlar. Göçmenler ve sığınmacıların müracaat edebilecekleri bir makama ulaşmaları vatandaşlar kadar kolay olamamaktadır. Genel olarak bu teknolojiler devletlerin denetim gücünü büyük ölçüde güçlendirmektedir. Ancak uygulamada insan hakları açısından eşit güvenceler sağlanmamaktadır. Bu sebeplerle göçmenlerin kanıtlanmamış bu teknolojinin uygulamasında deneme tahtası olarak kullanıldığı ve suiistimale uğradıkları düşünülmektedir.¹⁴³

BM Protokolü ile getirilen sınır kontrolleri ve ticari amaçlı taşımalara getirilen yaptırımlar ya da kaçak göçmenlerin geri gönderilmesine ilişkin taahhütler, göçmen kaçakçıları yardımıyla ülkeye giren sığınmacılar üzerinde de olumsuz etkileri doğurabilir niteliktedir. Protokolde koruyucu hükümlere yer verilmiş olmasına rağmen, bunların uygulamada çok etkili olamayacağı düşünülmektedir. Bu sebeple Protokolde öngörülen önlemlerin, Devletlerin uluslararası mülteci hukuku ve insan hakları hukuku altındaki yükümlülükleri ve özellikle “geri göndermeme ilkesi” ile, uyumlu olması gerektiği vurgulanmaktadır. Kaçakçılık kimi zaman zulümden kaçanlar için hayati bir yol durumundadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nin 14. maddesinde düzenlendiği üzere;

“herkes zulüm karşısında başka memleketlerden mülteci olarak kabulünü talep etmek ve bu memleketler tarafından mülteci muamelesi görmek hakkına haizdir”.

Artan sınır kontrolleri altında, devletler, yasal yollarla mültecilerin kendi iltica sistemlerine ulaşmasını oldukça sınırlamışlardır. Kaçakçılığı karşı uygulanacağı taahhüt edilen bu önlemlerin, korunmaları için başka imkanın yokluğunda iltica sistemine dahil olmak

---

¹⁴³ Grant, S., (2005), a.g.m.

isteyen mülteciler üzerinde son derece olumsuz etkileri olabilir. Dahası kaçakçılık ve insan ticareti tartışmasında mültecilere çok az yer verilmektedir. Protokol'ün 19. maddesi ile Mültecilere ilişkin Cenevre Sözleşmesinin ve Protokolünün düzenlemesi saklı tutulmuş olduğu belirtilmiş olsa da, bu Mülteci Sözleşmesini imzalamamış ancak Protokol'ü imzalamış devletler açısından bağlayıcı olmayacaktır. Ayrıca geri göndermeme ilkesine Protokol'de yer verilmemiştir.¹⁴⁴

BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol, göçmenlerin karşı karşıya kalabileceği sömürü içeren ve tehlikeli durumlarla mücadele için önemli bir adımdır. Protokolde kaçak göçmenlerin insan haklarının korunması üzerine detaylı düzenlemelere yer verilmemiş olmasına rağmen, bu konuda bir uluslararası belge olması koruma konusunda duyarlılığı etkileyeceği düşünülmektedir. Buna rağmen, Protokol mevcut insan hakları külliyatına ve çalışma standartları aksine de uygulanabilecek açık kapılar bırakmıştır. Mücadele politikalarını geliştirenlerin, devletlerin güvenlik ihtiyacı ile göçmenlerin güvenlik ihtiyacı arasında uygun bir denge bulması gerekli ve insan hakları açısından oldukça önemlidir.

---

¹⁴⁴ ECRE - European Council of Refugees and Exiles, (2001), a.g.m.

SONUÇ

İnsanları sınırları belli ülkelerde yaşamaya bağımlı kılan ve bu sınırlar dışında yaşama talebini sıkı koşullara bağlayan mevcut sistem içinde, insan hareketliliği her zaman devletler tarafından düzenlenmesi ve denetlenmesi gereken bir konu olarak görülecektir. Verili koşullar içinde göçmen kaçakçılığının bu düzeyde bir endüstri haline gelişinde, yakın zamandaki göç politikalarının etkisi önem taşımaktadır. Düzensiz göçün her zaman var olduğu gerçeğini göz ardı etmeksizin, düzensiz göçün artışında gelişmiş ülkelerin yasal göç olanaklarını azaltmasının önemli bir etkisi olduğu söylenebilir. Gelişmiş ülkeler, göçmen işçi ihtiyacının azalması ve yaşanan ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar sebebiyle özellikle 1970'li yıllarda göçmen işçi programlarını sona erdirmişlerdir. Ancak göç talebi dünyanın geri kalan ülkelerindeki koşulların değişmemesi sebebiyle sona ermemiştir. Sadece göç artık şekil değiştirmiştir. Gelişmiş ülkelerin göç konusundaki gündemi, göçmen programları ve bu göçmenlerin toplumla uyumu üzerindeki çalışmalar iken yerini düzensiz göçle mücadeleye bırakmıştır. Bu kapsamda vize politikalarından sınır denetimlerine kadar pek çok alanda sıkı politikalar uygulamaya konulmuştur. Böylesi bir çözüm arayışı sonunda, sorun çözülmek yerine daha da karmaşık hale gelmiştir. Düzensiz göçmenlerin bireysel çabalarıyla aşamayacakları kadar sıkılaştırılan önlemler, göç için araçların devreye girmesinde önemli bir etken olmuştur. Göçmenlere göç sürecini tamamlamalarında aracılık yapanların nitelikleri artarak güçlü gruplar haline gelmeleri sonucunda, günümüzde göçmen kaçakçılığı artık dev bir endüstridir. Uygulamaya sokulan çeşitli önlemlere rağmen uluslararası göçün önüne geçilememiş aksine bu uygulamaların olumsuz etkileri sonucunda eskisine göre daha da karmaşık bir yapı almıştır.

Çalışma kapsamında göçmen kaçakçılığı ile mücadele konusunda bugüne kadar yoğunlukla uygulanan politikalar, hedef ülkelerin engelleyici politikaları başlığı altında incelenmiştir. Uygulanan önlemler değerlendirildiğinde, gelen göç akınlarını hedef ülkelerin ya da bir adım daha geri giderek geçiş ülkelerinin sınırlarında durdurmak üzerine inşa edildiği görülmektedir. Salt bu önlemlerin uygulanması ile göçmen kaçakçılığının sona erdirileceği iddiasının gerçekçi olmadığı geçen zaman içerisinde ortaya çıkmıştır. Bu uygulamaların kısıtlı bir başarı getirdiği açıkça görülmekte ve çok farklı çevrelerde dile getirilmektedir. Bu yöndeki önlemlere ağırlık verilmesinin uluslararası göçün doğru tanımlanmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Görünen odur ki, göç akınları her zaman var olduğu gibi var olmaya da devam edecektir. Bunun önüne geçilmesi ya da hedef ülkelerin sınırlarında durdurulması mümkün görülmemektedir. Anılan politikalar bir yönüyle düzensiz göçe ilişkin sorunları çeşitlendirmiş ve bir yönüyle de bu sorunların göçmen kaçakçılığına ilişkin sorunlara dönüşmesine sebep olmuştur. Aynı yaklaşımla uygulamaya sokulmuş bazı önlemler göçmen kaçakçılığının çeşitli yönlerden güçlü bir yapı halini almasını ve hem devletler hem de göçmenler için daha da tehlikeli bir sorun haline gelmesini tetiklemiştir. Nitekim göçmen kaçakçılığının maliyetindeki artış bu uygulamaların olumsuz sonuçlarından biri olarak göze çarpmaktadır. Kaçakçılar aracılığıyla yapılan göçün uygulamaya sokulan önlemlerle zorlaşmış olması, göç etmek isteyenlerin bu taleplerinden vazgeçmeleri sonucunu doğurmamıştır. Göç etmek isteyenlerin uygulamaya sokulan kısıtlayıcı önlemlere rağmen bu taleplerinden vazgeçmemiş olması ve kaçakçılık sürecinin alınan önlemlerle daha da zorlaşmış olması, kaçakçıların göçmenlerden daha fazla para talep etmeleri sonucunu doğurmuştur. Bu doğrultuda küresel düzeyde karlı bir sektör haline geldiği ve kesinliği konusunda yeterli veri olmamakla birlikte, sınır aşan örgütlü suç gruplarının eylemlerini bu alana kaydırmasının sebebinin uygulanan

politikaların olumsuz sonuçlarından olduğu dahi söylenebilir. Çözümüne dair ortaya konulan ve bir süredir uygulanmakta olan bu yöntemlerin kısa vadede diğer alanlarla desteklenmeksizin uygulanmaya devam edilmesi ve uzun vadede bu uygulamalardan kademeli olarak vazgeçilmemesi göçmen kaçakçılığının küresel düzeyde başka sorunlarla büyümesine sebep olacaktır.

Anılan önlemlere ağırlık verilmesinin altında yatan göçmen kaçakçılığının bir kamu düzeni ve örgütlü suç sorunu olarak görülmesidir. Sorunun bu yönde nitelenmesiyle, insan hakları söylemi, göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamında uygulamaya sokulan politikaların dışında kalmıştır. Eylemle ilgili politikaların insan hakları temel alınarak düzenlenmesi talebi bir ideali yansıtmakla birlikte, gerçekleştirilmesinin var olan koşullar içinde mümkün olmadığı görülmektedir. Ancak bu politikaların uygulanmasında insan hakları korunmasının ön plana alınması gerektiği, yaşanan süreç sonunda tartışmasız bir hal almıştır. Bunun her şeyden önce devletlerin uluslararası yükümlülüklerinin bir gereği olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca, göçün temelinde yatan ihlaller üzerinden yapılacak değerlendirmeler bir kenara bırakıldığında dahi, kaçakçılık başlı başına hak ihlalleri doğuran bir süreçtir.

Örgütlü suç gruplarınca gerçekleştirildiği düşüncesi devletler açısından kamu düzeni ve kamu güvenliği için bir tehlike ise de, göçmenler açısından daha da büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Bu grupların göçmenler üzerinde yaratacağı baskı ve şiddet, bireysel hak ve özgürlüklerin tehdidi olarak görülmelidir. Bu koşullar altında göçmen kaçakçılığının çok kolaylıkla insan ticaretine dönüşebileceği de göz ardı edilmemelidir. Bir ülkeye kaçak yollardan girmiş olan göçmenin savunmasız durumda olmasının ve savunmasızlığının yaşadığı süreci daha da tehlikeli bir hale getirmesinin önüne geçilebilmesi için; göçmenlerin

haklarının korunmasına ve ihtiyaçlarının gözetilmesine özel önem verilmelidir. İstikrarlı çözümlerin sağlanabilmesi için uzun dönemde gerekleŒecek sonuçların da öngörülmesi ve göz önüne alınması gerektiği daha da açıklık kazanmaktadır. Böylece göçmen kaçakçılığı sorunu sadece kamu düzeni ve örgütlü suç sorunu olarak görülmekten çıkabilecek ve gn temelinde yatan koŒulların sorgulanmasını sağlanabilecektir. Bu göçmen kaçakçılığına insan hakları açısından yaklaŒımın temelini oluŒturacaktır.

Bu konuda dzenlenmiŒ ilk ve tek uluslararası belge olan BM Göçmen Kaçakçılığına KarŒı Ek Protokol, alıŒma içinde de üzerinde durulduğu gibi, göçmenlerin haklarının korunması ve ihtiyaçlarının gözetilmesi konusunda gereken güvenceyi sağlamaktan uzak olduğu için eleŒtirilmektedir. Ayrıca anılan Protokol göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamında uygulanması düzenlenen önlemleri devletlerin uzun zamandır uyguladığı engelleyici politikalar üzerine yoėunlaŒtırılmıŒtır. Bu yaklaŒım bir BirleŒmiŒ Milletler belgesi olması sebebiyle insan haklarına ağırlık verilmesi beklentisini boŒa ıkarmıŒ ve uzun zamandan beri uygulanmakta olan politikaların yanlıŒlarının görülmesine rağmen, bir yönüyle desteklenmekte olduğunu ortaya koymuŒtur. Bütün bu eleŒtirilere rağmen, uygulanan önlemlere iliŒkin standartların belirlenmiŒ olması açısından ve konu ile ilgili ilk uluslararası belge olması sebepleriyle özel önem taŒıdıėının da unutulmaması gerekir.

G akınlarının gemiŒte olduğu gibi bugün de var olduğu ve gelecekte de var olmaya devam edeceğinin kabulü ile göçmen kaçakçılığı, uluslararası g akınları ile bir arada değerlendirilebilir. Bu aynı zamanda göçmen kaçakçılığına yaklaŒımın insan hakları çerçevesinde değerlendirilmesini sağlayacak olması sebebiyle özel önem taŒımaktadır. Bu sebeplerle, göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamındaki politikaların yoğunlukla yasal g olanaklarının artırılması ve gn kaynak ülkelerdeki sebeplerinin üzerine yoėunlaŒtırılması,

üzerinde durulması ve geliştirilmesi gereken seçeneklerdir. Kaynak ülkelerdeki sebeplerin azaltılması yoluyla getirilecek çözümler, göçlerin gönüllülük derecelerinin sorgulanmasını da gündeme getirecektir. Öyle ki insanların büyük zorlukları göze alarak, doğup büyüdüğü ve kendilerine ait topraklardan göç etmeye karar vermelerinin ne denli zor bir karar olduğu düşünüldüğünde, göç kararının gönüllü bir tercih olduğu yönündeki düşünce tartışmaya açılabilir. Kaynak ülkelerdeki koşulların birer itici faktör olmaktan çıkarılması ideal söylemin ifadesidir. Ancak bunun, günümüz dünya koşullarında gerçekleşmesi oldukça zor ve içinde göç olgusu dışında olguları barındırmakta olması sebebiyle karmaşık ve çok yönlü olduğunun; kısa ve orta dönemde bir mücadele yöntemi olarak başarılı olabilmesinin oldukça güç olduğunun göz önüne alınması gerekmektedir. Bu yöndeki çalışmaların, diğer önlemlerin yanında destekleyici ve göç baskısının uzun vadede çözümüne ilişkin bir politika olarak değerlendirilmesinde yarar olduğu ise açıktır.

Hedef ülkelerdeki işgücü açıkları ile birlikte değerlendirildiğinde kısa ve orta vadede yasal göç olanaklarının artırılmasına ilişkin politikalar göçmen kaçakçılığı ile mücadelede etkili olabilecek niteliktedir. Mevcut göçmen akınının, hedef ülkelerdeki işgücü talebi ile yasal yollardan karşılaştırılması aynı zamanda göçmenlerin haklarının korunmasını sağlayacaktır. Ekonomik sebeplerle göçmen kaçakçıları aracılığıyla göç eden göçmenlerin, yasal çerçevesi belirlenmiş göçmen işçi programları ile göç etmelerinin sağlanması ile, öncelikle göçmenlerin, insan hakları ihlalleri içeren koşullarda yolculuk süreci sona erecektir. Ulaştıkları ülkede düzensiz konumda olmaları sebebiyle yaşayacakları, polis ve kaçakçılar arasındaki ikilem ortadan kalkacak ve böylece göçmenler işgücü piyasasının ucuz emeği olmaktan çıkacaklardır. Ancak çalışma içerisinde detaylarına değinildiği gibi, yasal göç olanaklarının devreye sokulması ile düzensiz göçün ve göçmen kaçakçılığının önüne geçilebilmesi için yan tedbirlerin de uygulanması gerekmektedir. Bu tedbirlerin hangi

alanlarda yoğunlaştırılması gerektiği ve devletlerin kısıtlı da olsa, bu yöndeki uygulamalarının, göçmen kaçakçılığına etkisi üzerinde durulmalıdır.

KAYNAKÇA

ABD Kongresi çevrimiçi kütüphanesi, (2006), ABD Kapsamlı Göç Reformu Yasası, <http://www.congress.gov/cgi-bin/bdquery/z?d109:SN02611:@@L&summ2=m&>

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, (2006), AB Adalet ve İçişleri Politikası, <http://www.deltur.cec.eu.int/abadalet.rtf>

Avrupa Toplulukları Komisyonu, (2004), “Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Study on the Links between Legal and Illegal Migration”, COM (2004) 412 final s.20, http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2004/com2004_0412en01.pdf

AGIT – Academic Group on [Im]migration – Tampere (1999): “Efficient, Effective and Encompassing Approaches to a European Immigration and Asylum Policy”, International Journal of Refugee Law, Sayı:11/2, s.338–374. <http://ijrl.oxfordjournals.org/cgi/reprint/11/2/338>

Bhabha, J., (2005). “Trafficking, Smuggling and Human Rights” Migration Information Source, Migration Policy Institute, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=294>

BMMYK - Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, (2006). Mülteci Kimdir? <http://www.unhcr.org.tr/multecikimdir.asp>

Bolz, J. (1995) “Chinese Organized Crime and Illegal Alien Trafficking: Humans as a Commodity”. Asian Affairs, Sayı:22(3), s.147-158

Castles S. ve Miller J. M. (2003) The Age of Migration, International Population Movements in the Modern World, Palgrave Macmillan, 3. Baskı

CNN Haber Arşivi, 27.01.2006. Mexico scraps plan to give maps to migrants. <http://edition.cnn.com/2006/WORLD/americas/01/26/border.maps.ap/>

ECRE - European Council of Refugees and Exiles, (2001) “An Overview of Proposals Addressing Migrant Smuggling and Trafficking in Persons”, ECRE Background Paper, <http://www.ecre.org/research/smuggle.shtml>

EUROPOL, (2006). Organised Illegal Immigration into the European Union. http://www.europol.eu.int/index.asp?page=publ_illegalimmigration

Gathmann, C. (2005) “Does Deterrence Work? U.S. Border Enforcement, Migrant Smuggling and Illegal Migration” Policy Brief, Stanford Institute for Economic Policy Research, http://siepr.stanford.edu/papers/briefs/policybrief_mar05.pdf

Grant, S. (2005) “International Migration and Human Rights” BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş Uluslararası Küresel Göç Komisyonu’nun çalışmaları kapsamında hazırlanan 5 numaralı tematik araştırma, http://www.ichrp.org/paper_files/122_w_01.doc

- Grant, S.**, (2005) “Migrants’ Human Rights: From the Margins to the Mainstream”, Migration Information Source, Migration Policy Institute,
<http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=291>
- GCIM**, (2005). “Migration in an Interconnected World: New Directions for Action”, BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş, Uluslararası Küresel Göç Komisyonu’nun 2005 yılı Raporu <http://www.gcim.org/attachements/gcim-complete-report-2005.pdf>
- Ghosh B**, (1998). Huddled Masses and Uncertain Shores: Insights into Irregular Migration, Lahey, Martinus Nijhoff Publishers
- Hayter, T**, (2000). Open Borders: The Case Against Immigration Controls. Londra, GBR: Pluto Press, <http://site.ebrary.com/lib/bilgi/Doc?id=2001132&ppg=163>
- Heikkinen H. ve Lohrmann. R.**, (1998) “Involvement of the Organised Crime in the Trafficking in Migrants”, IOM, http://migration.ucdavis.edu/rs/more.php?id=54_0_3_0
- ICMPD**, (1999) “The Relationship Between Organised Crime and Trafficking in Aliens”, Budapeşte Grubu’nun Sekreteryası tarafından hazırlanmış çalışma belgesidir, Viyana, <http://www.icmpd.org/uploading/OCandTR.pdf>
- ICMPD**, (2001) “Conclusion of the meeting of working group on return and readmission of the Budapest Process”, Chisinau, 18-19 Eylül 2001
<http://www.icmpd.org/uploading/Conclusions%20WG%20Readmission%20Chisinau%20September%202001.pdf>
- İçduygu, A.**, (2004). “Transborder Crime between Turkey and Greece: Human Smuggling and its Regional Consequences”, Southeast European and Black Sea Studies, Sayı:4, Mayıs 2004, s. 294–314
- İçduygu, A.** (2004). Türkiye’de Kaçak Göç, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No:2004/65
- ILO**, (2004). “Towards a Fair Deal for Migrant Workers in the Global Economy”, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 2004 yılında yapılan 92. oturumunda sunulan VI. sayılı raporu. <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc92/pdf/rep-vi.pdf>
- ILO**, (2004). Forced Labour, Migration and Trafficking in Europe, ILO’nun zorla çalıştırma ile mücadeleye karşı özel eylem programı.
http://www.ilo.org/dyn/declaris/DECLARATIONWEB.DOWNLOAD_BLOB?Var_DocumentID=3241
- INTERPOL**, (2006). People Smuggling,
www.interpol.int/Public/THB/PeopleSmuggling/Default.asp
- IMO**, (2001). “Interim Measures for Combating Unsafe Practices Associated with The Trafficking or Transport of Migrants by Sea” IMO, MSC/Circ.896/Rev.1 sayılı ve 12 Haziran 2001 tarihli kararı.
http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id=3881/896REV1.pdf

IOM, (2002). “International Comparative Study of Migration Legislation and Practice” (s. 49 – 51) [http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ5XFGNA-en/\\$File/intstudyom.pdf](http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ5XFGNA-en/$File/intstudyom.pdf)

IOM, (2002). “International Comparative Study of Migration Legislation and Practice” (s. 49 – 51) [http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ5XFGNA-en/\\$File/intstudyom.pdf](http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ5XFGNA-en/$File/intstudyom.pdf)

IOM, (2004). Glossary on Migration, Cenevre

IOM, (2006). “International Migration and Development, Perspectives and Experiences of the International Organization for Migration”
<http://www.un.int/iom/IOM%20Perspectives%20and%20Experiences.pdf>

Jandl, M., (2003). “Estimates on the Numbers of Illegal and Smuggled Immigrants in Europe”, ICMPD, Sekizinci Uluslararası Metropolis Konferansı’na sunulan tebliğ, 15-19 Eylül 2003, Viyana .
<http://www.icmpd.org/uploading/Metropolis%20Presentation%2D9%2D2003%2DMJ%2D1.pdf>

Koser, K., (2005). “Irregular Migration, State Security and Human Security” BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş Uluslararası Küresel Göç Komisyon’un Politika İnceleme ve Araştırma Programı için hazırlanmış çalışmadır.
<http://www.gcim.org/attachements/TP5.pdf>

Koslowski, R., (2001). “Economic Globalization, Human Smuggling and Global Governance”, Kyle D., Koslowski R., (der.), Global Human Smuggling: Comperative Perspectives, s. 337 – 358, The Johns Hopkins University Press.

Koslowski, R., (2002). “Information Technology, Migration and Border Control” Kaliforniya Üniversitesi Yönetim Araştırmaları Enstitüsüne sunulan tebliğ
http://www.igs.berkeley.edu/research_programs/racepapers/rkoslowski_01.doc

Kümbetoğlu, B., (2003). “Küresel Gidişat, Değişen Göçmenler ve Göçmenlik”, Kaya A. ve Özdoğan G.G., (der.), Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar: Göç, Yurttaşlık, İnsan Hakları, Toplumsal Cinsiyet, Küresel Adalet ve Güvenlik, s.284-285, İstanbul, Bağlam Yay.

Kyle D. ve Liang, Z. (2001) “Migration Merchants: Human Smuggling from Ecuador to China” Kaliforniya Üniversitesi, Karşılaştırmalı Göç Çalışmaları Merkezi, 43 sayılı çalışma belgesi <http://www.ccis-ucsd.org/PUBLICATIONS/wrkg43.PDF>

Lebed, M. A., (1998). “A Few Observations about Trafficking in Women by a Criminologist, in Traffic in Women in Postcommunist Countries of Central and Eastern Europe” <http://www.brama.com/lastrada/praha3.html>

- Martin P. ve Miller M.**, (2000). “Employer Sanctions: French, German And Us Experiences” ILO’nun Uluslararası Göç Şubesi’ne 36 sayılı Uluslararası Göç Araştırması olarak sunulmuştur,
<http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/download/imp/imp36.pdf>
- Mattila, H.S.** (2001). “Protection of Migrants’ Human Rights: Principles and Practice” The Human Rights of Migrants, IOM - BM ortak yayımı, s.53 – 72
- McCulloch, H.** (2002). “Assessing the Involvement of Organised Crime in Human Smuggling and Trafficking” UNAFEI’in 122. Uluslararası eğitim çalışması kaynakları arasında sunulmuştur. [http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms/no62/UK\(2\).pdf](http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms/no62/UK(2).pdf)
- Miller, M.J.**, (2001). “The Sanctioning of Unauthorized Migration and Alien Employment”, Kyle D. ve Koslowski R., (der.), Global Human Smuggling: Comperative Perspectives, s.318 – 336, The Johns Hopkins University Press,
- Morrison, J.**, (2000) “The trafficking and smuggling of refugees the end game in European asylum policy?”, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin Politika Araştırma Birimine sunulmuş, yayım öncesi metin.
http://www.ecre.org/eu_developments/controls/traffick.pdf
- Obokato, T.** (2005) “Smuggling of Human Beings from a Human Rights Perspective: Obligations of Non-State and State Actors under International Human Rights Law”, International Journal of Refugee Law, Sayı:17, s.394–415
<http://ijrl.oxfordjournals.org/cgi/reprint/17/2/394.pdf>
- Omdan, T.**, (2002) “Mülteci Hukukunda Uluslararası Düzenlemeler ve Uluslararası Standartlar”, İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi Mülteci ve Sığınmacı Hakları Çalışma Grubu ve İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi’nin Mart 2002 tarihinde düzenledikleri “Türk Mülteci Hukuku ve Uygulamadaki Gelişmeler” konulu toplantısında sunulmuş tebliğ, Türk Mülteci Hukuku ve Uygulamadaki Gelişmeler, İstanbul Barosu Yayınları S:2004/1 s.17-56
- Papadopoulou, A.**, (2005) “Regularization programmes: an effective instrument of migration policy?” BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş Uluslararası Küresel Göç Komisyon’unun çalışmaları dâhilinde yayınlanan 33 numaralı çalışma,
<http://www.gcim.org/attachements/GMP%20No%2033.pdf>
- Petros, M.**, (2005) “The Cost of Smuggling and Trafficking” Global Migration Perspectives, Sayı:31, BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş ‘Uluslararası Küresel Göç Komisyon’un araştırma serisi için hazırlanmıştır.
<http://www.gcim.org/attachements/GMP%20No%2031.pdf>
- Salt, J. ve Hogarth, J.** (2000) Migrant Trafficking in Europe: A Literature Review and Bibliography. Viyana, IOM.
- Salt J.**, (2000). “Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective”, International Migration, Özel Sayı 2000/1 s.31-56

Salt, J., (2005). “Current Trends in International Migration in Europe”, Avrupa Konseyi için hazırlanmış 14. yıllık rapor. http://www.geog.ucl.ac.uk/mru/docs/current_trends_2004.pdf

Sarrica, F., (2005). “The Smuggling of Migrants. A Flourishing Activity of Transnational Organized Crime” *Crossroads, S.5*, s.7–23

Savona, E. U., (1996). “Dynamics of migration on crime in Europa: New patterns of an old nexus”, *Transcrime Sayı:8*, ISPAC tarafından düzenlenen “Göç ve Suç: Küresel ve Bölgesel Sorunlar ve Çözümler” başlıklı uluslararası konferansta sunulmuş tebliğ. http://eprints.biblio.unitn.it/archive/00000190/01/Dynamics_of_migration.pdf

Shaw, H., (2000). “Chinese Migrant Smuggling: An Opportunity for U.S.-China Cooperation” ABD Çin ilişkileri üzerine birleşik komisyona sunulmuş tebliğ, www.ncuscr.org/Essay_Contest/shaw.htm

Taran, P.A., (2001). “Human Rights of Migrants: Challenges of the New Decade”, *The Human Rights of Migrants*, s.7 – 52, IOM - BM ortak yayımı

T.C. Dışişleri Bakanlığı çevrimiçi sitesi, (2006). Türkiye’de Yasadışı/Düzensiz Göç, http://www.mfa.gov.tr/MFA_tr/DisPolitika/AnaKonular/TurkiyedeYasadisiGoc/

Thomas, R. (2005) “Biometrics, Migrants and Human Rights” BM Genel Sekreterliği tarafından oluşturulmuş Uluslararası Küresel Göç Komisyon’un Politika İnceleme ve Araştırma Programı için hazırlanmış çalışmadır. <http://www.gcim.org/gmp/Global%20Migration%20Perspectives%20No%2017.pdf>

Toksöz, G., (2006) *Uluslararası Emek Göçü*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı

UNODC - United Nations Office For Drug Control and Crime Prevention, (1999) “Global Programme against Trafficking in Human Beings” Eylem Taslağı, http://www.uncjin.org/CICP/traff_e.pdf

Vlassis, D., (2001) “Overview of the Provisions of the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and Its Protocols” UNAFEI’in 119. Uluslararası eğitim çalışmasında misafir uzman tebliği olarak sunulmuştur http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms/no59/ch23.pdf